

Pilgrimmen

6. Årgang Nr.11 Marts 2006

Pilgrimmen

er udgivet af:

Foreningen af Danske Santiagopilgrimme

Pilgrimmen
c/o Bent Jul
Markmandsgade 8, 4.tv
2300 København S
Tlf.: 32548816
Email:
redaktionen@santiagopilgrimme.dk

Pilgrimmens redaktion:

Bent Jul, ansvarshavende,
tlf.: 32548816, bent.jul@privat.dk

Eva Andersen, tlf.: 38280804,
eva-andersen@voldparken.dk

ISSN 1603-2365

**Pilgrimmen afleveres
til Nationalbibliografien**

**Forsidebillede (mellem Manjarin og
Ponferada) opsætning og layout:
H.-P. Glunz, Køge, tlf.: 4618 8001**

Tryk: Glumsø Bogtrykkeri

Foreningen

**Foreningen af Danske
Santiagopilgrimme**
Frederiksvej 9
4180 Sorø

Tlf.: 57821373
Fax: 57833765
Email: info@santiagopilgrimme.dk
www.santiagopilgrimme.dk

Ved henvendelse til foreningen bedes
medlemsnummeret oplyses,

Bestyrelsen

Henrik Tarp, formand,
tlf.: 57821373

William Arentved, næstformand
tlf.: 3969 5710
Annette Foged Schutlz
tlf.: 62271115
Benny Hansen, kasserer,
tlf.: 5663 1317
Bent Jul, redaktør,
tlf.: 3254 8816
Nils Henrik Lieberkind,
tlf.: 4731 5626
Vivi Tarp, sekretær,
tlf.: 5782 1373

Copyright:

Enhver udnyttelse af bladets tekster er forbudt i henhold til loven. Undtaget herfra er korte uddrag af artikler til brug for anmeldelse samt til omtale der fremmer foreningens formål. Samtykke til at kopiere bladets tekster i øvrigt kan fremskaffes gennem bladets redaktion. Det er Redaktionens politik at artikler, der ikke er honoreret, tilhører de enkelte forfattere.

Side:

- 2 **Impressum**
- 3 **Inholdsfortegnelse**
- 4 - 5 **Kære Læser** *af Bent Jul*
 Nyhedsstof
- 6 - 7 **En ny pilgrimssten i Danmark** *af Frans Kjæer Nielsen*
- 8 - 13 **Med børn på Caminoen** *af Jørn Guldberg*
- 14 - 19 **Jeg er sort, dog smuk** *af Flemming Holm Larsen*
 Spiritualitet
- 20 - 22 **Hvorfor går vi pilgrimsvandring?** *af Finn Buhl*
- 23 - 34 **Om Pilgrimsvandringens Væsen** *af Jonas Ahlner*
 Vandreveje
- 36 - 43 **Vandreveje mellem Sorte Madonnaer i Auvergne** *af Bent Jul*
- 44 - 47 **Etappeplan til Nidaros med Sankt Olaf** *af Bent Jul*
- 48 - 54 **Den portugisiske Camino** *af Hanne Forslund*
 Aktivitetskalender
- 55 **Aktivitetskalender**
 Pilgrimslivet
- 56 - 63 **På sporet af Peder Kæller** *af Gitta Bechshøft*
- 64 - 67 **Dagbokklipp fra en pilgrimstur til Santiago** *af John Einbu*
- 68 - 69 **En hospitaliero's arbejde** *af Benny E. Hansen*
- 70 - 74 **Mine veje ad etappe 13.** *af Per Buttenschøn*
 Interview
- 75 - 77 **Interview med Benny E. Hansen**
 Poesi
- 78 - 81 **Jeg er fremmed, jeg er en pilgrim**
- 82 **The passionate Man's Pilgrimage**
 Anmeldelser
- 83 **Gyldendals bog om pilgrimme og pilgrimsveje** *af Eva Andersen*
- 84 - 86 **På apostlens heste** *anmeldt af Bent Jul*
 Pilgrimssteder
- 87 - 89 **En pilgrimstur til Lund** *af Eva Andersen*
 Nyt fra Bestyrelsen
- 90 **Nyt fra Bestyrelsen** *af Henrik Tarp*
- 91 - 95 **Perspektiv på pilgrimsvejene** *af Henrik Tarp og Bent Jul*
 Medlemmernes spalte
- 96 - 97 **Dokumentation for vandring til Finisterre** *af Niels Henrik Lieberkind*
- 98 **Antallet af Pilgrimme**
- 99 **Testrup kirke**

Kære Læser

”Tænk på, at den mindste ild kan sætte den største skov i brand; også tungen er en ild.” Disse få ord har jeg fået af Santiago.

Ordene fremgår af Jakobs Brev, Kap 3., altså af det lille testamente bagest i Biblen, som Sankt. Jakob har lagt navn til. Den Jakob som sammen med broderen Johannes var en af de først kaldede disciple, og som havde den store lykke at være med til transfigurationen på bjerget, jvf. Forklarelsen på Bjerget. Impulsen herfra har fået millioner af pilgrimme til at opsøge det hellige i det nordvestlige hjørne af Spanien. Knap 2000 år efter begivenheden på bjerget tiltrækker Sankt Jakobs by med den dejligste katedral årligt op mod 80.000 vandrene pilgrimme samt millioner af andre tilrejsende. Hvilken impuls!

Hvorfor kom den linie til mig, da jeg satte mig stille, inden jeg ville påbegynde denne indledningen til Pilgrimmen nr. 11. Jeg kender naturligvis ikke svaret; men jeg ved, at Santiagos svar er relevant i en tid, hvor vi netop ser, at ord blandt landets ledende folk, brede masser i udlandet, i aviser og andre medier har fået en brand til at flamme op. Selvfærdighed, foragt, vrede og mange andre emotioner flammer op, flag brændes, symboler skæmmes. Santiago formaner os i sin tekst til at vare vor tunge. Ja, han siger sågar, at hvis man kan beherske sin tunge, er man fuldkommen;

så har vi lært at styre det hele. Det vil være som at lægger bidslet i munden på hestene. Samme sted siger han også: ”Alle begår vi mange fejl.”

Nu vil jeg ikke sammenligne vores lille beskedne pilgrimsblad med højtprofilerede dagblade. Alligevel glæder jeg mig over, at vi her i redaktionen jævnlig modtager artikler, som formidler glæden ved pilgrimslivet. Flere af vore artikler er skrevet af ildsjæle ud fra et rent hjerte. Her er pilgrimsvandringens mange strabadser med tilhørende emotioner så sandelig omsat til indsigt med en helt anden kærlighedsfuld glød end i den aktuelle krise. Det er meget meningsfuldt, at formidle sådanne artikler til bladets mere end 600 læsere.

Disse helhjertede artikler er medvirkende til at en helt anden brand breder sig i Danmark: en rensende ild. Foreningen af Danske Santiagopilgrimme er trods en større årlig medlemsafgang kommet op over 500 medlemmer. Foreningen udsteder årligt omkring 600 pas til pilgrimme med en brændende lidenskab efter at vandre til Santiago.

På generalforsamlingen sidst i oktober modtog redaktionen en række forslag

til, hvordan bladet kunne få en bedre produktionsproces. Desuden fik vi flere tilbud på lavere pris og højere trykkekvalitet. Disse tilbud er blevet vurderet. Peder Glunz, hvis personlige hjemmeside kan ses på www.glunz.dk, tilbød at stå for at sætte bladet op. Dette tilbud har vi taget mod, hvorfor du nu står med det "nye" blad i hånden. Redaktionen er meget glad for Peters tilbud og ser frem til et godt samarbejde.

I dette nummer forsøger vi at skrive Danmarkshistorie. En romansk pilgrimssten er dukket frem af glemslen. Den har siden 1559 ligget glemt og halvt nedgravet i fundamentet på en kendt dansk bygning. Dette betyder, at pilgrimsstenen i Tyrsted Kirke med Peder Kællers nu får selskab af endnu en sten. Læs artiklen og deltag i konkurrencen om at fremskaffe mere nøjagtig viden om denne sten.

Vi har også et lille tema omkring sorte madonnaer i Frankrig. Disse artikler bringes, fordi nogle af foreningens medlemmer fra tid til anden får lyst til at forholde sig til livet fra andre vinkler end netop Santiagos. Da interessen for en mere feminin tilgang til det guddommelige er stigende, kunne netop Maria-vandring blive et supplement til en Jakobsvandring.

Redaktionen forsøger desuden gennem et par artikler at skabe lidt debat omkring Luther og hans forhold til pilgrimsbevægelsen. Al den stund, at Folkekirkens

medlemmer i stigende grad og med stor glæde foretager pilgrimsvandring, er det nødvendigt at drøfte emnet mere teologisk. Der er ganske simpelt behov for en reformulering, så Folkekirkens lære kommer i overensstemmelse med de indre erfaringer, der i disse år akkumuleres blandt dens medlemmer.

I sidste nummer indikerede vi, at Pilgrimmen nr. 11 ville udkomme inden Jul, men det blev ikke sådan. Til gengæld har vi lavet et meget tykkere blad med mange flere artikler - og nu i farver. Vi håber ikke, at bladet er så tykt, så det ikke bliver læst. Jeg håber, at bladet vil give inspiration til planlægning af pilgrimsture til sommer.

God læselyst !

Bent Jul

Redaktør

En ny pilgrimssten i Danmark

Man siger normalt, at man kun har kendskab til to gravsten over danske pilgrimme: Jonas fra Sorø og Peder Kæller i Tyrsted, hvoraf kun den sidste er bevaret. Nu skrives der ny danmarkshistorie, for en romansk pilgrimssten er dukket frem af glemslen. Den har siden 1559 ligget glemt og halvt nedgravet i fundamentet på en kendt bygning.

Af Frans Kjær Nielsen

Man siger normalt, at man kun har kendskab til to gravsten over danske pilgrimme: Jonas fra Sorø og Peder Kællers i Tyrsted, hvoraf kun den sidste er bevaret. For nogle måneder siden stødte jeg imidlertid på endnu en, som jeg aldrig har set eller hørt om før. Desværre er stenen anvendt som fundament og derfor halvt nedgravet, så man kun kan se den venstre arm, som holder en palmegren. Det er derfor ikke til at sige, om skikkelsen på stenen i lighed med Jonas fra Sorø og Peder Kæller i Tyrsted også har en taske med en ibsskal.

Pilgrimmens redaktion kalder den afbillede halve pilgrim for Halvor. Det ses, at pilgrimsstenen danner fundament på en kendt bygning. Det fortælles, at den blev frilagt i 1991, og at der ved den lejlighed blev taget billeder, som imidlertid ikke er offentliggjorte. Redaktionen efterlyser information om Halvor.

Jeg har været i kontakt med en person med kendskab til stenen, som har henvist til noget faglitteratur, hvori den er omtalt uden dog at ordet ”pilgrim” er nævnt. Vi, der kender Jonas i Sorø og Peder Kæller fra Tyrsted, kan imidlertid se med et halvt øje, at der er tale om en pilgrim. Ifølge faglitteraturen er der snarere tale om ”den nederste del af en venstre karmsten” fra en nedrevet kirke; men med mine øjne kan det ikke udelukkes, at der er tale om en gravsten. Det kunne fortælles, at stenen blev frilagt i 1991, og at der ved den lejlighed blev taget billeder, som imidlertid ikke er offentliggjorte.

Her er nogle hint

- Bygningen blev påbegyndt i 1559. I fundamentet indgik granitkvadre fra tre nedrevne romanske kirker i området. Det er på denne måde, pilgrimsstenen er havnet på stedet.
- Stedets navn er meget romantisk og forbundet med navnet på den slægt, der har grundlagt stedet og beboet det op til vor tid.
- Slægtsnavnet stammer fra en gave - en religiøs rekvisit - som en af forfædrene modtog af en pave.
- En person, som bærer slægtsnavnet, kendes desuden fra et meget berømt skuespil (som i parentes bemærket i 4 akt, 5. scene rummer en hentydning til Santiago-pilgrimsvæsen.)
- I et andet fiktivt værk boede der på stedet en konge, som for at opnå fred hos en fjende skulle betale sin egen vægt i guld. Den korpulente og madglade konge blev derfor sat på en streng diæt.

Konkurrence

Redaktionen udskriver hermed en konkurrence om hvem, der kan gætte, hvor stenen kommer fra. I tilfælde af flere korrekte gæt, vil vinderen blive det medlem, der kan beskrive flest facts om den glemte sten.

Som præmie udloves en af de fremragende pilgrimsbøger: Enten Henrik Tarps 'Pilgrimsvejen til Santiago de Compostela' eller Børge Jakobsen og Rie Pedersens 'På apostlenes heste'.

Med børn på Caminoen

Med titlen "Pilgrim ved et tilfælde. Eller med drengene på Caminoen" har forfatteren skrevet en morsom og motiverende artikel om, hvordan man kan have børn med på pilgrimsvandring. Hans opfordring er: Sælg en af bilerne eller dem alle sammen, udskyd samtalekøkkenet, tag et kviklån eller pauselån, eller hæv pensionen og tag på pilgrimsvandring med jeres børn. Hverken de eller I vil nogensinde glemme det. Men pas på, det er vanedannende. Og en Ib-skål er blevet tatoveret som et fællesskabs tegn med Caminoen og hinanden.

Af Jørgen Guldberg

Året var 2000, og det var maj. Jeg befandt mig i strålende solskin ved foden af Pyrenæerne, på den franske side, sammen med min dreng, Christoffer. Han var 14 og jeg var lige blevet skilt fra hans mor. Nu skulle vi så have noget kvalitetstid sammen, for ligesom at kompensere for alt det andet, der var gået galt.

Egentlig havde han været ret afvisende overfor ideen. Hvorfor slæbe sin bagage gennem Spanien, det var da en syg ide. Går der ikke tog? Hvilket ikke var langt fra min egen opfattelse. Men af sted kom vi. Og vi var bare eksemplarisk uforberedte. Bortset fra indkøb af praktiske minisoveposer og nogle helt forrygende vandresandaler anede vi intet om, hvad vi gik ind til. At jeg forsøgte at købe billet til St. Martin Pied de Montagne på Gare Montparnasse i Paris og frejdigt steg op i Pyrenæerne med en rygsæk, der vejede 25 kilo, siger det hele. Men når man nu gør noget skørt, kan man ligeså godt gøre det grundigt.

Den første uge var meget smuk. Vejret var godt og landskabet bjergtagende i dette ords mest oprindelige betydning. Og jeg led alverdens kvaler. Vabler på fødderne og blodige plamager på hofterne, hvor rygsækken gnavede og mangfoldigt snorkende nationaliteter om natten. Om natten i Zubiri tænkte jeg på, at det dog er forunderligt, som lidt tykke og meget trætte mænds snorken læner sig op ad hinanden, så det ender med at være en symfoni for vibrerende ganer med stille passager for så at arbejde sig hen mod et fuldtonende klimaks. For derefter at starte forfra. Men knægten, han hyggede sig egentlig meget godt. Vi så de mest forskellige landskaber, spiste godt og mødte mange sjove mennesker. Og nogle træls, ligesom i livet selv. Og vi delte det hele. Vi var sammen 24 timer i døgnnet. Spiste sammen, badede sammen og delte alle de gode og dårlige oplevelser, som Caminoen byder på. Nu er min dreng og jeg noget ironisk anlagte for ikke at sige sarkastiske og ikke specielt religiøse, så

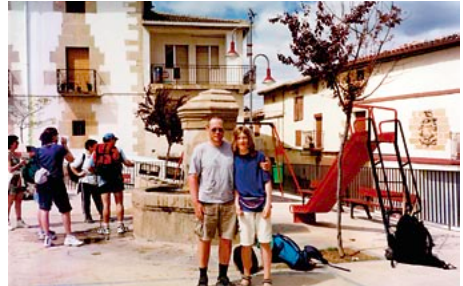
jeg må nok tilstå, at vi ret ofte lod vores strabadser gå ud over pilgrimsvejen, der jo var stærkt op reklameret. Spanierne, der havde en mani med at glo og brænde rådnende halm blandet med komøg af i tide og navnlig utide, og som bestandig troede, at min langhårede dreng var en pige, ja, nogle gange endda min kone, hvilket gave anledning til en latter på faderens side, indvendig naturligvis, for drengen hadede det og kunne slet ikke se det morsomme. En gang i Nájera var han på vej på herretoiletet på en bar og alle 20 tilstedeværende herrer rejste sig som på kommando og råbte: Senora, senora, mens de pegede på dametoiletet. Drengen prøvede at forklare sig, men kunne ikke, og jeg var ude af stand til at hjælpe, for jeg var faldet ned af stolen af grin.

Så gik det slag i slag. Vi blev faktisk ret senede, solbrændte og seje. Men stadigvæk med en brod. Det her var for hårdt og vi grinede meget af gamle Wolf, vært på refu'et i Mansilla de las Mulas, der fortalte om sine utallige caminoer og belærte os om, at: En gang pilgrim – altid pilgrim. Vi var rørende enige om, at det var det dummeste, vi nogensinde havde hørt.

Nå, vi kom til Santiago og var med til pilgrimsmesse med røgelseskar og hele den katolske musik, og der blev knebet en tåre. Vi fik vores pilgrimsbevis og så skulle vi hjem og det var så pilgrimsvandring nok for dét liv.

Men vi var knap nok nået hjem, før gamle Wolf fik ret. Jeg begyndte at få daglige lysbilledshow for mit indre øje med alle

de billeder man får, når man har timer, dage til at kontemplere den bjergryg, man går hen imod og måske skal over. Og jeg har faktisk haft det lige siden. Hver gang jeg ser en sti, der går gennem en skov eller trofast følger en vej over en bakke, tænker jeg på caminoen.

Jørgen Guldberg på caminoen med den yngste søn.

Og andre ting begyndte at trænge sig på:

- at komme tørstig til en kilde og drikke vand, der smager bedre end al den vin, der nogensinde har flydt på Farum Rådhus.
- at komme til et lille madsted og få en tortilla de batatas, der bare smager, som det de spiser i paradiset.
- at have tid, tid og endnu mere tid og kun ganske få, ukomplicerede opgaver. Få noget at drikke, noget at spise, finde en seng, og så ellers holde fødderne i orden.
- at være sammen om noget, der kan fortælles om igen og igen.

Vi var så tæt på hinanden, min dreng og jeg, da vi kom hjem, at vi kunne se, hvad

den anden tænkte. Det er ikke så slemt mere, hvilket måske er meget godt, men vi har noget til fælles, som ikke mange andre har.

Caminoen med Joakim

Der skulle ikke gå lang tid før jeg fik min lyst til at gøre det igen styret. Lillebror Joakim, der kun var 12, ville også gerne prøve det der seje og spændende og få det fællesskab, han kunne mærke, vi andre havde fået.

Så i maj 2002 stod jeg igen ved foden af Pyrenæerne, mere forberedt, men også med et helt andet barn. Joakim var 2 år yngre og en helt anden type end sin bror. Ikke så kæphøj, ikke så stærk, en helt anden. Jeg var ved at få et angstanfald aftenen før vi skulle af sted, men af sted kom vi, også vi.

Vi var kommet en tredjedel af vejen til Roncesvalles, kendere vil vide, at det er en 8 – 9 kilometer, der bare går opad, da Joakim satte sig ned og græd sine modige tårer. Han gad ikke mere. Jeg vidste ikke, hvad jeg skulle stille op og spurgte, om vi skulle gå tilbage. Men DET skulle vi i hvert fald ikke. Efter at have sundet sig fem minutter tog han randselen på igen og gik, tavs og koncentreret, videre. Heldigvis viste det sig, at også Caminoen er lettere anden gang. Jeg havde meget mere overskud til at støtte Joakim, der fordi han var yngre skulle sukkerdoseres meget præcist og opmuntres og hygges om. Men det gik faktisk fint. Joakim blev

stærkere og sejere for hver dag. Vi så alle sightsene, spiste godt og rigeligt og mødte en masse sjove mennesker. Der var de skøre, men meget søde hollændere, der havde deres ting i sådan en pensionistvogn og mente, at der var megen tid at spare ved at vandre på Carreterraen, landevejen, blandt tonstunge lastbiler og ting. Eller Steve John Lennon, det hed han, en to meter høj millionær fra Australien, eller Claudio fra Brasilien, der var den største skørtejæger på Caminoen, Madeleine og Ramon og alle de andre.

Her har vi den stolte Jørgen Guldberg med sine to passionerede camino-sønner. Er dette mon de første pilgrimsttatoveringer i Danmark ?

Joakim er mildere end sin storebror, og jeg havde prøvet det før, så vi var mere venlige overfor alt og alle, end Christoffer og jeg var. Men selvom vi var blevet seje, var der alligevel kriser. For det første fordi børn tager alting bogstaveligt. Da

vi kom til Burgos, gik vi først hele vejen igennem byen til alberguet, og bagefter skulle vi finde en internetcafe, så Joakim kunne skrive hjem og spille lidt computer, det gør de jo. Og så var det tværs igennem byen tilbage igen. Og så tilbage til alberguet. Jeg havde vildt ondt i fødderne og spurgte, om vi da ikke kunne tage en taxi. Det skulle VI ikke, jeg kunne gerne tage en taxi, men han var på vandretur. Og da man ikke kan forvente, at en tolvårig kan finde rundt i en mellemstor spansk by, måtte jeg traske af sted på mine smertende, praktisk taget blødende, fødder. 12 overflødige kilometer.

Anden gang var i Villafranca del Bierzo eller rettere på vej ud af selv samme. Vi var kommet for sent af sted, fordi vi først skulle se Danmark slå Frankrig i bold og bagefter trøste søde franske Ramon og Madeleine, fordi vi jo som ALLE ved, vandt 3 – 2, hvis jeg husker rigtigt. Så klokken var 11 og temperaturen op mod 35 grader, da vi kom af sted, så halvvejs oppe ad den første seje bakke sagde Joakim: Far, der her klarer jeg ikke. Men han klarede det, efter at have siddet i skyggen en stund, og vi mosedede derudad. Den sidste dag gik vi 40 kilometer for at nå frem til Santiago. Ikke nogen dårlig ting for en midaldrende mand, der aldrig har opsøgt strabadser og hans lille dreng.

En af de sidste dage stod vi og kiggede ud over bjergene i Galicien, og så sagde Joakim: Far, når jeg får børn, så vil jeg også tage dem med på Caminoen. Og det er ikke engang løgn.

To drenge og to onkler

I 2004 var jeg endegyldigt løbet tør for afspadsering. Det kunne kun blive til 14 dage, og jeg spurgte drengene, om vi ikke skulle tage en lille vandretur fra Porto til Santiago. De stod begge to for at skulle flytte hjemmefra (hulk), så vi kunne jo passende tage ”la grande finale” sammen. Det var de helt med på, og de var blevet så selvstændige i mellemtiden, at de inviterede deres onkel med. Det var nu fint med mig, for han er en meget flink fyr. Så i begyndelsen af juli 2004 stod vi i Porto med fuld oppakning og højt humør.

Men jeg havde som sædvanlig brugt den forkerte del af min organisme til at tænke med. Jeg havde regnet med, at da jeg nu havde brugt anseelig energi på bogstaveligt at slæbe mine drenge gennem Spanien, og da Jesper er nogle år ældre end jeg, så var det da ikke noget stort. Men det var det. Der er siden blevet snakket camino hver gang, vi er sammen, og det er et tilbageværende emne, om jeg havde så ondt i fødderne, at jeg var ved at tude eller ej. Det er ikke helt afgjort endnu, men en ting er sikkert, at hvis det ikke var mig, der havde pengene, så havde drengene været i Santiago flere dage før mig. Faktisk mente den danske hospitaleiro i Tui på halvvejen, at jeg aldrig ville nå Santiago med de fødder, MEN DET GJORDE JEG. Og det er mig stadig en lille trøst, at jeg var den eneste, der kunne læse et kort, så mine rapfodede følgesvende adskillige gange stormede forbi kilder med iskoldt vand

og et par gange endda gik forbi vores overnatningsmuligheder. Men det var en meget, meget dejlig tur, selvom Camino Portugues er meget anderledes og i hvert fald kortere end Camino Frances.

Så kære medforældre, jeg vil undtagelsesvis være lidt hellig: Sælg en af bilerne eller dem allesammen, udskyd samtalekøkkenet, tag et kviklån eller pauselån, eller hæv pensionen og tag på pilgrimsvandring med jeres børn. Hverken de eller I vil nogensinde glemme det. Men pas på, det er vanedannende, Jeg skal af sted til maj igen fra Sevilla til Santiago. Alene denne gang, for børnene er rejst ud i verden, men jeg glæder mig helt vildt.

Et efterspil

På Christoffer, den store drengs, foranledning har han og jeg fået tatoveret en Jacobmusling på skulderen. Man kan selvfølgelig diskutere om den slags er pænt eller stilfuldt, men vi er begge to pavestolte. Nu kan vi ikke løbe fra, at vi er pilgrimme.

Nogle praktiske råd

Ernæring

Sørg for at de får vand nok. Børn er ikke altid gode til at mærke, hvis de er tørstige. Sørg for at de får rigeligt at spise. Voksne kan måske leve af brød og ost og kærlighed, men børn skal have noget mere substantielt, og der er pilgrimsmenuerne meget gode med pasta og kartofler og kød. Spis gerne varm mad ude et par gange om dagen. Det er lidt

dyrere end at købe det hos købmanden, men det er nemmere og meget bedre. Jeg har i mit snart halvtredsårige liv samlet tilbragt mindst et år i Spanien og Portugal, og jeg kan stadig ikke greje, hvornår de holder fiesta

og hvornår ikke. Kun har de altid lukket, når man skal handle. Og sørg for at have rigelig chokolade eller lign. til at fylde sukkerdepoterne op. Voksne tærer på fedtet i en krise, mens mindre børn bare går sukkerkolde, og det kan tage mindre end 30 sekunder. Det ser ud som om en eller anden slukker for kontakten. Meget grimt.

Fodtøj

Jeg er selv i tvivl om hvilket fodtøj, der er det bedste til min næste camino, men jeg er 110 % overbevist om, at et par gode trekking-sandaler er det bedste for børn. Fødderne får luft, og mine drenge har haft sammenlagt 3 vabler på 2000 kilometer, og det siger mere end mange ord. Jeg selv har vel haft 127, flere af dem på størrelse med valnødder

Ting

Hjælp dem med at holde styr på deres ting og få dem med. Børn glemmer let ting som håndklæder, sæbe, tandbørster og den slags ligegyldigheder. Men for det første er der langt at gå tilbage efter det, og dels ved jeg af egen bitter erfaring, at det kan være umådeligt vanskeligt at finde en butik, der både har åbent og

sælger håndklæder stykvis, når man har brug for det. På den anden side lærer man meget spansk, når man står med en dame, der vil have 400 kroner for fire lyserøde håndklæder i forskellige størrelser plus nogle hudplejemidler, man ikke aner, hvad skal bruges til. Og som kun kan sælges samlet.

Basisdemokrati

Lad børnene bestemme tempoet. Det kan ikke nytte noget at presse dem, ikke ret meget i hvert fald. Tag nogle gode pauser og gå ind på en cafe og få en is eller en sodavand, lidt luksus er godt, når man er på strabadstur, og det koster en brøkdel af, hvad det koster herhjemme. Cirka. Det gælder også afgangstider om morgenen. En del pilgrimme tager af sted før en hvis herre får sko på og går så i seng ved 16.00 om eftermiddagen. Det er mig komplet uforståeligt. Hvad sjovt er der ved at vandre, hvis man ikke kan se en hånd for sig. Under alle omstændigheder har mine børn ikke været til at sparke ud af sengen før vi alligevel ville blive smidt ud af herberget. Det skal jo trods alt også være ferie. Samtidig kan det også være et decideret selvmål at presse dem for meget, for selvom de kan være meget er-vi-der-ikke-snart-agtige på vandrestierne, så frisker de alligevel frygteligt op, når man når målet, og så skal far og mor også have lidt energi tilbage.

Skolefri

Det er min erfaring, at hvis børnene ellers klarer sig nogenlunde, så er det

ikke noget problem at få fri fra skole i Danmark, hvis man vil noget, der er lidt perspektiv i. Sådan er det bestemt ikke ret mange steder. De belgiere, franskmænd og spaniere vi mødte, havde aldrig hørt mage og var lidt misundelige. Og det er nødvendigt at tage fri, for det er bedst at vandre i maj og juni, inden det bliver alt for varmt og Caminoen bliver oversvømmet af franskmænd og spaniere.

Tid

Det kan lyde forkælet, men jeg vil anbefale, at man tager en lang tur. Nogle deler ruten op, så de tager 300 km det ene år og så 300 det næste. Men det er altså først efter to uger, at man når den der vegetative tilstand, hvor man kun koncentrerer sig om de enkle ting, det holder op med at gøre så ondt og man kommer rigtigt, rigtigt langt væk fra hverdagen. Og tæt på hinanden. Selvom vores 10 dages Camino fra Porto til Santiago var hyggelig og dejlig, havde vi alligevel ikke den samme fornemmelse af at være totalt hoveddrengete indeni, som efter den lange tur. Og hvis det er et spørgsmål om penge, så har vi danskere – sådan i gennemsnit - vist aldrig haft så mange, og så er det et spørgsmål om at vælge: vandretur eller valnøddetræsspisebord.

Jeg står gerne til rådighed med flere råd.

*Jørgen Guldberg
jogu@stofanet.dk*

Jeg er sort, dog smuk

Om genopdagelser af sorte jomfruer i Frankrig

I dette nummer har redaktionen sørget for artikler om sorte jomfruer. Mariaskikkelsen synes at have meget at sige moderne mennesker. Hun kan ses og studeres både med turistens øjne og med pilgrimmens. Forfatteren til "Pilgrimsveje til Santiago de Compostela – Rejse i Frankrig og Spanien" har også skrevet en bog om sorte jomfruer. Som medlem af foreningen og på opfordring har han skrevet denne artikel.

Af Flemming Holm Larsen

Sorte jomfruer

Man kan den dag i dag finde sorte jomfruer eller madonnaer over hele Europa med den største repræsentation i Frankrig. Det er ældgamle træskulpturer, der som regel er helt eller delvist restaurerede og i mange tilfælde helt fornyede. Alle er de i både historisk, religiøs og håndværksmæssig forstand så smukke og spændende, at de er et nærmere bekendtskab værd.

Middelalderens pilgrimme kendte og ærede dem, og de kirker og kapeller, der ejede en sort jomfru fx på vejene til Santiago de Compostela, havde et godt trækplaster for at tiltrække mange pilgrimme. Man mener endog, at de store pilgrimsveje i Frankrig til en vis grad er blevet dannet med sorte jomfruers placeringer som et af grundelementerne. Også i dag finder der pilgrimsvandringer sted til adskillige af de sorte jomfruer.

Hvad er det så for en størrelse, disse sorte jomfruer? Det hurtigste forklaring

er, at det er statuer af Jomfru Maria med barnet på skødet. Eneste synlige særegenhed er, at både Maria og sønnen er sorte eller mørke. De dyrkes i kirkerne på samme måde som de lyse og altså uden forskel, men på en eller anden måde synes det som en nødvendighed at erkende, at der må være en begrundelse for forskelligheden i udseendet.

Der er imidlertid nogen modstand mod at erkende sorte jomfruer som et særskilt fænomen, og denne modstand kommer først og fremmest fra religiøse og kultur- og kunsthistoriske kredse, hvor man har udfoldet mange bestræbelser på at påstå, at en sort jomfru blot er en lys, der af en eller anden naturlig grund med tiden er blevet mørkere.

Men ens nysgerrighed forstærkes unægtelig, når man står foran en af jomfruerne, især de meget mørke eller helt sorte. De befinder sig ofte på en meget fremtrædende plads i de

romanske kirker, fx over højaltret eller i øde beliggende gamle kapeller. Man kan således få oplevelsen af jomfruerne udvidet med også at opleve spændende middelalderlige bygningsværker.

En romansk Jomfru "Notre Dame Mont-Conadore" i Sct. Nectaire stammer fra det 12. århundrede (1100-tallet). Maria er vist i fuld størrelse og i nærbillede på næste side.

Lad os prøve at fokusere lidt på fænomenet for blandt andet at se på, hvorfor de er sorte og også lidt på, hvorfor det ikke kun er et katolsk fænomen, men et almengyldigt. Der er megen mystik om svaret, og nogen helt retfærdig respons er måske i dag uden for rækkevidde. Den forklaring der i det følgende peges på, er måske netop en af dem, der er med til, at mange kredse helt

fornægter fænomenets eksistens.

Genopdagelser af sorte jomfruer

Nutiden er ved at genopdage den sorte jomfru som både et vandringsmål og et kulturhistorisk element, lige så vel som figurerne er begyndt at interessere den almindelige hungrende turist, der som altid er på udkig efter nye oplevelser, og her får både en spektakulær, en religiøs og en kulturhistorisk oplevelse i selvsamme skulpturer.

Netop genopdagelser er et væsentligt led i sorte jomfruers liv. Som Persefone havde sin cyklus med at gå under jorden for igen at blive genfødt, har sorte jomfruer det med at leve i det dunkle og skjulte i lange perioder for så igen at dukke lyslevende frem i lyset.

Især i 1100-tallet dukkede mange sorte jomfruer op. En del af dem forbindes med en af den tids pilgrimsvandring, nemlig korstogene, idet mange af figurerne angiveligt er hjembragt fra Palæstina af en ridder. Man kan generelt spørge: Hvor gammelt er fænomenet da? Det kniber selvsagt med seriøs dokumentation for tidlige sorte jomfruer, især da grundmaterialet er forgængeligt træ. Senere uroligheder som religionskrigene og revolutionen bevirkede en kraftig efterstræbelse af de sorte jomfruer, der blev betegnet som hedninge eller egypterinder, fordi de mindede for meget om gudinden Isis. Dette endte for mange af skulpturerne med regulær domsfældelse og brænding på bålet til følge.

I 900-tallet fremkom den første kendte dokumentation for fremstillingen af en majestætjomfru. Det er en statue af en jomfru med barnet på skødet. Hun sidder på en trone, visdommens tro, Salomos trone eller Jerusalem, og hun igen er trone for barnet. Typen kom til at stå som arketype på en Maria-fremstilling og bar ofte et relikvie i ryggen. Typen har ikke nødvendigvis noget med farven sort at gøre, men de fleste sorte jomfruer fremstår som majestætjomfruer. Yderligere kan de fleste sorte jomfruer i Auvergne betegnes som værende i auvergnestil. Karakteristisk for denne stil er de lange fingre og lang ansigtsform samt i mange tilfælde de orientalske skråttillede øjne.

Der er mange majestætjomfruer i Frankrig, både sorte og lysere som for eksempel Notre-Dame de Rocamadour, hvor man mener, at der skulle have været en sort majestætjomfru allerede i 700-tallet. Selve ideen om sorte gudinder må dog antages at være langt ældre, endog ældre end vores tidsregning. Yderligere må typen moder med barn på skødet være universel og kendes da også fra utallige fund fra de mange tusinder af år, hvor mennesket har fremstillet skulpturer, ofte af religiøs art.

Middelalderens pilgrimsvandringer gav i høj grad næring til genopdagelse af de sorte jomfruer, og de kirker der var i besiddelse af en sådan blev foretrukne pilgrimsmål. Dette medførte stor økonomisk fremgang for disse kirker og klostre og øget veneration overfor sorte

jomfruer. Efter pilgrimstiden gik de mere i glemmebogen og først i 1800-tallet fik man igen øjnene op for dem og begyndte endog at male nogle af de lyse sorte.

Højsangen

En af personerne bag genopdagelsen i 1100-tallet var cistercienseren Bernhard de Clairvaux, og en vigtig forudsætning var Højsangen, Biblens elskovshymne, der rummer udtryk som: *Dit skød som det runde bæger, ej savne det vin* eller: *Dit bryst er som to hjortekalve, gazelletvillinger* og: *Hans venstre er under mit hoved, hans højre tager mig i favn.*

Det var gennem Højsangen, Bernard forbandt gudsmoderen Maria med fortiden. Det var her igennem han fik

spundet hendes seksualitet sammen med hendes jomfrudom. Det er herfra, man kan se hende sort gennem ordene: *Jeg er sort, dog smuk. Jerusalems døtre, som Kedars telte, som Salmas forhæng. Se ej på mig, fordi jeg er sortladen, fordi jeg er brændt af solen.*

Højsangen eller Sangenes Sang, som den hedder i den hebræiske bibel, er en lille digtsamling i Det gamle Testamente. Samlingen består af en række kærlighedssange mellem kong Salomo og kvinden Shulamit. Ud fra en almindelig litteraturbetragtning drejer det sig om ret banale, om end meget smukke og indholdsrige elskovsdigte af en intim og privat karakter. De skildrer både Shulamits legemlige ynder, deres indbyrdes længsler efter hinanden og sødmen i den seksuelle forening. Digtene er af eftertiden tilskrevet kong Salomo, selv om de i virkeligheden er anonyme og måske er beregnet til brug i en frugtbarhedskult.

Man kan godt undre sig over, hvad Højsangens ærinde er i Biblen, og hvorfor den kom til at spille en så stor rolle i middelalderens dyrkelse af jomfru Maria, også som sort. At den blev optaget som stof til Biblen og dermed fik karakter af et helligt skrift skyldtes, at digtene på udvælgelsestidspunktet af mange blev betragtet i en allegorisk udlægning, der gik på, at digtene handlede om Guds kærlighed til Israel eller Kristi kærlighed til sin menighed. Med nutidens øjne kan man på den ene side undre sig over, at datiden lod sig

besnære af digtenes indhold i en sådan grad, at man brugte dem til den kristne religions store bog. På den anden side var forbindelsen mellem den nye tro og de gamle frugtbarhedsguder stadig aktuel, og seksualiteten krævede fra antikkens tid at være en vigtig grobund for religiøs vækst.

Bernard de Clairvaux

Bernard de Clairvaux var en af middelalderens dominerende kirkefolk og en af fædrene til Mariakulten. Han levede i Frankrig fra 1090 til 1153, og regnes i øvrigt også som faderen til cistercienserordnen. Bernard blev født i Fontaines-lès-Dijon i en rig familie. Den lille by nær Dijon skulle på det tidspunkt være i besiddelse af en sort jomfru, så grundlæggelsen af en fascination af disse kunne allerede være skabt her.

Der er intet, der glæder mig mere end at tale om Den hellige Jomfru, skulle Bernard de Clairvaux have udtalt. Han var alkymist og tilføjede den kristne religion meget af dens mysticisme. Alkymiens grundfarve er sort, og også dette kunne være en grund til, at han tilsyneladende bevidst søgte at fastholde Maria som sort. Men først og fremmest genfandt han meget fra fordums gudinders religioner i Maria-figuren.

Maria

Jomfru Maria blev associeret med Højsangen og nævnt som Kristi brud allerede omkring 400-tallet, men bålet

flammede rigtig kraftigt op, da Bernard imellem 1115 og 1153 pustede til gløderne ved blandt andet at holde 86 prædikener over Højsangens temaer og genkendelse af Maria i samme tekster. Han brugte ord som: *Hvor er hun, der titter frem som morgenrøden, fager som månen, skær som solen, eller: Hvem er det, der kommer fra ørknen i støtter af røg, omduftet af myrra og røgelse, alskens vellugt.*

Noget af det der bandt Bernards interesse for Maria og hendes rødder var sammensmeltningen af hendes undfangelse og hendes kyske renhed. Maria fik gennem besøget af ærkeenglen Mikael på forunderlig måde tilvejebragt en guddommelig graviditet. Hun kunne søge Højsangens elskov og dog gennemføre en ubesmittet undfangelse.

Kristen borerthed og fordømmelse af seksualitet som nydelse har præget denne del af Marias historie, således som den blev fastlagt ved flere kirkemøder i de første århundreder. Man kunne selvfølgelig ikke tillade at have en gud, der var avlet ved en jordisk fremgangsmåde og endog før ægteskab. Derfor måtte Maria indføje sig i rækken af antikke gudinder, der fødte gudebørn med jomfrudommen i behold.

Den store Moder

Det eftertiden ikke kunne give Maria lov til, kunne antikkens Store Moder gøre uden videre, det lå i selve hendes eksistensberettigelse. Hendes

frugtbarhedsgudinder kunne dyrke seksualiteten, fordi det var deres grundelement. De kunne forbinde kyskhed, jomfrudom, elskov, fødsel, liv, død og genopstandelse i en uendelig, i en evig epoke. De havde i deres cyklus alle faserne og kunne ustandselig genopdage sig selv og være alle rollerne på én gang. Efter elskov fulgte fødsel, liv, død og genopstandelse som jomfru. De var naturens aldrig standsende gang, når den sår, høster, visner, dør og genopstår i en ny ren skikkelse. De gennemlever det hele i uendelighed og uden stop.

Den store Moder levede på denne måde i de mange navngivne gudinder. Hun er Gaia, Anat, Inanna, Astarte, Istar, Afrodite, Demeter, Kali, Brigit, og hvad de ellers hedder. Hun var i den Isis, Artemis og Kybele, der gik i land i Gallien i Marseilles-området, også som sorte gudinder, allerede i 400-tallet, og som ad denne vej blandede sig i den kristne og i Marias verden.

Cirklen er ved at være sluttet. Bernard de Clairvaux bandt Maria til Højsangen, til seksualitetens evangelium, til fortidens gudinder, til deres uskyld, renhed og jomfrudom. Farven sort stødte til, og den sorte jomfru blev et led i den evige cyklus, og som sådan må hun for evigt bestå.

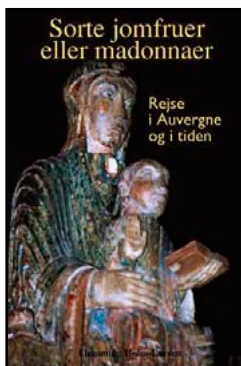
Sorte jomfruer i Auvergne

Der findes i Auvergne i dag omkring 70 sorte jomfruer indenfor et overkommeligt geografisk område i Central Massiv.

Auvergne er stedet, så er næste ferie endnu ikke planlagt, så....
Og selv om den er planlagt, kan det måske laves om.

Tag en tur til Auvergne, tag en pilgrimstur i tiden. Genopdag den sorte jomfru og få en uforglemmelig oplevelse.

Sorte jomfruer eller madonnaer
Rejse i Auvergne og i tiden
288 sider, illustreret,
16 farvebilleder
ISBN:
87-989220-0-9. 2003
www.forlagethola.dk
Pris kr. 279 inkl. moms

Medlemmer af Danske Santiagopilgrimme Pilgrimmen kan få bogen til kr. 195 inkl. moms + forsendelsesomkostninger ved køb direkte gennem forlaget. Bestil ved mail til flemming@holmlarsen.dk og gør opmærksom på medlemskabet..

Skriv om dine møder på caminoen og om konsekvenserne

Har du erfaringer
med
børn på caminoen
har pilgrimmen
mange læsere der
er interesseret i at
læse om dem.

Hvorfor går vi pilgrimsvandring?

På få år er der kommet et skifte blandt danske folkekirke-medlemmer. Pilgrimsbevægelsen på vore breddegrader er en realitet. Redaktionen så gerne, om man gennem artikler i Pilgrimmen forsøgte sig med at overveje Luthers spiritualitet og dermed at reformulere folkekirkenes teologi. Det må være pilgrimmene, der sørger for, at der kommer overensstemmelse mellem teologien og det gudsnærvær, man finder under og efter en pilgrimsvandring. Finn Buhl, som er formand for Roskilde Pilgrimsforening har taget redaktionen opfordring til sig og kommer her med nogle synspunkter.

Af Finn Buhl

I alle religioner har man pilgrims-vandring:

1. Hinduerne vandrer til Ganges floden for at bade.
2. Buddhisterne opsøger stedet, hvor træet stod, hvorunder Buddha modtog sin oplysning.
3. Jøderne tager til Grædemuren.
4. Muslimer valfarter til Mekka og Medina.
5. Sihkerne opsøger Det gyldne Tempel
6. Bahai-troende tager til Karmelbjerget, hvor Baha'u'llah er stedt til hvile.
7. Kristne i alle afskygninger rejser til Fødsels-kirken i Betlehem og Grav-kirken i Jerusalem.
8. Katolikkerne samles foran Peters kirken i Rom, og har ikke mindst i over 1000 år vandret til Sct. Jacobs grav i Santiago de Campostella.

Men hvorfor har pilgrimsvandring været forsvundet ud af den danske kultur i omkring 450 år? Jo, det skyldes Luther! Luther genfandt i skriften - dvs. Det gamle- og Det nye Testamente - bevis for, at den ydre fromhed **ikke** kunne være vejen til frelse. Luther genfandt bevis på, at det var **ordet** og kun **ORDET**, som førte til **troen**, og **TROEN** til **FRELSE**. Den indre fromhed blev derfor for Luther den sande fromhed. Godt nok skulle den indre fromhed afspejle sig i de ydre handlinger, men handlingerne forsvandt lige så stille ud af protestantismen allerede på Luthers egen tid, og Luther rasede over dette i sine prædikener. Flere forsøg er i tidens løb gjort for at vække "De gode Gerninger" til live igen: Først med Pietismen, og senere med missions-vækkelserne i slutningen af det nittende århundrede, men generelt må man sige, at denne den ydre afspejling af den indre fromhed mere eller mindre er gået i glemmebogen i Den danske Folkekirke og den øvrige "Lutherdom".

Billede af Martin Luther, den store reformator, hvis teologi om aflad og retfærdiggørelse fik pilgrimsvandring til at sygne hen i 450 år. I det nye årtusind bliver der behov for at få set nærmere på denne oprindelige munks spiritualitet.

En anden og måske vigtigere grund til Luthers modstand mod pilgrimsvandring, var at pilgrimsvandring var tæt forbundet med helgendyrkelse og undergående steder, som f.eks. helbredende kilder, helgengrave o.lign. Disse ting anså Luther for direkte afgudsdyrkelse og djævlværk! I Danmark foranstaltede Peder Paladius at kilder blev dækket til, og sågar kirker, hvortil pilgrimme valfartede, blev revet ned!

En tredje ting - og måske den vigtigste - var, at valfarter førte den troende væk fra **arbejdet**, som Luther anså for at være den troendes stille, daglige ydmyghed, hvor den troende i sin **stand** viste GUD ære. For som der står i 1. Korintherbrev kap.7 vers 7: "...enhver har sin egen nådegave fra Gud, den ene på én måde, den anden på en anden måde." Gudsdyrkelse var - ifølge Luther - noget man skulle gøre i sit lønkammer til hverdag, og i kirken om søndagen. I kirken lød ORDET, og her kunne menigheden lovsynge Gud.

Imidlertid er pilgrimsvandring igen ved at blive acceptabel i vores kultur, om end indholdet i dag er helt anderledes end tidligere. Vi ser således igen danskere i en vis udstrækning vandre på caminoen i Spanien.

Der er sikkert lige så mange begrundelser for dette, som der er pilgrimme. Men hvad er så pilgrimsvandring i det 21. årh.? Ja, pilgrimsvandring er vel i forhold til bare at "gå ud i det blå", at vandre for at åbne sindet for det spirituelle eller guddommelige. Det er altså en vandring med åndeligt indhold, og tid til eftertanke.

At gå pilgrimsvandring er derfor uden diskussion "**at søge**".....at søge det spirituelle, søge det åndelige. Men..... man skal passe på, at det ikke bliver en søgen efter OPLEVELSER, en søgen efter FØLELSER. Ofte hører man det udsagn: "Jeg mærkede roen...", "Jeg fornemmede en rar ophøjethed...", "Jeg følte mig let, nærmest befriet..."

**Herre, gør mig til redskab for din fred.
Hvor der er had, lad mig så kærlighed,
hvor der er krænkelse, tilgivelse,
hvor der er tvivl, tro,
hvor der er mørke, lys,
hvor der er bedrøvelse, glæde.**

**Guddommelige mester,
hjælp mig,
så jeg ikke så meget søger
at blive trøstet, som at trøste,
ikke at blive forstået, men at forstå,
ikke at blive elsket, men at elske.**

**For det er ved at give, at vi modtager,
ved at tilgive, at vi bliver tilgivet,
og ved at dø, at vi bliver født til evigt liv.**

Men det er at bringe **sig selv** i centrum: Det hele kommer dermed til at handle om, hvad **jeg** opnår, hvis jeg vandrer, og hvad jeg føler, hvis jeg vandrer. Det bliver altså noget, jeg opnår, fordi jeg vandrer, og derfor vandrer jeg, fordi..... når jeg vandrer, så opnår jeg.....så når jeg frem til følelsen.....Jeg har med andre ord **gjort mig fortjent** til disse følelser, fordi jeg vandrer.

Det er imidlertid, det stik modsatte, der bør ske: Under vandringen bør jeg indse, hvor lidt jeg har behov for, hvor lidt der skal til, for at jeg kan komme fra ét sted til et andet: At ikke jeg har så stor betydning, som jeg ellers går og tror: Jeg skulle i stedet hellere erkende, hvor meget jeg kan give til andre, når jeg sætter mig selv til side. ”*Han skal blive større, jeg blive mindre*” siger Johannes Døberen i Johannes 3.30 , og Franz af Assisi erkender dette i sin kendte bøn:

Dette tror jeg er pilgrimsvandringens virkelige formål, og det som de allerførste pilgrimme søgte, **før** pilgrimsvandring blev bods- og bedringsvandringer.

Det er derfor en god ide, at spørge sig selv, hvorfor man går pilgrimsvandring. Overordnet kan man vel sige uden at træde nogen for nær, at pilgrimsvandring er: ”*At bede med fødderne.*”

Med venlig hilsen

H.F.Buhl, Skovbogade 10, 4000 Roskilde

Kilder

Det ny Testamente

Kirke og hus-postil af Martin Luther oversat efter Benjamin Lindners tyske samling af Jørgen Thisted . Udgivet i Danmark Odense 1854

Sct. Peders skib af Peder Paladius 1554. Genudgivet i faksimile af Lis Jacobsen i 1916

Om pilgrimsvandringers væsen

Pilgrimmen Jonas Ahlner har skrevet om sine oplevelser fra sin lange vandring fra Simrishamn til Santiago de Compostela. Som præst i Vallda i Sverige med Luthersk baggrund har han gjort sig mange overvejelser over, hvordan det er at være nordisk pilgrim på vej til et helligt mål i Syd. Turen gennem Danmark fik ham til at reflektere over forskellene mellem det at være præst i Sverige og Danmark. Som dansk lutheraner er det befriende at høre hvordan en udlænding med dyb erfaring i pilgrimslivet og med stor teologisk indsigt forstår de protestantiske pilgrimsvandring som et aktivt arbejde med at få sat perspektiv på et samfund, der bevæger sig i et stadigt større tempo, og som sjældnere og sjældnere taler om Gud som en realitet. Artiklen er oprindeligt skrevet til Stiftsårbogen for Lolland-Falster. Jonas har givet tilladelse til, at vi bringer den her.

Af Jonas Ahlner, Vallda, Sverige - Oversat af Elisabeth Abildtrup

I juni 1999 begav jeg mig ud på en pilgrimsvandring fra Simrishamn i Skåne til Santiago de Compostela i Spanien. I begyndelsen af juli gik jeg over Storstrømsbroen til Falster. Det var fantastisk at gå så mange kilometer dér, - højt over vandet. Da jeg kom ned fra broen, blev jeg overrasket over den brede, øde landevej med vidtstrakte cykelstier - men næsten helt uden biler, takket være konkurrencen fra den nyere motorvej. Stilheden på en så åbenbar alfarvej giver et indtryk af tidløshed. For én gangs skyld følte jeg mig som en naturlig del af vejen - det kan ellers være vanskeligt nok for vandringsmanden at føle sig hjemme i trafikken. Så ankomsten til Lolland-Falster står klart i erindringen.

Men jeg glemmer det vigtigste: Storstrømsbroen var den hidtil længste del af vejen, hvor ingen hunde gøede af mig! Altså følte jeg mig usædvanligt velkommen, da jeg satte foden på Falsters jord. Det gør jeg også nu, hvor jeg er blevet opfordret til at skrive i Stiftsårbogen. Den danske folkekirke har ikke ligefrem modtaget pilgrimsvandring og pilgrimsteologi med åbne arme. Mange danskere vandrer hver for sig til Santiago, og ligeså mange besøger også Pilgrimscentrum i Vadstena, hvor jeg arbejdede som pilgrimspræst i 2001-2002. Ganske langsomt viser danske præster og danske stifter sig også mere positive - jeres opfordring til mig er jo et godt eksempel på dette. Samtidig må jeg her i Danmark

bevæbne mig med langt flere argumenter og være langt mere parat til at forsvare min kombinerede identitet af luthersk præst og søgende pilgrim end i noget andet luthersk land. Som udenforstående kan jeg dog - i modsætning til de danske pilgrimsvandrere - tillade mig at blive stimuleret af den udprægede danske modstand. For sådan er det jo for en pilgrim - det er vandringens skønhed, som får mig til at fortsætte, men det er vandringens modstand, som forvandler mig. Og forvandlingen til større ægthed er altid vandringens mål.

Pilgrimsmotiver i Biblen

Går vi til Bibelen, finder vi utallige eksempler på pilgrimsmotiver. Allerede Adam og Eva er en slags pilgrimme, når de går ud i verden for at søge den bedst mulige erstatning for Paradiset - en fuldgyltig definition på pilgrimmens længsel. Dernæst vandrer Kain afsted som bodsgænger under Guds beskyttelse. Siden bryder Noah op fra den tilsyneladende tryghed i et hus på landjorden og giver sig ud i det flydende liv, som viser sig at være den eneste mulighed for rent faktisk at få lov til at bevare livet. Vi kan også nævne Babelstårnet, og *"derfra spredte Herren menneskene ud over hele jorden"* (1. Mosebog 11,9). Disse forskellige eksempler viser modsætningerne i kirkens klassiske tanker om pilgrimmen: På én gang at pilgrimmen står for, at vi er dømt til at være afsondrede her på jorden - og at den eneste måde at leve nær Gud er at erkende sin afsondrethed, så konkret, at man næsten opsøger den.

Det tydeligste pilgrimssymbol i begyndelsen af Det gamle Testamente - et symbol, som ikke har behov for de til dels konstruerede forklaringer, jeg netop har givet - er Abraham. Han kaldes jo til at bryde op fra et land, hvor han ifølge Gud ikke hører hjemme. Mange af os kan nok genkende Abrahams situation: samfundet, vi lever i, kravene og lovene vi følger, forventningerne, som styrer vore liv - alt kan til tider være meget fremmedgørende. Vi kan have den fornemmelse, at hvis Gud har en mening med netop mit liv, så lever jeg ikke i troskab mod den mening. Så kan det godt være, at vi på én gang ønsker og frygter, at noget skal tvinge os til opbrud: Ud og søg dit forjættede land! Det, som forhindrer opbruddet, kan meget vel være, at vi ikke har tillid til, at vi har kræfterne til at finde vejen hjem. Vi tror, at vi kender vore begrænsninger.

Derfor er Abraham vores symbol: Selvfølgelig kan sådan en olding - så godt som død - ikke få et barn, navnlig ikke med en ligeså gammel hustru. Men her fremtræder Gud som den, som er helt blind for vore begrænsninger, men som til gengæld har et skarpt blik for vor ubevidste livskraft, *"thi for ham er alt levende"*. Målet for opbruddet og vandringen er Guds virkelighed, - der hvor vore indbildte begrænsninger afsløres som menneskeligt tankespind. Påskens Herre ser altid en fortsættelse der, hvor vi tror, at noget er endegyldigt slut.

Og siden fortsætter de fortællinger, som har opbrud og vandring som motiv: Jakob, som tørster efter velsignelsen; israelitternes vej til Kanaan; profeten Elias' flugt fra menneskenes urimelige krav om, at han skal profetere falsk; tilbagekomsten fra Babylon; Johannes Døberens opbrud fra det menneskelige samfund og dets symboler; Jesu vandring i Galilæa, til Jerusalem og til sidst til Emmaus; apostlenes lange rejser; Apokalypsens afslutning, hvor menneskene til sidst når målet og endelig igen får lov at spise af Livets Træ... Adam og Eva er hjemme igen. Pilgrimsvandringen er slut.

Med den slags eksempler kan Bibelen både bruges og misbruges. Det er ofte smukke symboler, og vandringsromantikken smyger sig jo også ind i folkets litteratur, fra ridderromaner og H.C. Andersen til Hesse og Pasternak. Det er vel også der,

man finder årsagen til den betydelige kritik overfor pilgrimsvandring indendørs den protestantiske kirke: Det er alt for lokkende, alt for tiltalende, at tænke sig, at jeg går Guds ærinde bare ved at vandre under Guds himmel. I vore baghoveder har vi siden barndommen spundet drømme om vandring, som skal hensætte os i en renere og bedre tilstand.

Derfor vil jeg gerne tage andre bibelske eksempler op, som peger på pilgrimsvandringens vigtige mål, men som ikke er så behæftede med vandringsklichéer. Jeg har jo haft det privilegium dels at gå de 4000 kilometer til Santiago, og dels - vel hjemme igen - at arbejde med og reflektere over pilgrimsvandringens indhold, - og hele tiden fortsætte med at tage på forskellige mindre vandring. Jeg tror, jeg har vandret længe nok til at ville tale om vandringens virkelige verden. Det interesserer mig ikke længere for enhver pris at skulle forsvare pilgrimsvandringen mod dens eventuelle fjender. Tværtimod tror jeg på pilgrimsvandringens hjemstavnret i vores kirke, netop fordi den har udfordret mig selv og andre til større ærlighed. Noget af det første en pilgrim lærer at sige, er: "Jeg ved ikke, hvilken vej jeg skal gå. Jeg må bede en anden om hjælp". Pilgrimen tillades ikke at bilde sig selv ind, at han er alvidende. Det giver gode rammer for at turde nærme sig Gud, - ikke med anspændte muskler og selvhøjtidelighed, men som et lille menneske, som tvinges til at udvikle en tillid.

To former for pilgrimsvandring

Når jeg nu taler om pilgrimsvandring, taler jeg først og fremmest om to forskellige fænomener: Dels den selvstændige vandring, som pilgrimmen selv arrangerer (men som ikke nødvendigvis er en ensom vandring, men kan gøres af en gruppe venner, hvor alle er ligeværdige), og som fører til mindst ét vigtigt sted - et sted, som tydeligt påmindrer om Guds nærvær og Guds nåde. Dels vandringen i en gruppe, i hvilken nogen af vandrerne har et større ansvar end de andre, hvad angår overnatningsmuligheder, pauser på vejen, valg af rute, overordnet indhold i fællesbønner, salmer og gudstjenester. Målet for en sådan vandring har samme kendetegn som målet for den selvstændige vandring.

Disse vandringer søger en fordybet tro. Pilgrimmen vil ofte geråde i en tilstand, hvor han kan tro på nåden, - men pilgrimmen tror ikke, at vandringen i sig selv skal give ham nåde. Der ligger

ingen fortjeneste i at pilgrimsvandre, og vandringen giver ikke større hellighed til vandreren. Derimod tolkes de protestantiske pilgrimsvandring som et aktivt arbejde med at få sat perspektiv på et samfund, der bevæger sig i et stadigt større tempo, og som sjældnere og sjældnere taler om Gud som en realitet.

Vandringerne går gerne via mange forskellige kirker eller andre steder med en tydelig kristen historie. Vandringerne går også gerne på mindre veje eller stier.

Hvad søger man på en pilgrimsvandring

Jeg vil nu forsøge at forklare mere indgående, hvad det er, vi søger der.

Evangeliet fortæller, at Simon havde været ude at fiske en hel nat uden at få nogen fangst. Træt, opgivende og tydeligt irriteret kommer han om morgenen tilbage til strandbredden. Der ser han en masse mennesker, der er samlet omkring tømreren fra Nazareth - han, som går rundt og taler om Guds rige og udfører mirakler. Simon er bekendt med tømreren og er ikke uvenligt stemt imod ham. Da tømreren beder om at få lov at prædike fra Simons båd, er det i orden med fiskeren: Han stiller gerne op med materialer og god vilje, såfremt landets religion skal have hjælp. Sådan gør respektable mennesker per tradition - men han går heller ikke længere end som så. Det er ikke Simons sag at blive dybt berørt af tømrerens ord, - respektable

mennesker bliver ikke dybt berørte. Da tømreren har prædikeret færdigt, vender han sig helt uventet imod fiskeren, der sidder i båden. ”Og hvad med dig, Simon?” Tiltalen undrer Simon, - han var her jo ikke for at få et nyt syn på livet, - han var her kun, fordi han lånte sin båd ud. Men han får spørgsmålet om, hvordan det egentlig går ham, og svarer - borgerligt, korrekt - med at beskrive sin arbejdssituation. Fiskeriet er gået dårligt i nat. Nu foreslår tømreren, at fiskeren skal kaste sine garn ud på det dybe vand. Hvor mange fiskere er klar til at tage et godt råd om fiskeri fra en tømrer? Skal tømreren nu lære mig at fiske? Er der måske noget i vejen med det, jeg har lært af min far, fiskeren, og min farfar, fiskeren, som havde lært det af sin farfar, fiskeren...? Efter generationers fiskeri på Genezaret ved vi, at vi ikke fanger noget der, hvor det er mørkt og dybt. Vi har måske nok aldrig prøvet, men af respekt for dem, som aldrig har prøvet, har jeg i hvert fald heller ikke tænkt mig at gøre det. Måske er det dyb ironi, når Simon siger *”på dit ord vil jeg kaste garnene ud”* (Luk. 5,6). Han kaster garnene ud på det dybe, - bare for at vise tømreren, at der får man ingen fisk.

Garnene er nærvædet at sprænges af fisk. Jesus har sagt noget meget vigtigt til Simon: Hvis du ikke kommer nogen vegne med alt det, du kan, så prøv det, du ikke kan. Afprøv dine manglende kundskaber, afprøv dine ukendte dybder. Uvisheden er den muld, i hvilken det evige menneske kan vokse.

Skråsikkerhed dræber hjertet.

Simon erkender, at han ejer store dybder, og han viser ufrivilligt, at der er der meget at hente. Den respektable velgører med båden er pludselig blevet udsat for rørelse. Han er berørt. Intet er længere, som det var.

Når vi vandrer i grupper med et par dusin pilgrimme fra kirke til kirke med stadige andagter og andre påmindelser om vandringens tilknytning til den levende Gud, - da vidner nogen vandrere ofte om en dyb rørelse. Denne rørelse er svær at beskrive, men den er tydelig. Den berørte aner, at der i rørelsen findes en tryghed, som er den eneste mulige konkurrent til tryghed i status, materiel tryghed, præstationsevns tryghed etc. Rørelsen er en port ind til den verden, som viser sig at være ligeså vigtig som - og større end - den verden, vi kan beherske med status, rigdom og præstation. I denne nye verden (altså den verden under overfladen, som pludselig gav Simon så rigelig en fangst, at han aldrig havde troet det muligt) består trygheden af tillid til en anden end sig selv - Gud.

Egentlig kommer denne rørelse ikke som nogen stor overraskelse for pilgrimmen. Den, som har begivet sig ud på vandring, ved allerede, at der findes noget at hente i dybet. Det er som med kong Salomon, som ikke beder om rigdom og magt, men derimod om visdom og forstand for at kunne være

en god konge for Israel. Selv Gud bliver imponeret af den bøn, og vist er den stærk. Men Salomon må have været viis i forvejen for at bede om visdom. Det er jo ikke en dumrian, der beder om klogskab, - det er den, som allerede *er* klog. Og et menneske, der begiver sig ud på vandring på vejene *er* allerede berørt, men vil have mere. Ofte kommer det menneske fra den verbalt begavede

Pilgrimsvandringen er et kristent fællesskab, som medinddrager kroppen. Eftersom vore kroppe ikke så ofte som fornuften komplicerer begreberne, får pilgrimmen jævnt hen påmindelser om et enkelt forhold til Gud og livet - fødderne afslører hovedets selvhøjtidelighed.

middelklasse, og længes efter en rørelse, der skal kunne bryde igennem det verbale panser. For med udsøgte beskrivelser af sine egne følelser beskytter det dannede middelklassemenneske sig netop mod følelserne og rørsen. Så længe man kan fange dem i ord, kan man også tæmme dem. Da bliver vandringen en vandring ud i vildmarken, også når man vandrer mellem Sakskøbing og Maribo. Pilgrimmen søger efter det, han allerede

ved, men som han har fornægtet altid, fordi det var farlig viden. Det som gjorde ham fremmed i samfundet, men som gjorde, at han følte sig hjemme blandt fuglene i skoven i maj. Det er selveste livsprincippet, det, som i Johannesevangeliet kaldes Ordet. Det veltilpassede middelklassemenneske, som bliver pilgrim, tvinges til at erkende, hvad det altid har vidst: "*Ordet blev kød*" (Johs. 1,14) - ikke en masse snak. Ordet bliver kropsvarme, evigt liv og ubeskrivelig visdom. Vi vil så gerne forstå det, men det kan vi ikke ved at indsnævre det til endnu flere, endnu mindre ord. Vi må lede efter det. Kun i den daglige søgen efter dets tilstedeværelse (kød) kan vi komme det nær. Som Salomon må vi bede om mere af det, vi allerede har.

Hvordan søger pilgrimmen

Med dette vil jeg også sige, at ingen kommer til kristen tro bare ved at gå ud på vejene. Forudsætningerne skal være til stede, som hos Salomon. Pilgrimsvandring i Svenska Kyrkans regi er korte gruppevandring, der går over en eller nogle få dage. De har altid et tydeligt indhold, som forudsætter, at pilgrimmene er enige om, at det er en *kristen* pilgrimsvandring. Mange af pilgrimmene giver udtryk for andre holdninger end de kristne, men det forventes, at de respekterer, at pilgrimsvandringen henvender sig til dem, som ønsker at forstå deres liv gennem den levende Guds levende Ord, og de plejer ikke at beklage sig.

Men forudsætningerne kan være vage - jeg tror, at de fleste af os har misforstået, hvad det er, vi allerede ved. Vi søger ofte de forkerte steder. Det mest slående eksempel på det i Bibelen er vel *"nogle vise mænd fra Østerland"* (Matt. 2,2), som der står om i Mattæusevangeliet. Ud fra et moderne, kristent perspektiv kan man ikke tage ret meget mere fejl end disse søgende gør. For det første er de astrologer. De er altså NewAge-folk, som begiver sig ud på den lange rejse mod Jødeland for at hylde en konge - unyttigt og dumt, mener i hvert fald jeg, specielt såfremt de med deres hyldet gerne vil markere, at de har været de første til at tyde stjernerne på rette vis. Og de ville vel også gerne indynde sig hos den der konge, - de havde fine gaver med sig. De har ikke engang erkendt sig om, at kongen i Jerusalem er okkupationsmagts marionet, selv ikke-jøde, og foragtet af folket. De er typisk NewAge-naive og forstår ikke, at deres spørgen efter en jødisk konge er revolutionært sprængstof. Da hedningen Herodes kaldte teologerne sammen, fordi tre hedninge havde spurgt efter Messias, opstår et eksempel på elitær teologhumor: de skriftkloge finder et berømt bibelvers frem om, at Messias skal fødes i Betlehem. Teologerne nævner ikke for de tre hedninge, at disse bibelord spiller på en hændelse tusind år tidligere, da den store kong David fødtes i den ubetydelige by Betlehem. Vi kan fornemme, at teologerne bryder sammen af latter, så snart de har overladt de tre eksalterede hedninge til sig selv. De skriftkloge ved jo udmærket, at Messias

skal fødes i Jerusalem, - hvad andet kunne man dog forestille sig?

Jeg genkender desværre mig selv - som præst og teolog - i de skriftkloges holdning. Men hvad der er mere foruroligende er, at evangeliet giver de forudsætningsløse søgende ret. Jerusalems teologer bliver ikke engang interesserede ved tanken om, at Messias snart skal fødes. Herodes er mere berørt end de er. Og de ivrigt søgende fra Østerland, - de leder efter det forkerte, med en forkert metode, ud fra forkerte tegn - men de søger så ihærdigt, at de til sidst lander det helt rigtige sted. De føler sig sikkert dumme som de står der i stalden med guld, røgelse og myrra. Et varmt tæppe eller et stykke legetøj havde været bedre. De lærer - frem for alt - at den, de har søgt, ikke lader sig imponere af statussymboler.

De NewAge-søgende var altså på pletten som nummer to. Vi præster (hyrderne - *pastores*) var jo først, men vi havde fået direkte besked fra en engel (nogle privilegier skal vi jo have!). Men vi bliver nok nødt til at forstå, at mange søgende søger efter den rette ting uden egentlig selv at have forstået det. De vil ikke standse op, før de står overfor Ordet. For øvrigt vil de heller ikke standse der - de vil vandre af sted på en ny pilgrimsvandring for at være sikre på aldrig at gå helt i stå, aldrig at blive som Jerusalems skriftkloge, men derimod leve så nær ved Ordet, at de aldrig er uberørte.

De vise mænd fra Østerland mister en stor del af deres identitet ved ankomsten til Ordet, som er blevet kød. De mister den identitet, som var et unødigt vedhæng, en tom form. Det vrimler med bibelord om dette: *"den, der har mistet sit liv på grund af mig, skal redde det" (Matt. 10,39), eller "hvis hvedekornet ikke falder i jorden og dør, bliver det kun det ene korn; men hvis det dør, bærer det mange fold" (Johs. 12,24)*. Jesus kalkulerer med, at vi bærer på falske identiteter, som skal fjernes, for at vi skal kunne tage imod livet.

Somme tider er de vise mænd blevet kaldt de Hellige tre Konger. I så fald er det den mægtige, kontrollerende kongeidentitet, de afklædes. Som kaldæiske astrologer kan de også regnes for videnskabsmænd. Så er det deres tiltro til videnskaben, som afsløres, eller videnskabens fejltagelse, såfremt den tror sig jævnbyrdig med den eksistens, den beskriver. Er de NewAge-folk, afklædes de flygtigheden, som kan forveksles med frihed... Uviljen til at bekende sig til noget, som byder modstand. Måske er de teologer? De kan tyde himlens budskab, men de tror, at det taler om en strålende virkelighed på jorden. De tror, at deres kundskaber skal føre dem til et palads, og der vil de føle sig hjemme, - men i stalden i Betlehem, i stor jordisk fattigdom, viser det sig, hvor de hører hjemme, hvis de tyder stjernerne rigtigt. Måske er de pilgrimme? Da må de lære, at pilgrimmen ikke kan bevare sin identitet hjemmefra og samtidig være pilgrim. Efter nogle uger på vejen bliver

det en løgn, hvis pilgrimmen præsenterer sig ved sine hjemlige vilkår. Han søger ikke bekræftelse på sin kompetence som stjernetyder i observatoriet, han søger svaret på, hvor vejen for ham fører hen. Han bliver kort og godt pilgrim, og hans stadigt sundere hjerte og sjæl lider mere og mere ved at høre munden løbe om en masse uvæsentlige ting.

Porten og vejen til livet

Alt dette fanger Jesus i et billede, som for mig taler kraftfuldt om den gode pilgrimsvandring: *"Hvor snæver er ikke den port, og hvor trang er ikke den vej, der fører til livet!" (Matt. 7,14).*

Porten skal således være trang. Det betyder, at vi ikke kan komme igennem den, hvis vi har en masse løs bagage, som ikke er nødvendig for vandringen. Tøm rygsækken for trætte trykkesymboler - det være sig penge eller dogmer! Gør du dig for stor, kommer du helt enkelt ikke igennem.

Men læg mærke til, at hvis du gør dig for lille, så er porten ikke længere trang. Tror du, at du er kaldet til at være slave, til at lide på vejen i blind lydighed og askese, ja, så har du glemt, at den lydighed, vejen påbyder, er kærlighedens troskab... Så er du blevet for lille til porten. Og en vid og rummelig port fører altså ikke ind til livet!

Porten er formgivet efter din sande størrelse. Du selv, uden falske identiteter, men ikke uden liv. Ligesom du ikke kan

indgå et ægteskab uden vilje, uden krav, uden forventninger, for så svigter du den kærlighed, som vil imødekomme din vilje, dine krav, dine forventninger. Er du ikke Nogen, må du æde dig tyk og fed af hjertens lyst, til du fylder porten fuldstændigt ud.

*De må lære, at pilgrimmen
ikke kan bevare sin
identitet hjemmefra og
samtidig være pilgrim.
Efter nogle uger på vejen
bliver det en løgn, hvis
pilgrimmen præsenterer sig
ved sine hjemlige vilkår.
Han søger ikke bekræftelse
på sin kompetence, han
søger svaret på, hvor
vejen for ham fører hen.
Han bliver kort og godt
pilgrim, og hans stadigt
sundere hjerte og sjæl lider
mere og mere ved at høre
munden løbe om en masse
uvæsentlige ting.*

Porten har din pilgrimsstørrelses konturer. Træng dig igennem! Nu begynder vejen! Men hvor er den smal! Hvad er meningen med det?

Jo, når der er andre på vejen samtidig med dig, kan du ikke ignorere de mennesker. På en bred vej kan du løbe rundt i en evighed med en monumental bagage af guld, røgelse og myrra, og blæse højt og flot på alle dem, som kunne have bevidnet, at du er på den forkerte vej med en bagage, som ikke har noget at gøre på vejen. Du kan bare vende blikket den anden vej, når du møder nogen. På en smal vej er du faktisk nødt til at røre dem du møder, eller dem, du går forbi, eller som går forbi dig, eller dem, du går ved siden af. Den smalle vej er mødernes vej.

Vore gudstjenester i kirken kan for mange ligne en bred vej. Vi kan gå til og fra søndag efter søndag uden nogen sinde at udveksle erfaringer med andre, som drives af den samme kærlighed. Ordet, som i hvert døbt menneskes mund vil blive en kærlighedssang, så vi overfor hinanden kan vidne om Hans nåde... det Ord er uhorligt alt for ofte, når de døbt samles. På vejene - både når jeg har vandret alene og har mødt andre, der vandrer alene, og når jeg har vandret i gruppe med andre pilgrimme, har jeg endelig oplevet det uhørte, at tungebåndene løsnes, og vi fortæller hinanden om Ham, som vi elsker, om Ham, som vi aldrig bliver trætte af at tænke på og læse om, om Ham, hvis skrevne hilsner til os vi altid bærer med os for at læse dem morgen og aften og somme tider også i dagens pauser.

Jeg skal ikke overdrive eller romantisere, for det er der ingen, der har glæde af,

at jeg gør: *Alle* pilgrimme på vore vandringer bryder ikke regelmæssigt ud i lovsang eller haler Bibelen op af baglommen. Heller ikke *de fleste* gør det, - så ville vejen nok have forekommet for trang for mange af de andre. Alligevel er det min mest forbløffende oplevelse i pilgrimsgrupperne, at netop det talte ord om Gud trænger sig ind i så uendeligt mange sammenhænge. Netop dette ord, som er så tavst i menighedens munde i den kirke, jeg kender i Norden. Når disse pilgrimme så ankommer til en kirke - og det gør vi nogle gange dagligt under vore vandringer - bliver vi som enhver anden søndagsmenighed. Men med os i hver en salme og læsning har vi hinandens korte vidnesbyrd og øjne fulde af håb. Vi sidder ikke og foragter gudstjenestens stilhed, men lytter derimod til stilheden og fyldes med ny mening.

Moderne på vejen

Sådan er det jo på mødernes vej. Mødernes vej er beskrevet i Ruts Bog i Bibelen. Rut er fra begyndelsen en kvinde uden forudsætninger. Hun forstår gennem sin mand og sin svigermor, Naomi, at hun selv hører sammen med den levende Gud, som ellers er ukendt i hendes eget folk, moabiterne. Ruts mand dør, men hun følger med svigermoderen til dennes hjemby, Betlehem. Rut forlader altså sit eget folk, sin gamle tro og sin gamle identitet. Med befriende livslyst søger hun det nye, men hun savner strukturen og fastheden. Det, hun har, er liv og længsel.

Mange, mange, mange skandinaver har allerede vidnet om, at pilgrimsvandringen har åbnet dem for et liv i Kristus. De har fortalt om det - karskt og klart - uden hverken sværmeri eller aggression. De kan kun affærdiges af nogen, som ikke har givet sig tid til at lytte til dem, men derimod udelukkende interesseret sig for at forsvare sig imod dem.

I Betlehem findes en hæderlig, gudfrygtig mand, som hedder Boas. Han er dybt forankret i Israels tro - han har strukturen og fastheden, men han savner liv og længsel. Mødet mellem Rut og Boas er ideelt: Det lystige liv ryster ikke på hovedet af det urørlige og gamle, - tværtimod, Rut ville gå tabt, såfremt Boas ikke var parat til at tage hende til sig. Boas spotter heller ikke Ruts tro på, at hun tilhører det, hun endnu ikke kender. Han er imponeret af, at hun anser sig for at høre Israel til, og han forstår, at hans liv skal lægges øde af tomhed, hvis han ikke tager imod Rut og hendes længsel. Disse to mennesker bliver Kristus for hinanden: Begge bliver et medmenneskes legemliggjorte

behov, begge bliver tiggere, tjenere og store givere for hinanden. Den, som har struktur, får liv, og den, som har liv, får struktur. Pilgrimmen får et gudshus, og gudshuset får glædessang.

Pilgrimsvandringens risici

Jeg mener i fuldt alvor, at Rut er som pilgrimmene, og Boas som vore gamle folkekirker. Men naturligvis mener jeg ikke, at pilgrimsvandringen kan eliminere alt ondt, eller at det er en vej, som automatisk fører til noget godt. De eneste gaver, jeg regner med, at pilgrimsvandringen bærer med sig til vore kirker, er disse to:

- Pilgrimsvandringen er et kristent fællesskab, som medinddrager kroppen. Eftersom vore kroppe ikke så ofte som fornuften komplicerer begreberne, får pilgrimmen jævnt hen påmindelser om et enkelt forhold til Gud og livet - fødderne afslører hovedets selvhøjtidelighed.

- Mange, mange, mange skandinaver har allerede vidnet om, at pilgrimsvandringen har åbnet dem for et liv i Kristus. De har fortalt om det - karskt og klart - uden hverken sværmeri eller aggression. De kan kun affærdiges af nogen, som ikke har givet sig tid til at lytte til dem, men derimod udelukkende interesseret sig for at forsvare sig imod dem.

Det sidste, jeg nævnte, er vigtigt: Når mangemenneskersigeros, at en bønform - for pilgrimsvandringen er dybest set en bønform - har ført dem nærmere til

Gud, og de viser tydelige tegn på det, - er vi da nødt til at koncentrere os om denne bønforms risici? Finder vi nogensinde en gudstjeneste- eller bønform, som er risikofri? Løber vi nogensinde en større risiko, end når vi løfter os over det naive? Kan gudsforholdet eksistere uden menneskelig naivitet? Jeg tror det ikke - men jeg indser, at det naive rummer stor risiko for at gå den forkerte vej.

Vi skal opholde os lidt ved risici. En vigtig dansk kritik mod os pilgrimme er jo, at vi tilsyneladende fremhæver vores afsondrethed og dermed fornægter vort kald i samfundet. Endnu engang: Jeg er enig i, at der foreligger en risiko for dette.

Samtidig tror jeg ikke, at vi og vore kritikere kan nå til større enighed i dette spørgsmål.

Pilgrimsvæsenet indeholder netop i sig en risiko, derfor berører det også mennesker. Risikoen er: Måske finder jeg ud af, at jeg er kaldet i en helt ny retning? Så er det det kald, der gælder - til det hjemland, Gud kalder mit, og ikke det hjemland, mennesker kalder mit. Gud kalder mennesker ud af fangenskab - til et sandt hjemland. For de fleste er hjemlandet sikkert der, hvor de er, men det betyder ikke, at det gælder alle. Eller skulle kirken sige til Abraham: "Bliv du i det kaldæiske Ur og forhold dig roligt. Hvad skal du ud på vejene for, dit gamle fjols?" Eller skulle kirken sige til Rut: "Hvorfor

skal du forlade dit moabitiske hjemland? Skal du drømme dig hen til Gud, som du ligeså vel kunne tjene i Moab?"

Ellers skulle kirkens siget til Elias: "Hvorfor skal netop du af alle profeter gøre dig bemærket og styrte samfundsordenen? Føler du dig ikke hjemme blandt profeterne her er det måske hverken dem eller hjemmet, der er noget galt med?" Det skulle kirken måske sige. Da ville den løbe en risiko.

Fornemmer du at du er pilgrim

Til sidst: Hvis jeg nu bor i Lolland-Falster Stift og begynder at få fornemmelsen af, at jeg er en pilgrim... Hvad gør jeg så? Tør jeg pilgrimsvandre til Kippinge, for der at lytte efter, hvad middelalderens pilgrimme søgte der? Eller frygter jeg, at jeg bliver revet med af deres alt for naive tro?

Det kunne jo være sådan, at jeg går til Kippinge for at søge det, der *ikke* var alt for naivt. Og i øvrigt er Kippinge en levende kirke. Pilgrimsvandringerne går til kirkerne, fordi de her og nu forkynnder, at *"nu er Guds bolig hos menneskene, han vil bo hos dem, og de skal være hans folk, og Gud selv vil være hos dem..."* (Johs. Åb. 21,3). Jeg erkender, at vi pilgrimspræster har haft en mådelig fantasi hvad angår at finde moderne, overraskende pilgrimsmål. På det område må vi forbedre os. Det har været bekvemt for os at tilrettelægge mange ture ud fra et 1100tals perspektiv. Det er ikke en forherligelse af den

middelalderlige katolske kirke. Det er en forherligelse af den Gud, som lader sig høre i sit folk, hvad enten kirken er syg eller sund, hvad enten hundene gør eller ej.

Det kunne jo være sådan, at jeg i Kippinge vil fornemme, at middelalderens pilgrimme er mine søstre og brødre, at det, som bruser i mit hjerte også brusede i deres - *"sjælens glade pilgrimssang"* (DDS 03, 121). Det kunne jo være sådan, at jeg i Maribo domkirke forstår, at kirkens rummelighed vil minde mig om hjertets tempel, som ligesom domkirken vil være en legeplads for Guds lys... Jeg kan turde nærme mig 1400tallets birgittinerbrødre og -søstre. De havde oplevet stress og tomhed i en verden, som vi sværmerisk kalder for afstresset. De byggede en ambassade for deres hjemland, og hver en sten bærer i sig et budskab til os, når vi begynder at fornemme, at det hjemland også er vort. De gjorde mange fejl. Det gør jeg også. Derfor længtes de. Det gør jeg også. Jeg er ikke bange for dem. Jeg føler tillid til Ham, som råber til mig gennem den trange port. Mit svar på råbet indeholder helt sikkert andre ord end Kippingepilgrimmenes bønner til Skt. Søren - men baggrundstenen er *sjælens glade pilgrimssang*, og den lyder: "Jeg kommer til dig, Gud, jeg vil søge dig overalt, for jeg behøver dig... og jeg vil bryde op fra det liv, som giver det udseende af, at du ikke behøves".

Foredragsholdere

Foreningen har udarbejdet en folder om
foreningens virke.

Hvis du skal ud og holde foredrag, vil vi foreslå,
at du reklamerer for foreningen.

Du kan rekvirere et antal foldere hos foreningens
kasserer: bennyehansen@webspeed.dk

*Se artiklen om vandreveje i
Auvergne på siderne 36-43*

*Middelalderkors på vejen
til Sulzert-le-Froid, hvor vi
fandt en sort madonna
sammen med billeder af
hendes mand Josef.*

(Foto Bent Jul)

Vandreveje mellem Sorte Madonnaer i Auvergne

Kan man foretage en pilgrimsvandring blandt sorte madonnaer? Ja, men du skal selv studere landkortet og tage det fulde ansvar. Man kan vandre i noget af det smukkeste af Frankrig og være alene på vejene og alligevel møde søde turister og pilgrimme på de steder, hvor man finder de omkring 1000 år gamle sorte madonnaer. Og så kommer man ind i en spiritualitet, som i forhold til Jakobsvandring er blidere og dog kraftfuld. Artiklen her giver et konkret forslag til vejvalg i Auvergne med besøg ved 5 pilgrimsmål på 5 – 7 vandredage.

Af Bent Jul

I 1998 på vej mod Santiago de Compostela blev en anelse, der havde fulgt mig siden min barndom vakt. Det var anelsen om, at der gemmer sig noget mystisk omkring sorte madonnaer, som kunne være betydningsfuldt i en indre proces, hvor kristendommen, om jeg så må sige, skulle fødes.

Det kom sig således, at jeg en midsommerdag stod ret fortvivlet i begyndelsen af et gevaldigt regnskyl i Argonne i Frankrig. En dame, lidt ældre end mig, kørte i sin bil op på siden og bad mig stige ind. Vi kørte til hendes hjem, hvor jeg overnattede to nætter. Da snakken den første aften faldt på den videre vandring ned over byen Le-Puy-en-Velay, blev samtalen særlig intens. Jeg vidste fra Jørgen Johansens bog, ”Santiago - 100 års kulturrejse gennem Europa”, at der stod en såkaldt Sort

Madonna i den berømte pilgrimskatedral i Le-Puy. Jeg vidste også, at der fandtes flere i det centrale Frankrig og i Pyrenæerne samt en i den nylig afdøde paves gamle bispeby Krakow i Polen. Eliane, som damen med bilen hed, var blevet enke. Hun begyndte at tale om en besynderlig bog, som hendes mand havde haft stående i mange år, uden at de rigtigt havde læst i den. Det var en særlig bog med en hemmelighed, som hun på et tidspunkt ville fordybe sig mere i. Den beskrev de Sorte Madonnaer, som står rundt om i Frankrig og tættest i Puy-de-Dom, Cantal og Haut Loire. Forfatteren havde fra 1933 til 1945 undersøgt, beskrevet og fantaseret over disse Madonnaer. Specielt var han meget optaget af hvor de stammede fra og hvordan de måtte være forbundet med de fra antikken kendte guder, specielt Demeter, Inannan, Ishtar, Mithras og

Isis. Men han nævner også forbindelsen til den keltiske religion (moder kult) og forbindelsen til den indiske Kali.

Den sorteste Madonna på vejen fandt vi i Clermont-Ferrand. Navnet er Notre Dame de la Bonne Moerte, altså Vor Frue for den gode død. Moder Maria er også den man beder til i dødstimen. Maria vises her i fuld størrelse og i nærbillede på næste side.

Det blev til 2 nætter i Elianes hus med samtaler om liv og død, religion og masser af fransk vin og champagne. Da jeg tog af sted, havde hun været inde i byen og taget en kopi af alle 280 sider, som jeg så fik med i rygsækken. Bogen "Nos Vierges Noires" skrevet af E. Saillens (umulig at fremskaffe) viser vej til et skatkammer af fortrængt spiritualitet.

Flere år efter dette mærkelige sammentræf måtte jeg selv åbne skatkammeret. Ved hjælp af bogen gav jeg mig ved mit skrivebord til at afmærke alle disse sorte madonnaer - eller burde de kaldes sorte jomfruer - på moderne geodætiske landkort. Det var ikke let. Det tog mig 7 nætter, 7 dejlige lange nætter i selskab med Frankrig og Jomfru Maria.

Hvad ville Maria mig da ? Det var jo det, jeg ikke vidste. Det kunne afsløres ved en pilgrimsvandring med hende i mit hjerte. Jeg måtte planlægge en pilgrimsvandring til flere af disse sorte Madonnaer. Ved hver af dem ville jeg opholde mig, sådan som jeg havde besøgt andre pilgrimsmål, nemlig i kontemplation og glæde. Turen skulle ikke være som min Jakobsvandring med lange, lange strabadserende stræk og kraftig fokusering. Det måtte gerne blive en mere cirkulær vandring med *væren* i det kvindelige aspekt.

Den konkrete vandrevej i Auvergne

Forsynet med et kort over Auvergne mærket med ringe om de steder, hvor jeg forventede at finde Sorte Madonnaer, drog min kæreste og jeg i bil til Clermont-Ferrand i juni 2003. Det skulle vise sig at blive et nyt univers, der udfoldede sig. Auvergne er meget smukt, og når man vandrer med Maria, bliver landskabet og hele naturen "ekstra" levende. Vandrevejene ligger imellem toppene af en kæde af gamle puy'er, dvs. gamle vulkaner. På dette tidspunkt af året var

det let at finde billig overnatning hver nat på små hoteller eller vandrehjem (Gîte d'étape) til en pris på mellem 15 og 30 Euro for en grand lit. Afstandene mellem overnatningsstederne var også rimelige.

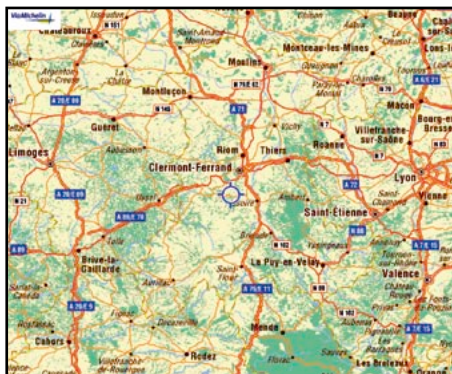

Turen startede i Clermont-Ferrand

Vi var rigtig heldige med at starte i Clermont-Ferrand, for her ligger to kirker med sorte Madonnaer. Vi startede vores pilgrimsfærd i katedralen, hvor man finder flere romanske Maria-figurer. Ved højalteret sidder Maria på en trone med Jesusbarnet på skødet. Figuren er forgyldt og restaureret mange gange. Den kaldes Notre-Dame-de-la-Bonne Mort, altså Vor Frue for den gode død. Maria optræder her som en meget almindelig kone med et lidt uhyggeligt, men afklaret blik i et kulsort ansigt. Man beder Maria om hjælp til, at den sidste oplevelse på jorden må bliver god, at hun vil hjælpe

i dødstimen. I katedralens skatkammer (trésor, som om sommeren er åbent hver dag) findes yderligere 5 – 6 andre romanske madonna-figurer, flere af dem sorte. De er bragt til skatkammeret i Clermont-Ferrand, fordi man med god grund har været bange for, at de ville lide overlast i de små landsbykirker rundt om i Auvergne.

Det var heldigt for os, at se disse mange figurer på en og samme dag. Det betød også at mange af de steder, hvor jeg på landkortet havde markeret en Sort Madonna, nu måtte ommarkeres til ”flyttet”. Besøget i skatkammeret betød, at vi nu kunne lægge den endelige vandrerute fast. Vi kunne finde en fin sti mellem mange lokale pilgrismål med flotte romanske kirker med gamle kendte sorte jomfruer. Vi kunne gå på stier og småveje i et aldeles smukt terræn. Vi kunne benytte de mærkede franske fjernvandreveje, Sentiers de Grande Randonnée, dvs. vi kunne gå uden for almindeligt trafikerede veje. Enkelte steder måtte vi acceptere nogle meget stejle op- og nedture ad bjerge.

Toppen Puy-de-Dôm

Vi besluttede os for at tage ud til foden af Puy-de-Dôm, for at starte vandringen. Med sin 1464 meters højde gav denne top en fin udsigt over de kommende dages landskab med skove, marker, vulkaner og søer. På toppen ligger en ruin af et romersk tempel oprindeligt indviet til Merkur. Merkur var jo gud for kommunikation og handel, hvilket passer meget fint til min baggrund fra mange år i internet-branchen med e-bussiness i en bank. På den måde startede turen ”hjemme i mit profane liv”. Toppen er stadig i Merkurs tjeneste, ide Fransk Telecom her driver et stort antenneanlæg.

Fra toppen vandrede vi ad GR441 til Lachamp for at finde overnatning, men på grund af en helligdagsferie var begge overnatningssteder fyldt og vi beredte os på at overnatte i det fri i vores sovepose (900 gr) under et regnslag. Men venlige mennesker viste os op til Col de Moréno, hvor der ligger en restaurant med værelser.

Notre-Dame d'Orcival

Næste dag kom vi til den lille pilgrimsby Orcival med den meget smukke auvergnisk-romanske basilika med en Sorte Madonna tronende. Hun er placeret på en søjle midt i det, der svarer til koret, dog så man kan komme rundt omkring

hende. Her sidder hun, som majestæt og moder, beskyttende Jesusbarnet og hele kirken. Hun er forsølvlet og sidder lige i en lyskegle.

Hvert år ved Maria Himmelfart (15. august) bæres hun i procession ud af kirken, over floden og op til et lille kapel ved en kilde. Så er der pilgrimsfest.

Saulzet-le-Froid

Også næste dag fulgte vi GR441. Vi kom til Saulzet-le-Froid og overtalte efter nogen tid de aldrende hotelværter til at leje os et af deres værelser. Vi fik en aftale med damen ved kirken, at hun ville låse os ind næste morgen. Og hvilken mirakuløs morgen. Her besøgte vi en upåagtet sort madonna. Smuk, smuk. Maria-kulten var levende. Hver uge blev der holdt Maria-aftener i den lille menighed, sådan som man har gjort i århundreder i disse fjerne utilgængelige egne af Frankrig. Men der var balance i tingene, hvilket fremgik af at Josef (Marias mand) også var afbilledet flere steder i kirken.

Dagen efter så vi flere små kirker indviet til Sank Josef. I disse øde egne af Frankrig ligger der således en gemt praksis med bevidsthed om at ære såvel Maria som Josef for at kunne komme til Kristus. Det var noget af et "kick": Selvfølgelig skal det feminine aspekt afbalanceres med det maskuline aspekt. Når den ny religiøse vækkelse kommer i Europa, må man tage vare på balancen mellem kønnene, mellem anima og animus, mellem Yin og Yang.

Josef i Sulzert-le-Froid. (Foto Bent Jul)

2 dage til Saint-Nectaire

Nu skulle vi krydse fra GR441 til GR30. Det gjorde vi ved at gå ca. 10 km nordøstligt til Aydat, hvor vi ved søen Lac d'Áydat fandt et lille moderne hotel. Næste morgen fandt vi ved omhyggelige studier af landkort over til GR30 for så at gå sydover til Saint-Nectaire. Det blev denne pilgrimsvandrings hårdeste etape med store op og nedstigninger med solen lige i trynen. Vi havde nok fundet overnatning i Olloix på et halvkommunalt turistcenter, hvis vi havde vidst, hvor anstrengende de sidste 10 km blev.

Ankomsten til Saint-Nectair var trods anstrengelserne meget smuk. Bedst som vi havde passeret en bakkekam kunne vi se ned i en dal med en kirke, der fuldstændigt dominerede. Det var et

uvirkeligt syn med så prægtig en kirke uden en stor by. Senere fandt vi ud af, at byen gemte sig længere nede i dalen bag endnu en bakkekam. Det første hotel vi så, slæbte vi os trætte ind på. Derfra havde vi udsigt til kirken med endnu en smuk majestæts jomfru, Notre-Dame du Mont-Conadore.

Det var en dejlig by med romerske termer og helbredende kurvand. Det er ikke uden grund at kirken med 2 firkantede tårne flankerende indgangen og et rundt tårn over koret med rundbuegangen omtales som en af de fineste af sin art i Frankrig

Udsigt fra hotellet over mod den fantastiske kirke bygget i romansk auvergensk byggestil.

Besse-en-Chandesse

Fra Saint-Nectaire burde vi have fortsat ad GR30 til Bess-en-Chandesse, evt. med flere overnatningssteder, hvis man ønsker at dele etappen op i 2. Her kan man om vinteren se Notre-Dame de Vassivière. Om sommeren bliver hun d. 2. juli under stor festivitas båret til fods op til dyrene på bjergene og opholder sig i kapellet i Vassivière frem til d.21. september.

Det ville jeg gerne have overværet.

Clermont-Ferrant

Vi måtte imidlertid tage en taxa til en nærliggende større by for at tage en bus tilbage til Clermont-Ferrand, hvor vi sluttede med besøg i den anden store kirke, basilique Notre-Dame du Port med en besynderlig sort madonna nede i krypten.

Alternativer

Havde vi haft mere tid, ville vi have været på kunstmuseet i Clermont-Ferrand, hvor vi kunne se Notre-Dame de Vernols, som af sikkerhedsmæssige grunde opbevares der.

Lidt nord for Clermont-Ferrand ligger Riom, som er en stor by med ikke mindre end 2 interessante sorte madonnaer. Her kunne vi have startet vores vandring, for derfra går en vandrevej (GR441) op over Puy-de-Dôme, hvor vores pilgrimsvandring var begyndt.

Afslutning

Vi var lykkelige over, at vi fik fyldt benzin på bilens dieselmotor, så vi kom til at opholde os i 3 dage i Issoire. Her fik vi tid til kontemplation i en af de andre af de allersmukkeste katedraler i den særlige auvergniske byggestil. Der var flere madonnaer i denne kirke, en særlig smuk moderne madonna stod i krypten. Klosteret og meget andet var for længst gået til i de mange franske religionskrige og revolutioner. Men Maria var levende i disse bygninger.

Mon ikke Romerne har bragt Isis-kulten til Issoire, hvorved hun har banet vejen for den senere kristendom og Maria dyrkelse i det centrale Frankrig. Isis har jo de samme kendetegn som Jomfru Maria, bl.a. barn med guden Osiris.

Da jeg kom hjem blev jeg gjort opmærksom på, at der netop var blevet udgivet en dansk bog med titlen "Sorte jomfruer eller madonnaer - Rejser i Auvergne og i tiden". Den måtte jeg have fat i. Og tænk sig! Hovedkilden til denne bog er præcis den samme bog, som den jeg hjembragte fra min pilgrimsvandring i 1998.

Hvordan kan det ske, at en så sjælden bog, der ikke har været trykt i 60 år, kunne finde vej fra Frankrig til Danmark i to kopier på cirka samme tid. Flemming-Holm-Larsen har sammen med sin franskkyndige kone udført en sælsom bedrift ved at forfatte en bog på dansk om et næsten glemt emne. Den bog peger ind i fremtiden.

Kort og vandrerbøger

Auvergen findes på kort Nr. 49, Clermont-Ferrand Aurillac, fra "Institut Geographique National i størrelse 1:100.000 (de grønne kort). På dette kort er vandrevejene indtegnet.

Oversigtskort findes på kort Nr. 9, Auvergne, 1:250.000 (de blå kort). Også på dette kort er vandrevejene indtegnet, men kortet kan kun bruges til overordnet planlægning.

Vandrevejen fås ved at kombinere to Topo-guide fra Fédération Française de la Randonnée Pédestre (svarende til det danske Vandrelaug): GR30 Tour des Lacs d'Auvergues og GR441 Tour de la Chaîne des Puys. Disse kort giver meget nyttige oplysninger om bl.a. overnatningsmuligheder. Bøgerne indeholder en nøje beskrivelse af vandrevejene og har kort i målestoksforholdet 1:50.000, hvilket er meget fint til den daglige vandring.

Flemming Holm-Larsens bog er omtalt andet sted i dette nummer af Pilgrimmen.

En families indvielse til Maria

*Hellige Guds Moder, uplettede Jomfru!
Vi indvier os, vor familie og vor bolig
til dit rene hjerte.*

*Tillidsfuldt stiller vi os selv og alt,
hvad vi ejer, under din særlige beskyttelse.
Vær du selv Herskerinde og Dronning
i vort hjem og i vore hjerter.
Amen.*

Den findes på dansk og latin:

Ave, Maris Stella

*Hil dig, Havets Stjerne,
dig vi priser gerne,
Jomfrumoder kære,
port til Himlens ære!*

*Evas navn vi vende,
englens bud dig sende;
tag vort fromme Ave,
bring os fredens gave!*

*Lys hver blind du skænke,
løs de bundnes lænke,
afvend al vores våde,
vind os Herrens nåde!*

*Vis, du er vor moder
og din Søn vor broder;
mildt til Ham du bede
for os børn hernede!*

*Jomfru milde, rene,
syndefri alene,
lad os synd os hilde;
gør os rene, milde!*

*På vort liv tag vare,
vogt vor vej for fare,
så når livet svinder;
hist vi Jesus finder!*

*Pris Gud Fader være!
dig, vor Frelser, ære!
Ånd med nådens fylde,
dig med tak vi hylde!*

Ave Maris Stella

*Ave maris stella
Dei Mater alma
Atque semper virgo
Felix caeli porta*

*Sumens illud Ave
Gabrielis ore
Funda nos in pace
Mutans Hevae nomen.*

*Solve vincla reis
Profer lumen caecis
Male nostra pelle
Bona cuncta posce*

*Mostra te esse matrem
Sumat per te preces
Qui pro nobis natus
Tulit esse tuus*

*Virgo singularis
Inter omnes mitis
Nos culpis solutos
Mites fac et castos*

*Vitam praesta puram
Iter para tutum
Ut videntes Jesum
Semper collaetemur*

*Sit laus Deo Patri
Summo Christo decus
Spiritui Sancto
Tribus honor unus*

Fra det 8. århundrede og senere oversat af Halfdan Kejser, 1860-1916. Så vidt jeg har forstået, har Grieg sat musik til.

Bønner til Maria er som her universelle. De inspirerer både den søgende, den netop befrugtede, hele livet med hengivelse, nåde, lidelsen forbøn og død. De viser vej. Maria er stjerne.

Etappeplan til Nidaros med Sankt Olav

Pilgrimsvandring i alle de nordiske lande er stærkt stigende. I Norge er interessen for vandring til Nidaros den foretrukne, om end det endnu mest er udlændinge, der vandre den lange vej helt fra Oslo. I Nidaros har man en pilgrimspræst, Rolf Synnes, som om sommeren arrangerer fælles ture, hvor man kan følges med andre.

Af Bent Jul

Vandringerne fra Oslo og andre steder i Norge til domkirken i Trondheim stiger stødt i disse år. Antallet er ikke højt, det ligger vel endnu under 200, fortrinsvis udlændinge.

Eivind Luthen, redaktør af det Norske Pilegrimmen har udgivet et par pilgrimsguider, bl.a "Pilgrimsguiden" på forlaget Verbum. Alison Raju har ligeledes udgivet en engelsksproget guide, "Pilgrim Road to Nidaros", på forlaget Cicerone. Begge disse bøger er beregnet for vandring. Norsk Kulturarv har udgivet "Veiviseren", som er en kulturhistorisk håndbog for Norge, som kan være til megen inspiration for den, der vil køre turen til Trondheim i egen bil.

I 2005 startede en større vandring til Nidaros. Ja, faktisk er der tale om flere ture med forskellige start-steder. Således blev der vandret ad det mere end 2.000 km lange "løypenett", som det hedder sig på norsk. Starten i Oslo foregik med et pilgrimsarrangement, som blev omtalt i Pilgrimmen nr. 10.

Ankomsten til Nidaros domen foregik på Sankt Jakobs dag, d. 25. juli. Selve arrangementet i Trondheim sluttede på Olavsdagen, d. 29. juli, Olsok, som blev fejret med bål og vågenat.

Til inspiration for Pilgrimmens læsere har vi her gengivet etapeplanen for den lidt langsomme vandring i 2005. Tallene i parentes helt til højre angiver stipuleret vandringstid i timer.

Mere kan læses på www.kulturarv.no/pilgrim.

Pilegrimsfellesskapet St. Jakob,
Norge

Oslo - Trondheim

18.-19.06	Pilegrimsdager i Oslo	
Ma 20.06	Oslo - Nygard ,	23 km (7,5)
Ti 19.06	Nygård - Sundvollen,	25 km (8)
On 22.06	Sundvollen - Norderhov krk,	26 km (8,5)
To 23.06	Norderhov krk - Sløvika ,	23 km (7,5)
Fre 24.06	Sløvika - Brandbu	(7,5)
Lø 25.06	Brandbu - Engen kloster/Kolbu	25 km (8)
Sø 26.06	Bussfrakt til Pilegrimsdager i Hamar	
Ma 27.06	Pilegrimsdager i Hamar – bussfrakt tilbake (evt nestemorgen)	
Ti 28. 06	Engen – Kapp	24 km (8)
On 29.06	Kap – Transberg	14 km
To 30.06	Transberg gjestegård – Biri	21 km
Fr 01.07	Biri - Jørstadmoen	29 km
Lø 02.07	Jørstadmoen – Øyer	19 km
Sø 03.07	Hviledag i Øyer	
Ma 04.07	Øyer – Glomstad	24 km (8)
Ti 05.07	Glomstad - Ringeby krk	20 km (7)
On 06.07	Ringeby krk – Hundorp	17 km (6)
To 07.97	Hundorp – Vinstra	18 km (6)
Fre 08.07	Vinstra – Varphaugen	25 km (8)
Lø 09.07	Hviledag på Varpehaugen (?)	
Sø 10.07	Varphaugen - Nord Sel	23 km (7,5)
Ma 11.07	Nord Sel – Dovre	20 km (7)
Ti 12.07	Dovre – Foksstugu	
On 13.07	Foksstugu – Hageseter	
To 14.07	Hageseter - Kongsvoll,	
Fre 15.07	Kongsvoll – Ryphusan	20 km (7)
Lø 16.07	Ryphusan – Oppdal	21 km (7)
Sø 17.07	Hviledag i Oppdal	
Ma 18.07	Oppdal – Langklopp	27 km (9)
Ti 19.07	Langklopp – Rennebu	24 km (8)
On 20.07	Rennebu – Meldal	22 km (7,5)
To 21.07	Meldal – Svorkmo	20 km (7)
Fr 22.07	Svorkmo – Skaun	23 km (8)
Lø 23.07	Skaun – Sundet	17 km (6)
Sø 24.07	Sundet – Nidaros Domkirke	20 km (7)
Ma 25.07	Jakobsdag i Trondheim	

Østlig rute Oslo – Øyer

Ma 20.06	Oslo - Skedsmo	26,5 km
Ti 21.06	Skedsmo – Hovin kirke	22,5 km
On 22.06	Hovin – Eidsvoll	27 km
To 23.06	Eidsvoll – Spitalen	29,5 km
Fre 24.06	Spitalen – Stange	30 km
Lø 25.06	Stange – Hamar	13,5 km
Sø 26.06	Pilegrimsdager på Hamar	
Ma 27.06	Pilegrimsdager på Hamar	
Ti 28.06	Hamar - Ringsaker krk	33 km (11)
On 29.06	Ringsaker - Brøttum ,	15 km (4,5)
To 30.07	Brøttum – Lillehammer	18 km (5)
Fr 01.07	Hviledag på Lillehammer	
Lø 02.07	Lillehammer – Øyer	28 km (9)
Sø 03.07	Hviledag i Øyer	

Østerdalsleden

Fre 01.07	Oddheim– Plassen kirke:	15
Lø 02.07	Plassen - Sætre- (To korte etapper i stedet for hviledag)	11
Sø 03.07	Sætre - innbygda	15
Ma 04.07	Innbygda – Jordet	15 km
Ti 05.07	Jordet – Eltdalen /Trysil-Knuts verden	18 km
On 06.07	Eltdalen – Munkbetsetra	16 km
To 07.07	Munkbetsetra – Østvollen	23 km
Fr 08.07	Østvollen – Åkrestrømmen	15 km
Lø 09.07	Åkrestrømmen - Åkresteinen – Bull-museet	27 km
Sø 10.07	Fridag med Gudstjeneste i gammeldags stil	
Ma 11.07	Øvre Rendal kirke – Fonnåsfjellet – Skårsåsetra	23 km
Ti 12.07	Skårsåsetra – Tyllaldalen Bygdetun	18 km
On 13.07	Tyllaldalen Bygdetun – Tynset	18 km
To 14.07	Tynset – Vingelen	19 km
Fre 15.07	Vingelen – Båttjønna	14 km
Lø 16.07	Båttjønna - Dalsbygda:	13 km
Sø 17.07	Hviledag i Dalsbygda	
Ma 18.07	Dalsbygda – Såtåhaugen	20 km
Ti 19.07	Såtåhaugen - Storbekkøya Museumsseter	20 km
On 20.07	Storbekkøya – Singsås kirke	18 km
To 21.07	Singsås –Kråklivollen	23 km
Fr 22.07	Kråklivollen - Fremo	24 km
Lø 23.07	Fremo – Rødde	18 km
Sø 24.07	Rødde – Trondheim	17 km
Ma 25.07	Jakobsdag i Trondheim	

Skardøra - Trondheim "Romboleden"

Lø 16.07	Härjedalen – Stuggudalen
Sø 17.07	Stuggudalen – Ås
Ma 18.07	Ås – Græsli
Ti 19.07	Græsli – Flora
On 20.07	Flora – Selbu kirke
To 21.07	Selbu kirke – Peder Morset Folkehøyskole
Fr 22.07	Peder Morset Folkehøyskole – Mostadmarka (Samfunnshuset)
Lø 23.07	Mostadmarka – Saksvik
Sø 24.07	Saksvik – Trondheim
Ma 25.07	Jakobsdag i Trondheim

Grong - Stiklestad

Sø 10.07	Gløshaugen. - Heia Gjestegård	ca 24km
Ma 11.07	Heia Gjestegård - Snåsa krk (Snåsa Hotell Ungdomsherberge)	ca 20km
Ti 12.07	Snåsa krk – Åsa (V Hovedvei) Her møter vi sidegrein av leia frå Megard	ca 15km
On 13.07	Åsa – Kleivseteren	ca 12km
To 14.07	Kleivseteren – Skjelstad i Ogndalen (Bodomheimen)	ca 16km
Fre 15.07	Skjelstad – Støa	ca 25km
Lø 16.07	Støa – Sellia	ca 13km
Sø 17.07	Sellia –Stiklestad	ca 20km
Ma 18.07	Pilegrimsdag på Stiklestad Gløshaugen –Stiklestad er totalt ca 145 km	

Svenskegrensa - Stiklestad

Fre 15.07	Skalstugan – Ådalsvollen – Sul	ca 23 km
Lø 16.07	Sul – Inndal	ca 20 km
Sø 17.07	Inndal - Vuku – Stiklestad	ca 15 km
Ma 18.07	Pilegrimsdag på Stiklestad	

Stiklestad – Trondheim

Ti 19.07	Stiklestad – Munkeby kloster	ca 20km
On 20.07	Munkeby kloster – Markabygda	ca 20km
To 21.07	Markabygda – Skjelstad	ca 28km
Fr 22.07	Skjelstad – Lånke kirke	
Lø 23.07	Lånke krk – Saksvik	
Sø 24.07	Saksvik – Trondheim	
Ma 25.07	Jakobsdag i Trondheim	

Den portugisiske camino

Den portugisiske camino har en lang række udfordringer med hensyn til regn, stigninger, manglende vejbeskrivelser og afmærkning. Forfatteren vandrede denne camino fra Porto i Portugal til Santiago de Compostela i Spanien. Undervejs besøgte et af de mest hellige mål i Portugal, Fatima. Trods strabadserne har hun stadig mod på endnu en camino.

Af Hannah Forslund

Forberedelse og rejse

Jeg kunne desværre ikke finde ret meget litteratur om den portugisiske camino, lidt på internettet på dansk og engelsk, og bogen, som blev anbefalet "The Camino Português from Oporto" af Rod Pascoe og Francis Davey kunne jeg ikke få fat i hverken i Danmark eller England. Til alt held havde mine amerikanske venner bogen "A pilgrim's guide to the Camino Português" af John Brierley med, og den var virkelig god.

Jeg fløj via London, Stansted to Porto med Ryanair og tilbage fra Santiago de Compostela via London, en nem og billig måde at flyve på. Og hvis man tager en taxi til lufthavnen i Santiago de Compostela, koster det kun 15 euro. Det ligger et stykke udenfor byen, så hvis man vil gå (man er vel pilgrim!) tager det lidt tid. Jeg ved ikke hvor mange kilometer der er.

Man kan tage en lufthavnsbus fra lufthavnen i Porto, men mens vi stod og ventede, kom en taxi chauffør hen for at tilbyde at køre os alle til byen for et fast beløb, jeg tror nok 5 euro per næse. Så blev vi bare

sat af, hvor vi nu skulle. Jeg havde i forvejen reserveret et 4 personers værelse på vandrehjemmet Pousada de Juventude do Porto, Rua Paulo da Gama 551, men ved ankomsten gik der kuk i det, og da man ikke kunne skaffe os det lovede værelse, blev vi indkvarteret i 2 dobbelt værelser, Dorthe (fra København) og jeg i det ene og Nancy og Laurie fra USA i det andet. Det koster 15 euro per nat i en 4 sengs stue og 1 euro for morgenmaden. Vi hentede vores pilgrimspas på kontoret i Rua des Flores, og brugte dagen til sightseeing.

Dag nr. 1: Porto til Vilar do Pinheiro

Man starter camino'en ved katedralen i Porto og så er det bare ud af byen. Dog ikke så nemt som det lyder, der er megen trafik og svært at finde pilene, så hvis man har mulighed skal man bare starte ved lufthavnen i stedet for, så sparer man megen tid. Vi startede ca. kl. 10 og ankom ca. kl. 18 i Vilar do Pinheiro, hvor vi ville overnatte. En tur på 17.9 km.!!! Det styrtede ned hele formiddagen, men eftersom

Camino Portugués er en syd-nord rute til Santiago fra Portugal. Via de la Plata kommer også fra syd, men går øst for Portugal inde i Spanien.

de trængte til regn, beklagede vi os ikke. Heller ikke da vi skulle vente 1 time på frokosten i Boavista, på hjørnet. Der er mange flotte huse og haver på ruten, og alle holder hund, så man bliver fulgt godt på vej. I Porto er kendskabet til camino'en meget lille, så vi for vild mange gange, og spurgte og spurgte og blev vist forkert og forkert. Derfor tog det så lang tid. Solen kom frem og vi blev tørre igen. Drak kaffe et par steder, og så endelig Vilar do

Pinheiro, hvor amerikanernes venner ventede på et lille hotel, Residencial Santa Marinha, 6 værelser fra 25 euro med morgenmad. Det ligger ovenpå en restaurant og bar. Meget søde mennesker og deres søn talte engelsk. Nok måske den første som gjorde det. De tilbød at vaske vores tøj uden beregning. Selvom bogen siger, at der er 17.9 km. svarer det til 19 km., når man tager stigningen med.

Dag nr. 2: Fra Vilar do Pinheiro til Rates, 20.2 km og med stigningen 21.2 km

Pragtfuldt vejr, solskin hele dagen, og temperaturen over 30 C. Men heldigvis kan man få fyldt sin vandflaske op flere steder, eller købe, hvis man ikke tør drikke det. Det gjorde jeg nu, og havde ingen problemer med det, men det smager dog lidt af klor. I starten på ruten var der meget trafik og da man går langs vejen, skal man nogle

gange springe for livet. Portugal er også det land i Europa, med flest trafikulykker, blev der fortalt. Vi fik frokost i Ponte do Ave og herefter var der en dejlig vej gennem landbrugsmarker til San Pedro de Rates. Undervejs plukkede vi vindruer, som hang i flotte klaser og duftede vidunderligt. I Rates var der et næsten nyåbnet herberg med gode soverum og dejligt køkken og opholdstue. Badeværelserne og toiletterne lå dog i underste etage, og

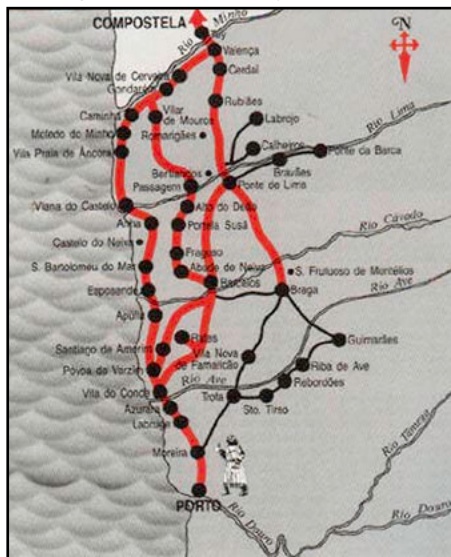

man skulle ud for at komme derhen. Men også en dejlig gårdhave. Vi mødte nogle franskmænd som var på vej fra Santiago de Compostela til Fatima, Portugals store helligdom, ikke langt fra Lissabon. Sene-re på aftenen mødte vi Rudi fra Holland, som havde gået hele vejen fra Porto, og han var meget, meget træt. Hvis herberget er låst, henter man nøglen hos ”købman-den” lidt længere ned ad gaden. Vi stemp-lede selv vores pas, da der ikke kom no-gen, og vi kunne derfor heller ikke give et tilskud, da der ingen sparebøsser var.

Dag nr. 3: Fra Rates til Barcelos, 16,4 km og med stigning 17,5 km

Lidt overskyet, men så kom regnen!!! Igen, de trængte til regn, så pyt med os pilgrimme, vi blev jo tørre igen. Vi stoppede for at få kaffe (og vride sokkerne) i Pedra Furada i en lille cafe, hvis indehaver var søster til Antonio, som kendte forfatteren af bogen. De viste os stor gæstfrihed og lånte os nøglen til Antonios lejlighed, hvor vi kunne sove. Antonio havde en dejlig restaurant ved siden af cafeen, hvor der især kom mange udlændinge, som besøgte de store virksomheder i nærheden. Senere hørte vi om 2 kvinder fra Ecuador, som også havde fået nøglen af Antonio, og havde sovet i hans lejlighed. Sådan er det på caminoen, men jeg tror nu nok også, at portugisere er meget gæstfri. Efter kaffen kom solen frem igen, og vi blev atter tørre. Nu gik turen gennem en dejlig natur, gennem markerne helt til Barcelos, hvor vi boede på torvet. Der ligger et dejligt herberg lidt udenfor byen i en slags bondegård, men der var

optaget desværre. Her betalte vi 20 euro per næse i et dejligt værelse med bad og musik på gaden. Det var jo søndag og alle var på gaden og de dansede og sang. Der havde også været marked, og der var stadigvæk nogle boder tilbage da vi ankom. En meget charmerende by.

**Dag nr. 4: Barcelos til Ponte de Lima,
33,6 km. med stigning 35,8 km**

Den længste strækning. Jeg startede alene kl. 8, da de andre ikke var så morgenfriske, og ankom først kl. 17.30, meget træt. Det var en meget anstrengende dag, som burde være fordelt bedre. Men vi fulgte bogens ruter og det blev derfor en meget drøj tur. Og når man så også går forkert indtil flere gange, på grund af mangel på pile eller skilte. At spørge om vej er heller ikke nemt, da man ikke tit møder mennesker. Bakkerne var 160 og 170 meter høje, smuk natur og flotte udsigter. Der er ingen cafeer de sidste 12 km, så husk at med-

bringe vand i store mængder, især hvis det er varmt. I Aborim har morsomme sjæle lavet ekstra pile, så folk kommer til at gå gennem landsbyen i stedet for udenom (jeg hørte til de dumme, så jeg gik i fælden) Kom til et sted, hvor jeg skulle vade gennem vand og mudder, som gik mig til midt på læggene. Jeg havde taget sko og sokker af heldigvis. De andre havde været fornuftigere, de var gået udenom byen. Da vi alle havde fået øgenavne, blev mit ”mudder”. Spiste mange druer undervejs, og pærer og æbler og en enkel appelsin. Man går over en smuk gammel bro som går tilbage til det 12. århundrede. Fandt et dejligt pensionat næsten i byens centrum, betalte 5 euro per nat i en 4 mands stue, men det viste sig at være en fejl, og næste dag skulle vi betale 15, fordi vi blev en ekstra dag for at se den smukke by. Og Ponte de Lima er absolut en ekstra dag værd, selvom det gibber i fødderne om at fortsætte. Der var musik i gaderne og de forberedte en stor festival i weekenden. De andre ankom ved halv ni tiden, godt trætte alle sammen. Kirkeklokkerne holdt os med selskab hvert kvarter, så selvom vi var dødtrætte, var kirkeklokkerne meget forstyrrende.

Dag nr. 5: Ponte de Lima – Sao Roque 17.1 km. med stigning 19.3 km

Vi er nu 4 pilgrimme tilbage, den ene amerikaner kører nu også i bilen med bagagen. Pragtfuldt vejr og ruten går gennem mark og skov og vindruemark. Fik kaffe på en lille cafe, som er sidste stop for forsyninger. Mødte 3 søde hollændere og en flok portugisiske venner. I dag er

højeste sted 410 m. over havoverfladen, så det er hårdt i varmen. På toppen er der en dejlig kold drikkefontæne, som man virkelig trænger til. Vi fylder vores flasker op før nedturen. I Sao Roque er der et dejligt hostel, som hedder Pensao S. Roque, og hvor Silvia Castro er vært. Prisen er 15 euro per næse, og her er flot. Der er fælles afgang til en restaurant kl. 20, men jeg vil ikke anbefale det. For det første blev vi læsset bagi en varevogn, hvor vi sad på gulvet alle mand, og i restauranten kunne man vælge mellem kød eller fisk, og det var det. Og så ventede vi 2 timer på maden!!! Fisken var fin, lidt salt, men kødet var sejt, sagde de, som fik kød. Og vinen smagte af eddike!!! Så jeg drak hvidvin. Her mødte vi også en dansker, Kaj fra Lemvig. Prisen for denne ”udsøgte” middag var 9 euro, og ikke pengene værd. Så tilbage i varevognen til pensionatet. Morgenmad, beskeden, er med i prisen.

Dag nr. 6: Sao Roque til Valenca eller Tui 21.1 km eller 22.1 med stigning

Vi startede kl. 8 og vejret var igen smukt og varmt. Ruten var smuk, men mange steder var der mudder og det var svært at forcere. Der var en bæk som var gået over sine bredder. For at undgå at glide i muddret (jeg gik i sandaler på grund af vabler) forsøgte jeg at træde på stenene, men min fod smuttede og jeg rev armen til blods i et brombærkrat. Men heldigvis havde portugiserne en stor forbindelseskasse med, så armen og benene blev rensat i alkohol og bagefter duppet i jod. Og de gav mig et par rene sokker, og skyllede mine sandaler. Så det er da service!! Kaffepau-

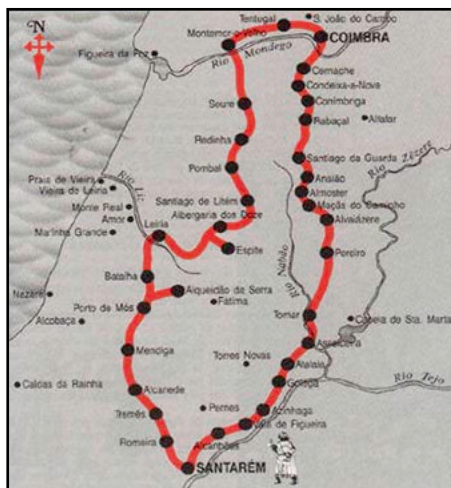

se i Sao Bento da Porta Aberta med de andre pilgrimme. Vi går gennem smukke marker, flere vindruer, brombær, som er modne, til Taberne Igreja, hvor vi ventede på de andre to i mere end 2 timer. Dorthes havde ikke villet prikke hul på sin vable, og den var bare blevet større og større, og nu smertede den meget. Så her stoppede Dorthes vandring. De besluttede at blive i Valenca på en stort hotel med de andre amerikanere, men jeg ville videre til Tui, som ligger i Spanien, og som er ca. 5 km fra Valenca. Så var der også mindre dagen efter, som også ville være en lang dag. Der løber en flod ved grænsen, og jeg havde meget lyst til en svømmetur, men fandt først stedet i floden, hvor man kunne svømme sent om aftenen, og da var det for mørkt. Selve herberget ligger ved katedralen, man skulle selv skrive sig i bogen og blive stemplet i katedralen. Her kostede overnatningen heller ikke noget. Der er også 1 timers tidsforskel mellem Portugal og Spanien, og det tog vi fejl af dagen efter. Vaskede lidt tøj og gik rundt i byen, og mødte hollænderne, sydafrikanerne og portugiserne igen. Fik en god og rolig nattesøvn og da de forskellige begyndte at stå op og tage af sted, gjorde jeg det samme. Man skulle også ud fra herberget kl. 8, da dørene blev lukket.

Dag nr. 7: Tui – Redondela 30.7 km med stigning 32.1 km. Højeste punkt 210 km

Jeg tog af sted kl. 8, da de andre ikke dukkede op, (det var her vi gik fejl af klokken) og gik først gennem et dejligt område. Ventede i Orbenlle på Nancy og Lau-

rie, som dog ikke dukkede op. Så skulle man gå langs vejen, hvor der var meget trafik, og her gik jeg så forkert igen. I industriområdet skulle jeg have drejet, det opdagede jeg, da jeg kom til motorvejen. I Porino holdt jeg så pause igen, og ventede på de andre to, men mødte dem ikke. Ved landsbyen Mos, lige for stigningen, kom amerikanerne kørende, og de tog min rygsæk med. Det var dejligt, for det var meget varmt, og så var der jo lige stigningen. Drak en kop kaffe med sydafrikanerne, og vi enedes om at spise sammen, hvis de andre ikke dukkede op. På toppen af Monte Cornedo, med en smuk udsigt, holdt vi pause i skyggen, hvor der også

var dejligt frisk koldt vand. De andre ville hvile længere, men jeg gik videre til Redondela til herberget, som dog først åbner kl. 17. Blev skrevet ind og stemplet, tog et bad og ryddede lidt op i rygsækken. Lidt efter lidt dukkede alle andre op. Vi lavede mad på skift, og spiste på skift, da der så godt som ingen bestik var. Dørene lukker kl. 20, men andre pilgrimme kan lukke

dig ind, hvis du kommer sent hjem. Men så skal de også høre dig banke på døren. Dejligt herberg. Jeg kan ikke huske om vi skulle betale, eller om der var bidrag.

Åbningstiden på herberget er fra 10 – 13.45 og igen fra 17 – 20 og lørdag og søndag kun fra 17 – 20. Herberget ligger midt i byen, så der er lidt trafikstøj. Men flot og meget rent.

Dag nr. 8: Redondela til Pontevedra 18.2 km. med stigning 19.8 km

Vi skulle gå kl. 9, da blev dørene låst, men ingen amerikanere, som skulle hente vores bagage. Det blev så sendt med Dorthé (som var blevet kørt til herberget) med bus til Pontevedra. Turen var meget smuk, der var faktisk mulighed for en badetur, fordi man kommer tæt forbi havet, eller rettere sagt bugten, men det opdagede vi for sent, fordi vi var gået forkert. Det er ikke svært at gå forkert, fordi der så tit mangler pile. Vi har da også diskuteret, at næste gang vi går denne camino, tager vi alle en dåse gul spraymaling med, og så laver vi pile så andre ikke går forkert. Igen smukke vindruemarkers og stier, og også en tur langs vejen, som ikke er så sjovt, men det hører jo med. Jeg fik følgeskab af Ken, fra Canada, og vi ankom til Pontevedra i så god tid, at herberget var lukket. Fik en dejlig kold øl på en cafe lige overfor herberget, som så åbnede kl. 17. Meget flot og meget rent. Det kostede 5 euro per næse, og her var vaskemaskine og tørretumbler. Man kunne købe t-shirts, stove og andre pilgrimssouvenirs. En stor sovesal, med plads til 56 personer og lige

ved siden af busterminalen, hvor vi hentede vores bagage. Fra nu af, er vi på egen hånd, da der har været for meget besvær med amerikanerne og afhentning af bagagen. Vi spiste på en lille hyggelig cafe i nærheden, og så var døren låst, da vi kom hjem, men de andre pilgrimme lukkede os ind.

Dag nr. 9: Pontevedra til Caldas de Reis 23.1 km med stigning 23.8 km

Startede kl. 8.30 og fik ikke noget at spise før kl. 11.15. Det var søndag morgen og alt var lukket til kl. 9 eller 10, og vi gad ikke vente. Vi satsede på, at noget dukkede op. Men lidt vindruer fik vi da ned. Igen pragtfuldt vejr. Det første skilt vi så med mad, viste sig at være pragtfuldt!! Bacon og æg og masse af kaffe. Det var virkelig tiltrængt. Ken og jeg ventede i mere end 2 timer på Nancy og Laurie, som dog ikke dukkede op. Det viste sig, at de havde overset "vores" skilt, og var gået videre. De spiste så et andet sted. Igen gennem skov og land og flere vindruemarkers. Ken spurgte efter vand, og ikke nok med at han fik vand, jeg fik min drikkedunk fyldt op med en dejlig hjemmelavet hvidvin, som smagte pragtfuld. Mødte de andre foran herberget, som dog var lukket, og tog afsked med Ken, som skulle køre med de andre til Santiago, hvor han læser spansk. Vi tre lejede et værelse på hostel eller hotel Lotus til 40 euro til deling. Kom til at bestille blæksprutter, som blev serveret med sugekopperne på (så meget ulækker ud) Der var MEGET trafikstøj, jeg tror at man som søndagsunderholdning bare kører rundt i biler, knallerter og motorcykler

og råber og skriger hele natten. I hvert fald lige udenfor vores vindue. Men ellers var værelset dejligt rent og pænt.

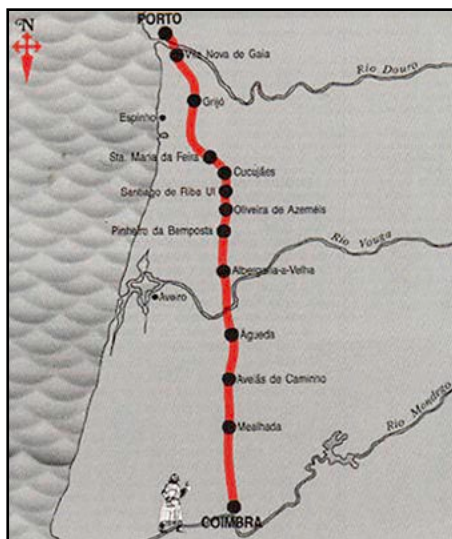
Dag nr. 10: Caldas de Reis – Padron 19.2 km med stigning 21 km

Vi besluttede med det samme, at hvis vi ankom tidligt til Padron, ville vi fortsætte, så vi ikke havde så langt den sidste dag. Vi forlod hotellet kl. 7.30 og fik morgenmad ved broen, og startede så kl. 8. Igen en smuk tur, pragtfuldt vejr, dejlige marker, vindruer, små bakker, køligt vand. Var allerede i Padron ved middags-tid, hvor der var marked. Spiste en god frokost og hvilede fødderne. Besluttede så at fortsætte til Teo, yderligere 11 km. men så var vi også godt trætte. Vi ankom kl. 17 til et dejligt nyt herberg, som ligger i landlege omgivelser. Der var ingen indskrivning, dog kom der en senere, som skrev en ind i bogen og stemplede passet. Ingen fast gebyr, kun tilskud. Vaskede det sidste tøj, prikkede hul på et par vabler og mødte sydafrikanerne igen og 2 kvinder fra Ecuador. Drak alle kaffe, te, kakao og vin sammen. Vi spiste i nærheden, da ingen havde energi til at gå langt. Laurie fik cafeejeren til at lave røræg med ost i, noget hun aldrig havde lavet før, sagde hun. Denne nat var der stilhed, men nogen havde åbnet alle vinduer, så vi frøs lidt. Tja, hvis der ikke er trafikstøj eller kirkeklokker, så er det for koldt!!!

Dag nr. 11: Sidste dag fra Teu til Santi- ago ca. 13 km. med stigning ca. 15 km

Vi forlod herberget ved 7.45 tiden i mørke,

og måtte bruge lommelygter, for at kunne finde pilene. Stoppedes op ved landevejen og fik morgenmad og så af sted kl. 8.45 til Santiago. En smuk tur, smukt vejr, forbi smukke kirker, broer og gennem skov og marker. Så mange smukke store grankogler, som jeg vil tage med til Danmark. Ankom til Santiago kl. 11.30 og fik en velfortjent kop kaffe ved katedralen, hvor vi mødte mange af de andre pilgrimme, som vi havde mødt på vores vej. Man bliver altså lidt euforisk ved at være i Santiago de Compostela, og se alle pilgrimme fra hele verden. Og ikke mindst at gå i katedralen til messe og blive nævnt. Dette var min anden camino, og absolut ikke den sidste. Tager af sted om en måneds tid for at gå det sidste stykke til Finisterra, hvilket vi havde planlagt, men på grund af

stor træthed hos Laurie, som havde gået i støttestrømper hele turen, tog vi bussen. Men om turen til Finisterra, vil jeg skrive når jeg kommer hjem.

8. april Forårsvandring 21 Km

Oplysning: info@roskildepilgrimsforening.dk

19. april kl. 19:30 Fra Danmark til Santiago de Compostela i Spanien

Billedforedrag om en pilgrimsvandring på 6 måneder og 3.500 km af Gitta Bechshøft.

Kvarterhuset, Hjemtelandsgade 3, København S. Entre 30 kr.

20. maj Foreningens årlige pilgrimsvandring

I Jylland fra Jelling til Vejle - 18 km
Fra kongernes Jelling vandrer vi ad Hærvejen frem til Haraldskær. Herfra følger vi Bindeballestien mod øst gennem Vejle Ådal ind til Vejle centrum, hvor vi slutter med en andagt.
2 historiske foredrag indlagt.
Se indstik i Pilgrimmen

21. maj Vandring ud til en højmesse

Oplysning: info@roskildepilgrimsforening.dk

3. 4. 5. juni Pinsevandring

Fynsk Pilgrimsforening
Start fra Faaborg, Kerteminde, Bogense, Middelfart, Svendborg og Assens
Se indstik i Pilgrimmen

9. – 15. juli Hærvejsvandring

Pris kr. 1.960,00 der dækker indkvartering på sovesale, morgen- og aftensmad samt suppe på middagsrast, bagagetransport, medalje og bustransport en vej.
Der kan bestilles bus til hjemrejsen. Såfremt busbilletten er benyttet til Slesvig, koster returbilletten kr. 125 - dog til Sjælland kr. 250
Tilmelding kan ske direkte fra hjemmesiden - eller kan downloades og sendes www.fodslaw.dk hovedforeningen.

På sporet af Peder Kæller

En seks måneders pilgrimsvandring gennem Europa

Kun 2 måneder efter at Gitta Bechshøft havde gennemført den 3.500 km lang vandring fra Jelling til Santiago har hun resumeret nogle af de væsentligste oplevelser. På turen lærte hun at stole på, at hun blev givet netop det hun havde brug for og at hun absolut ikke skulle bekymre sig om dagen i morgen. Ved Pyrenæerne var hun parat til at tage imod alt hvad Caminoen gav. Med en pilgrimsven vandrede hun i strålende solskin de sidste tyve kilometer ud til Kap da Finisterra, hvor pilgrimsvejen ender ved Atlanterhavets klippekyst. Ude på de nøgne skær brændte, som traditionen kræver det, hver især en genstand. Gitta tog afsked med sit store, ternede bommulds-lommetørklæde som hun har haft i bukselommen lige siden den forårsdag hun vinkede farvel til Peder Kællers kirke ved Tyrested og begav sig ud på sit livs dejligste vandring.

Af Gitta Bechshøft. København. d. 19. december 2005

For nøjagtig otte måneder siden forlod jeg den lille by Jelling beliggende ca. midtvejs på Hærvejen for at begive mig ud på mit livs længste vandretur. Dagen i forvejen have jeg besøgt Tyrsted Kirke udenfor Horsens for at se den middelalderlige pilgrim Peder Kællers gravsten. Nu ville jeg selv gå i hans fodspor. Jeg havde været på pilgrimsvandring i Spanien to gange, men nu kunne intet mindre end de ca. 3.500 km. ned gennem Europa stille min vandrelust. Halvandet års omhyggelige forberedelser skulle nu bære frugt.

Du må da være blevet bidt af en gal pilgrim, lød det i kor fra venner og bekendte.

Er du ude på at slå en rekord eller hvad? Men selv ikke mine mere sobre venner kunne gøre det af med drømmen om at gå den lange vej ad de nordiske middelalder-pilgrimmes gamle rute sydover mod Santiago. Jeg var klar over den udfordring der ventede, men mine tidligere vandringer havde lært mig en almen gyldig grundregel: -Tag en dag ad gangen, giv dig dens udfordring i vold, forbered dig så godt det er muligt, og lad så resten være op til et nådigt forsyn. Hvad enten du kommer frem eller ej, er det først og fremmest vejen der tæller...

Ingen vej uden et mål. Var jeg ikke som tidligere tiders pilgrimme i besiddelse

af en klippefast gudstro til at drive mig frem, så gik jeg i alt fald med ønsket om at følge i de frommes fodspor for at erfare hvad den historiske vej ville bringe mig, et moderne menneske. Advarsler havde det ikke skortet på. Heller ikke fra min egen indre tvivler. Du vil aldrig gennemføre den stropetour, du er alt for gammel. Du bliver 60 år undervejs. Tænk på at du skal slæbe på en tung rygsæk i månedsvis. Du går i knæ før du er nået halvvejs. Tag dog toget til Pyrenæerne og lad dig nøje med de sædvanlige 750 km. på Camino Frances. Det er da også et stykke vej? Men der var intet at stille op. Peder Kæller og jeg havde en gammel aftale og jeg kunne ikke opsigte den. Hvis han kunne gå til Santiago, Rom og Jerusalem kunne jeg vel også!

Når (hvis?) jeg kom hjem ville jeg skrive en "rejsehåndbog" lovede jeg mig selv. Jeg havde i alt fald forudsætningerne i orden i form af indkøb af rutekort og guidebøger, historiske studier samt kendskab til middelalderens nordiske pilgrimsrejser og ruten til Jerusalem. Jeg havde rådført mig med folk der havde gået hele ruten, eller en del af den, samt indledt en længere e-mail korrespondance med diverse europæiske pilgrimsorganisationer. Materialet hobede sig op, og allerede ved juletid 2004 var jeg så småt begyndt at få rejsefeber. Vandrestokke og støvler var for længst indkøbt og gået i form på "vandreture" omkring søerne i København. Mit arbejde var sat i bero, min lille vesterbro lejlighed annonceret til fremleje og et pænt rejse-beløb sat til side på bankkontoen. Terningerne var kastet.

Afskeden i Danmark

D. 18. april 2005 tog jeg med toget til Horsens. Jeg fandt frem til Tyrsted Kirke, introducerede mig selv og årsagen til mit besøg og den kvindelige Sognepræst tog et foto af mig siddende foran Peder Kællers gravsten. Den gamle pilgrim var endnu synlig på stenens blankslidte overflade. En stregtegnning af en stående mand klædt i en folderig dragt. I hånden bar han en stav, og på hans skuldertaske sad en muslingeskal. Middelalderens pilgrim havde hverken rygsæk, sovepose eller solide vandrestøvler og intet internationalt kreditkort lå gemt i den lille læderpung han bar om halsen under den grove kjortel. En ting havde vi måske alligevel tilfælles. Peder og jeg. En lillebitte sten som skulle lægges ved et fjernt landevejskors højt oppe på en spansk bjergtop. Stenen havde jeg med til minde om en god ven. Han havde været en af mine mest entusiastiske støtter under hele den forberedende fase. Nu var han selv vandret i forvejen mod det sted hvorfra ingen vender tilbage, men hvor vi alle skal mødes engang. Jeg vidste også at han stod ved min side på denne min vandrings første dag, og på præstens spørgsmål om jeg ikke var bange for at gå alene kunne jeg kun svare at jeg var sikker på at have følgeskab af en god ven hele den lange vej.

Ad Hærvejen ind i Tyskland

I det skønneste forårsvejr tog jeg næste dag mine første skridt langs Hærvejen for i de næste ti dage at vandre gennem noget af Danmarks smukkeste natur, rig

på historiske minder. Den første maj stod jeg i Kruså. Mit hjerte slog et par extra slag da jeg gik over grænsen for nu var min pilgrimsvandring for alvor begyndt. Alt tegnede stadigvæk godt. Min første krise indtraf da jeg nåede Schleswig by. Jeg havde ondt i både knæ og ankler. Min rygsæk føltes pludselig alt for tung. Der var intet andet at gøre end at holde en lang hvilepause og benytte lejligheden til at sende et tre overflødige kilo hjem. Poncho-teltet, min elektroniske lommebog og en del extra vinter tøj. Tre dage senere fortsatte jeg ad Oksevejen mod Hamburg med 12 kilo på ryggen, nye elastik-ankelbind om fødderne og en meget styrket moral. Efter at have passeret Elben havde jeg en nu måneds vandring foran mig gennem Tyskland. Undervejs overnattede jeg enten på vandrehjem, "Zimmer Frei" som det hedder på tysk (dvs. privat indkvartering), samt på et par klostre. Jeg gik på skrå over imod Köln, ad nogenlunde den rute som jeg vidste at middelalderens danske pilgrimme måtte have fulgt.

I Köln stod alt i pavebesøgets tegn og pladsen foran domkirken var et stort byggerod med afspærringer og stabler af nye fliser. Her mødte jeg den første Santiago-pilgrim, en ung tysk kvinde der netop var kommet hjem efter seks uger på Camino Frances i Spanien. Hun så ud som om hun kom fra en safari i Afrika. Solbrændt, iklædt khakitøj og med bare tæer i sandalerne. Hun gav mig et kæmpe knus og et BON CAMINO med på vejen. To dage senere passerede jeg Karl den Stores by Aachen ved grænsen til Bel-

gien. En ny etape med nye udfordringer. Ikke flere vandrehjem at overnatte på, og alle talte fransk! Min usynlige følgesvend og rådgiver der i sit jordiske liv havde behersket alle de europæiske sprog samt et par stykker mere, opmuntrede mig. Den bedste måde at lære et nyt sprog på er at stå kold og våd og sulten i en fremmed landsby og forsøge at finde et billigt natelogs, hviskede han i mit øre. Jeg nikkede fortrøstningsfuldt.

Mirakler i Belgien

På det tidspunkt havde jeg allerede bemærket at min færd bød på et næsten beskæmmende antal "mirakler" der alle gik ud på at jeg fik det jeg mest havde behov for. Og sådan gik det også på min første dag i Belgien hvor jeg ved en fejltagelse vandrede den forkerte vej ud af en lille landsby og endte op langt ude på bøhlandet. Rådvild standsede jeg ved en lille bondegård netop som nogle store tunge tordenskyer lejrede sig faretruende lavt over de grønne marker. Jeg bankede på døren for at spørge om vej. En gammel mor-lille lukkede op og da min situation gik op for hende tilbød hun mig gæstfrit husly. Den aften ved voksdugen i det lille bondekøkken luftede jeg mine første ubehjælpssomme franske glosers hjulpet på vej af et righoldigt udvalg af orientalsk inspirerede fagter og grimacer indøvet gennem mange år som beboer i den hellige stad hvor folk taler i tunger og mirakler hører til dagens orden. Den næste dag fortsatte jeg meget opmuntret. Intet kunne gå helt galt. Nogen holdt hånden over mig, så meget var jeg sikker på. I

Belgien begyndte jeg at møde mennesker der vidste hvad den hvide muslingskal på min rygsæk betød. De vinkede og kom med opmuntrende tilråb. Jeg mødte endda to "ægte" pilgrimme, et Belgisk ægtepar, og sammen klatrede vi på hænder og knæ op gennem Ardennernes tætbevoksede skove mod grænsen til Frankrig.

At tale fransk i Frankrig

En dag sidst i juni stod jeg så endelig i Frankrig. Mit ubehjælpssomme franske var mådeligt forbedret, dog ikke uden omkostninger idet jeg hver aften gik til ro med en lettere hovedpine og meget ømme kæber. Vejret havde været ovenud flot det meste af ruten gennem Belgien og her i Nordfrankrig på vej mod Reims blev det rent ud sagt meget varmt. I 33 graders hede vandrede jeg i dagevis mutters alene gennem endeløse kornmarker, ad stenede grusveje der strakte sig som tynde hvide bånd mod en altid vigende horisont, der gled i et for mit hedeflimrende blik. Den 25. juni ved middagstid, hvor min sidste halve liter vand var på kogepunktet og mit eneste følgeskab var nogle væmmelige hestebremser så store som sultana rosiner fik jeg øje på et lille vejskilt midt i alt det gule. 2.454 km. til Santiago stod der på tavlen. En knastør faktaoplysning som fik mig til at sætte mig ned midt i alt det gule. Jeg fældede en enkelt tør tåre og drak resten af det kogende vand. Jeg havde været undervejs siden d. 18 april og der var endnu ca. fire lange måneder tilbage. Min eneste opmuntring var, at de værste brølere nu for længst måtte være begået, samt at mine "mirakler" nok stadig ville

indfinde sig når jeg havde allermest brug for dem.

Et af dem glemmer jeg aldrig: Efter en lang våd dag, (jo det regnede da også af og til selvom det var sjældent) uden nogen form for proviant i rygsækken, lander jeg drivvåd og hundesulten i udkanten af en lille landsby i nærheden af Bar Sur Seine. Ingen butikker. Ingen mennesker. Ikke engang en hund gør ad mig da jeg banker på vinduet ved en lille købmandsbutik. Alt er lukket. Sulten gnaver i mine indvolde og jeg går og fantaserer om sønderjysk spegepølse på fuldkorns rugbrød. Pludselig får jeg øje på et lille dansk stofflag der hænger på en lygtepæl. Jeg drejer automatisk ned ad den grusvej flaget sidder ved, går forbi to totalt tilskoddede forfaldne bondehuse og der, udenfor det tredje hus, står en bil med danske nummerplader. Jeg råber på dansk om der er nogen hjemme? En mand åbner døren. han glør forbavset på mig og siger så på ravjysk om jeg da ikke vil komme indenfor. Inde i den lavloftede bondestue er der ild i pejsen, tændte stearinlys i en stage på væggen, og på træbordet er der dækket op med rugbrød, spegepølse, skinke, ost, agurk og tomat samt en lille bakke Stryhns leverpostej. Den jyske familie der ejer bondehuset er netop ankommet efter en 24 timers køretur fra Danmark. Konen kommer ind fra køkkenet og kigger på mig et øjeblik. Gitta - hvad laver du her? udbryder hun forbavset og slår hænderne sammen. Jeg aner ikke hvem hun er. Det viser sig at hun og hendes familie har været med på en byvandring i København for to år siden med mig som

guide! Jeg bliver naturligvis budt på mad og drikke og får tørret mit våde tøj. Jo, verden er sandelig lille.....

Vezelay

Den franske pilgrimsby Vezelay var mit næste store mål. Dagen før min ankomst den 15 juli, havde jeg anbragt et lille danske flag bagpå rygsækken. Det var på tide at bekende kulør. Jeg havde allerede truffet de første pilgrimme fra Holland. Jeg ville fra nu af møde pilgrimme på en næsten daglig basis, og jo nærmere Pyrenæerne, desto flere. Efter to dages hvil tog jeg mine første skridt på ruten "LA VOIE DE VEZELAY" som fortsatte i lige linje 800 km. sydover mod den spanske grænse. Høsten var for længst i gang og jeg vandrede videre langs gyldentgule stubmarker hvor kæmpestore runde halm-baller lå spredt over de store bakker som garnnøgler. Den første august fik jeg følgeskab af en fransk kvinde på min egen alder, og i de næste tre solbeskinne uger vandrede vi sammen gennem noget af Frankrigs skønneste natur. Det var godt at have selskab igen, selvom jeg lige skulle vænne mig til det. Jeg talte nu fransk i timevis hver dag. Ofte blev vi privat indkvarteret hos venlige mennesker i byerne langs ruten. Mere fransk og liter-vis af rødvin. Jeg greb mig af og til i at tænke længselsfuldt tilbage på min tidligere så stille, næsten ensomme vandring, hvor mine eneste samtale partnere i mange dage var begrænset til hunde, heste, køer og et par forbipasserende lokale. Efter tre herlige uger sagde jeg farvel til min vandrekammerat blot for at

mødes med andre, hvoraf to seje hollandske mænd blev nogle af mine bedste venner. De havde selv gået i månedsvis, og vi fulgtes en uges tid langs samme rute før de løb fra mig.

St. Jean Pied de Port

Den 4. september ankom jeg som den sidste af "holdet" til St. Jean Pied de Port i de franske Pyrenæerne, en tres års fødselsdag samt utallige store og små eventyr senere. Jeg flyttede efter mine venners anbefaling ind på det hyggelige hollandske herberge ESPRIT DU CHEMIN, hvor jeg til min store overraskelse blev modtaget med friske hilsener og en stor flaske velkomst champagne! Efter nogle dages tiltrængt hvil og utålmodig venten på at regnen skulle høre op, begav jeg mig endelig i strålende solskin ud på min vandrings sidste etape mod Spanien. Jeg fulgte "Napoleonsruten" op mod bjergpasset i Pyrenæernes tinder 1400 meter over havets overflade. Midtvejs passerede jeg en grænsepæl med oplysning om at der var 850 km. til Santiago. Det føltes næsten uvirkeligt. Kun 850 km. Det var jo en ren bagatel! Mine ben og ankler holdt endnu. Fire dages hvil havde gjort underværker og nu var jeg endelig på kendte stier. Det var næsten som om det var i går jeg var startet fra det gamle kloster i Roncesvalles i 2002. Jeg havde boet på mange pilgrimsherberger, men aldrig på et så stort som Herberget ved klostret. 130 senge i en stor hal. Da jeg ankom var der allerede fuldt belagt og blandt de mange, mest "nye" pilgrime på herberget var der hele tre danskere.

En ældre mand og to ganske unge jyske kvinder. Det var dejligt at tale dansk igen efter så mange måneder. Efter en natlig snorkekoncert i det overbefolkede rum vågnede jeg endnu før det blev lyst ved lyden af travle pilgrimme der i pandelampers skær pakkede rygsække, rullede soverposer sammen og ledte efter deres vandrestøvler. De første var allerede på vej ud i morgendæmringen forummet under kæmpe ponchoer der på afstand fik dem til at ligne pukkelryggede dværge. For mange gjaldt det om at komme af sted

til at leve på ruten og havde overhovedet intet hastværk. Slet ikke. Bare tanken om "et fly" fik det til at gyse i mig. Nu hvor jeg kunne se en ende på min lange vandring, havde jeg slet ikke lyst til at tænke på fremtiden.

Efter to dage som "snegl" blandt de mange nyslåede pilgrimme, der for de flestes vedkommende bevægede sig i et tempo der bedst kan beskrives som en slags kopi af Tour de France til fods ("Tour de Compostelle"), har jeg næsten fået åndenød af at blive overhalet indenom. Mine ambitionse medpilgrimme har nemlig allerede opdaget at det gælder om at være tidligt fremme ved næste herberge for ellers får man ingen seng at sove i. Og ganske rigtigt. Da jeg ankommer til den første mellemstation før Pamplona, Zubiri, er der ikke en eneste ledig plads. Skolens gymnastiksal er dog åben, og der må de uheldige sidst ankomne lejre sig på det bare betongulv. Ingen madrasser, ingen tæpper, intet. Jeg har heldigvis min lille oppustelige therm-a-rest madras med og overlever endnu en nat på gulvet. Det har jeg prøvet før.

D. 25 juni ved middagstid sætter Gitta sin rygsæk ved et skilt, der fortæller at hun har 2.452km til målet.

i en fart, for de skulle nå helt ud til Santiago før deres flybillet gik retur en måned senere. Jeg havde for længst vænnet mig

Næste dag står pilgrimmene op før fanden får støvlerne på for at ase videre – i regn – mod Pamplona hvor der iflg. guidebøgerne "kun" er ca 100 senge at deles om. Nu kender jeg det igen. Stresset og jaget. Jeg bestemmer mig for ikke at lade mig rive med, men det er ligesom om lidt af gejsten er gået af min ballon. Jeg føler mig alene. Ingen har tid til at snakke. Alle kigger frem og ned og knokler foroverbøjet af sted under rygsække-

nes vægt. Det regner. Sent på eftermiddagen kommer solen dog frem. Jeg sætter mig ned efter en lang stejl opstigning og tager regntøjet af for lade det tørre mens jeg betragter pilgrimmene der haster forbi på stien foran mig. En temmelig svær amerikansk dame af ubestemmelig alder slæber sig forbi mig med en ualmindelig stor rygsæk. Hendes utålmodige ægtefælle er langt foran hende. Han ser sig af og til tilbage over skuldren og råber til hende om at skynde sig. Hun kæmper sig tappert videre mens hun støtter sig til stavene. Opefter. Stadig opefter ad den ujævne, stenede sti. Jeg sidder der i solen og har lidt ondt af hende. Det er jo vejen der er målet, og gaven Caminoen har til dig ligger lige for dine fødder, hvis du blot har tid at bøje dig for at samle den op, tænker jeg filosofisk mens jeg strækker mig mageligt i græsset og overvejer om jeg skal sætte tænderne i resten af min tørre "Bogadillo" sandwich fra i morges.

I Spanien sker der noget nyt

Mens jeg spiser dukker en høj mand med en stor tung rygsæk op indenfor min synsvidde. Han går sidelæns som et skib i høj sø og lader sig falde ned på græsskråningen der hvor jeg sidder. Vi nikker til hinanden. Han retter på rygsækkens remme, strækker arme og ben, og rejser sig så for at gå videre. Du skulle nu hellere tage dig tid til et ordentligt et hvil, siger jeg. Hvad har du så travlt for? Er der noget du skal nå? Han griner lidt undskyldende og forklarer at han kun lige er begyndt på sin Camino og at han nok

har fået lidt for meget bagage med. Jeg fortæller at jeg også har givet slip på alle mulige ting og sager den første måned jeg var undervejs, og at jeg nu er blevet en svoren minimalist med "next to nothing" i rygsækken. Jeg spørger om han har læst Shirley McLaines bestseller om Cami-

Efter seks måneders vandring står Gitta med sin pilgrimsven og en afstedets foto-pilgrimme foran katedralen i Santiago de Compostela.

noen. Det benægter han. Vi begynder at tale om bøger, og da han har hvilet sig lidt fortsætter vi sammen. Undervejs får vi følgeskab af to amerikanske kvinder i halvtredesårs alderen. De har begge læst Shirleys bog og de er kommet helt fra Amerika for at gå i Shirleys fodspor. De er

iført tækkelige, velsiddende khaki shorts, nye hiking støvler og sporty T-shirts, og de er pladder våde fordi deres små plastic ponchoer absolut ikke er store nok til at dække mere end rygsækken og halvdelen af deres krop. Shirley skrev vist ikke så meget om det praktiske. Det småregner igen. Vi beslutter alle fire at søge ind på et splinternyt herberge der ligger i en mindre by lidt før selve Pamplona, hvor førerholdet for længst har indtaget sengene. Jeg har adressen og vi finder herberget uden besvær. Køkkenet er helt moderne, så vi beslutter selv at lave mad: masser af pasta, med brød og rødvin til. Hyggelig aften. Da vi langt om længe går til køjs på sovesalen fortsætter min nye ven og jeg samtalen fra seng til seng henover et tomrum der bliver mindre og mindre som natten skrider frem. Næste dag ved vi allerede at vi skal følges ad til Pamplona, og måske endnu længere...

På det tidspunkt er jeg mere end parat til at tage imod hvad Caminoen giver mig. Jeg har lært at stole på at jeg kun får det jeg har brug for og at jeg absolut ikke skal bekymre mig om dagen i morgen, ej heller om hvorvidt denne totalt ukendte vandringsmand virkelig kan være identisk med den ven jeg har gået og drømt om i så mange år allerede. Accepter hvad du bliver givet eller hele din lange vej er spildt, hvisker en stemme i mit øre netop som jeg falder i søvn, lykkelig og udmattet. Med fuld tillid til min indre guide fortsætter jeg nu de næste seks uger med min nye pilgrimsven ved min side. Vores mange og lange eventyr er det alt for vidtløftigt at berette om her, men som et-

hvert rigtigt eventyr får også vores tilsidst en slutning. I strålende solskin vandrer vi de sidste tyve kilometer helt ud til Kap da Finisterra, der hvor pilgrimsvejen ender ved Atlanterhavets klippekyst. Ude på de nøgne skær brænder vi, som traditionen kræver det, hver især en genstand der har været os uundværlig på den lange vej. Min ven brænder sin brede stråhat der nu er falmet og uformelig af vind og vejr, og jeg tager afsked med mit store, ternede bommulds-lommetørklæde som jeg har haft i bukselommen lige siden den forårsdag jeg vinkede farvel til Peder Kællers kirke og sognepræsten og begav mig ud på mit livs dejligste vandring...

At rejse er at leve, siger Gitta

Enhver der efter at have læst denne beretning skulle få lyst og mod på selv at gå i Peder Kællers fodspor, er velkommen til at kontakte mig for råd og vejledning. Jeg vil i løbet af de næste måneder forsøge at lave en mere detaljeret rejsebeskrivelse med oplysninger om valg af rute, kort, guidebøger og andet praktisk. Dvs. alt det som jeg selv har modtaget fra dem der generøst har hjulpet mig i gang med min egen planlægning. En stor tak til dem. De er for mange til at nævne her, men de ved nok selv hvem jeg tænker på...

ULTREIA

Gitta Bechshøft. Skydebanegade 38,1 th.
1709 Kbh. V Tel: 40 81 12 17

Email: gitta@skydebanen.net

Dagbokklipp fra en pilegrimstur til Santiago

Vabler, mirakler og erotik oppstår tilsyneladende i en lind strøm på caminoen.

Af John Einbu, Norge

På en (norsk) prateside for pilegrimer kom jeg for en tid siden, nokså ubetenksomt kanskje, til å slippe ut nyheten om at jeg hadde overført min dagbok fra en pilegrimstur til Santiago i september i år til digital form. Dette resulterte i en rekke henvendelser om å få tilsendt dagboken over internett. Det mest overraskende svaret kom fra redaktøren for det danske bladet Pilgrimmen, Bent Jul, som spurte om jeg kanskje kunne plukke ut og sende ham et dagbokblad fra turen som han kunne bruke som artikkel i Pilgrimmen. Min første reaksjon var at på min tur forekom det ingen dager med så dramatisk eller rørende innhold at det på noen måte kunne gi stoff til en artikkel som kunne interessere danske pilegrimer. Men en tid etterpå leste jeg gjennom et eksemplar av Pilgrimmen, som Bent Jul i sin godhet hadde sendt meg, og fikk, ved å studere hvordan andre hadde utformet sine reisebeskrivelser, impulser til en artikkel. Istedenfor å konsentrere meg om det som hendte på en bestemt dag, plukker jeg nedenfor frem noen poenger fra min samlede dagbok og setter det sammen til en passende fortelling.

Gnavsår

Jeg tror at noe av det verste som kan skje en pilegrim er at han/hun får gnagsår under fotbladet. Et slikt sår er det nesten umulig å bli kvitt, så lenger man belaster det hver dag. På tross av min alder på 73 år, startet jeg meget friskt på min pilegrimstur (fra Roncesvalles) med dagsmarsjer på over 30 km. Men dette straffet seg. Etter en ukes tid merket jeg at fotbladet på venstre fot begynte å bli ømt. Dessverre tok jeg ikke notis av dette til å begynne med - ikke før jeg etter ca ti dager oppdaget at det hadde bygget seg opp en stor blodblemme under foten og at det hadde gått hull på blemmen. Da var det ikke så mye man kunne gjøre, annet enn å tømme blemmen for puss og blod, sette plaster på og ellers å la naturen gå sin gang. Første kvelden fikk jeg god hjelp til dette av en sykepleierske fra Sevilla. Det som da skjedde i dagene etter var naturlig nok at overhuden som dekket blemmen etter hvert ble slitt av, og dette til tross for at jeg gikk ned til dagsmarsjer på rundt 20 km. Så til slutt gikk jeg bare på underhuden. Og de som selv har

opplevd akkurat det, vil vite at det er ikke særlig behagelig. Om nettene laget såret seg en smule, så det var ikke så ille å starte om morgenen, men etter hvert gikk jeg jo såret opp igjen. Det som da var spesielt vondt, var å starte på nytt etter at man hadde tatt en pause underveis. For å unngå dette sluttet jeg å ta hvilepauser, jeg smurte med meg mat om morgenen, spiste gående og hvilte ikke ut før jeg var fremme ved destinasjonen for dagen. Dette går fint når dagsmarsjene ikke er lengre enn maks 25 km pr dag. Ved hjelp av forskjellige sårmidler og plaster fikk jeg omsider bukt med problemet, men det var første de siste 4-5 dagene av turen (på 33 dager) at jeg ikke følte meg hemmet av gnagsåret.

Jeg hadde naturlig nok flere par sokker med meg og jeg prøvde ut disse etter tur. Så viste det seg at den ene sokken på ett av parene hadde en unormalt stram strikk øverst. Tilfeldigvis må jeg ha brukt denne sokken på samme fot (den høyre) to eller flere dager etter hverandre, for plutselig en dag oppdaget jeg at leggen nedenfor strikken hadde hovnet opp ganske betydelig og det gjorde også vondt når jeg gikk på den. Og det var et dypt spor et stykke opp på leggen hvor strikken hadde presset på og hindret blodstrømmen til og fra foten. Hevelsen gikk heller ikke over umiddelbart etter at jeg skiftet til andre sokker (og dessuten brettet jeg sokkene fra da av nedover skaftet på marsjstøvlene), foten fortsatte bare å

Foto: Peter Glunz

bli mer hoven. En dag ble det så ille at mine medpilegrimer la merke til det og laget litt oppstyr rundt det. En sykepleierske (tysk denne gangen) anbefalte kalde omslag. Men hvor skulle jeg finne det en sen kveld på et sted uten apotek? Ved en innskytelse tittet jeg inn i frysedelen av et kjøleskap og utrolig nok, der inne lå akkurat et slikt omslag som hun anbefalte. Det er ved sånne anledninger man kan bli overtroisk: var det en eller annen høyere makt som hadde sørget for at det lå et omslag i det skapet akkurat da jeg trengte det? Tre ganger i løpet av kvelden og natten fikk jeg lagt omslaget rundt den hovne foten, og om det var det som gjorde utslaget vet jeg ikke, men fra da av gikk hevelsen gradvis tilbake.

En verdensbegivenhet

Jeg forundres fremdeles over at jeg tilfeldigvis skulle komme over dette medisinske hjelpemidlet akkurat da jeg trengte det. Men et enda merkelige sammentreff opplevde jeg en av de siste dagene på turen. Da opplevde jeg en verdensbegivenhet som det ikke er alle forunt å oppleve i et helt liv. Noen dager i forveien så jeg en notis i www.aftenposten.no på internett om at det var ventet en partiell solformørkelse i Norge noen dager senere. Jeg festet meg ikke så mye ved det, for partielle solformørkelser er jo ikke så veldig spennende. Men det som Aftenposten ikke nevnte noe om, var at det som ville være en partiell formørkelse

i Norge ville være en total formørkelse i enkelte deler av Spania, blant annet i Galicia, hvor jeg da befant meg. Så helt tilfeldig havnet jeg midt opp i smørøyet og fikk oppleve min andre totale solformørkelse – den første opplevde jeg i Oslo-området for noen år siden. Jeg merket først at det gradvis ble kjøligere rundt meg og at det også ble mørkere. Men det merkeligste fenomenet var at skyggene plutselig var så annerledes, spesielt skyggen av blader fra trær. Det er vanskelig å beskrive, men det virket som om hvert blad laget en skyggemosaikk. Dette skyldtes nok at formørkelsen var ringformet, månen dekket ikke solskiven helt. At formørkelsen var total visste jeg ikke før jeg så det i avisen på herberget om kvelden. Jeg er kanskje en av de få skandinaver som har opplevd to totale solformørkelser. Når man tenker på at det kan gå flere hundre år mellom hver slik formørkelse på et bestemt sted (den neste i Galicia kommer ikke før om 241 år), så må det jeg opplevde være minst like sjeldent som å vinne toppgevinsten i lotto.

Antallet af pilgrimme

I det eksemplaret av Pilgrimmen som jeg fikk tilsendt står det at styret i Foreningen for danske Santiagopilgrimme venter at opptil 600 dansker skal kjøpe pilegrimspass i år. I tillegg kjøper vel også noen passet på startstedet i Spania. Antar man at de fleste av disse går fra Pyrenéene og i løpet av de seks mest aktuelle månedene,

og fordeler man disse jevnt over hele caminoen og over de seks månedene, så vil det etter mine beregninger befinne seg 1.6 dansker på hver mil til enhver tid. Sjansen for å møte en danske under en tretti dagers tur skulle da ikke være så rent liten. Men jeg møtte faktisk bare en. Det var i Sahagun. Jeg fikk ikke med meg navnet hans, men han kjenner seg sikkert igjen hvis han leser dette. Han ga meg to stykker av det nye plasteret Compeed som jeg fikk satt på gnagsåret mitt. Han måtte ta lange dagsmarsjer skulle han rekke Santiago, for han måtte tilbake til Danmark før 28. september. Ellers mistet han arbeidsløshetsstrygden. Derfor hadde han allerede dratt av gårde da jeg våknet dagen etter. Og jeg så ham aldri igjen.

Flert, erotik og kærlighed

Pilgrimmen etterlyser beretninger om "flirt, erotikk og kærlighet". Her er mine observasjoner. En arbeidsløs engelsk skuespiller og en spansk sykepleierske fant hverandre i Cirauque og de holdt fremdeles sammen da jeg traff dem igjen noen dager senere. En ung, australsk pike, Sally, som jeg kom i snakk med andre dagen og ble godt kjent med, tok meg igjen på slutten av turen og da hadde hun funnet seg en meget sympatisk tysk student. Da jeg snakket med dem siste kvelden var de begge enige om å holde kontakten etter at de ubønnhørlig måtte skilles en eller to dager senere i Santiago. I Poblacion de Campos opplevde jeg et

eldre ektepar som ble meget lykkelige over å få et dobbeltrom for seg selv. Det var nok meget kjærkomment etter at de i kanskje over ti dager hadde sovet på fellessaler. Og de var påpasselig med å låse døren innenfra da de gikk til ro for kvelden. Men ikke alle var interessert i en romanse. En enslig, flott, tysk dame på rundt 30 år, beklaget seg til meg over at hun ikke fikk gå i fred for innpåslitne, enslige menn (jeg tror ikke hun oppfattet meg som en av disse).

Hvis noen er interessert i å få tilsendt dagboken over internett, så kan de sende sin e-post-adresse til john@einbu.no.

19 april kl. 19.30

Fra Danmark til Santiago de Compostela i Spanien

Billedforedrag om en
pilgrimsvandring på 6
måneder og 3.500 km af
Gitta Bechshøft.

Kvarterhuset, Hjemtelandsgade
3, København S. Entre 30 kr.

En Hospitalero's arbejde

Foreningens kasserer Benny E. Hansen har været hospitalero på refugiet "Albergue Aitzenea" i Triacastela, som ligger 135 km. fra Santiago de Compostela. Det er dejligt, at kunne give noget tilbage til Caminoen af alt det, som man selv har modtaget fra den. I tillæg kan man forbedre sit spanske sprog. Benny har her noteret en liste over hvordan dagligdagen er disponeret.

Af Benny E. Hansen

Vi i Hospitalero's bor for os selv i et rum med eget badeværelse og wc. Bestyren, Lucita, bor nede i byen sammen med sin mand, der er byens mekaniker.

Kl. 5.30

Morgenen gryr og de på herberget overnattende pilgrimme begynder at vågne, rasle med rygsække, støvler og de evindelige vandrestokke, som altid falder omkuld og laver en forfærdelig larm. Der er gode køkken faciliteter på herberget, så der koges vand til kaffe, spises morgenmad i fællesrummet, snakkes, men ved ca.8.00 tiden er herberget tomt for mennesker, så nu kan vi hospitalero'ere stå op og lave vores morgenmad i fred og ro.

Kl. 10.00

Ankommer Lucita, herefter går hun i banken hver dag. Vi går nu i gang med en grundig rengøring af sovesale og soveværelser hvor der boede pilgrimme for natten. Senge redes og ordnes, tæp-

per lægges sammen, puder og lagener rettes og skiftes. Når de bliver nussede nok og skal vaskes. Der fejes over alt, mærkeligt nok støvsuges ikke. Så går man i gang med rengøringen af badeværelser og wc.ér. Her er 3 store separate badeværelser med 4 brusekabiner, 2 separate badeværelser med badekar, her skal alle fliser pudses hver dag, store spejle poleres, papirkurve tømmes, "gud hvor folk sviner", ja, selv rengøring af toiletterne er en oplevelse for livet, man skulle ikke tro det var civiliserede mennesker.

Benny og sønnen Henrik i Tricastella

Kl. 12.00

Ved middagstid er man færdig, men da refugiet har åbent fra kl.10.00 om morgenen til kl.22.00 om aftenen, er der selvfølgelig allerede ankommet nye pilgrimme for overnatning. Herberget kan rumme 38 pilgrimme, hertil kommer i spidsbelastede perioder ekstra madrasser. I løbet af dagen hjælper vi Lucita med at indskrive nye pilgrimme fra hele Verden. Det er en oplevelse for livet.

Kl. 19.00

Ved aftenstid går Lucita hjem til sin marido/mand og laver mad til ham, kommer igen kl.ca. 21.30 og lukker herberget kl.22.00, dagen er slut.

Naturligvis har vi mange fritimer midt på dagen og om aftenen. Byen rummer mange dejlige restaurationer, en pilgrimskirke, en rigtig gammel vandmølle, 2 små supermarkeder, 2 banker.

Men i øvrigt ikke mere.

"mainstreet" i Tricastella

Vi skal selv foretage vores indkøb og tilberede det i vores fælleskøkken, vi giver blot Lucita vores bon fra indkøbene, så får vi pengene refunderet.

Det er en oplevelse at være hospitalero. Det kan anbefales.

To tyskere og danske Ulla i Tricastella

Læs også Pilgrimen nr. 7, hvor Ingeborg Nather skriver om sine oplevelser som hospitalero.

Hospitaleros

**Medlemmer,
der har lyst til
at være hospitaleros,
bedes henvende
sig til foreningens
formand.**

Mine veje ad etape 13.

I Pilgrimmen nr. 9 udgav vi nogle dagbogsblade af Pers dagbog. Nu har vi igen modtaget nogle sider. Denne gang handler de om de små møder på vejen. Per starter med et digt. Har andre af foreningens medlemmer sådanne dagbogsblade, vil vi gerne have dem til udgivelse. Gerne kortfattede.

Romance af Don Gaiferos af Minmaltan

Af Per Buttenschøn

Hvor går han hen min pilgrim?
Min pilgrim hvor går han hen
På vejen til Compostela
Jeg ved ikke om han vil nå derhen.

Hans fødder dækket af blod
De kan ikke bære ham længere
Han er færdig, den stakkels gamle mand.
Jeg ved ikke om han vil nå derhen.

Nu, hvis min styrke er væk
Sankt Jacob vil sende mig styrke
Så de nåede Compostela
Og de var der i Katedralen

Disse var ordene talt af
Gaiferos de Minmaltan
Tak min herre Sankt Jacob
Se, jeg er ved dine fødder

Hvis du ønsker at tage mit liv
Du må tage det Herre
For jeg skal dø lykkelig
I denne hellige Katedral

Palas do Rey til Santiago de Compostela - 63 km.

Midt på hovedgaden i Melide opdager jeg et stort, bart lagerlignende rum. Meget primitivt med lange formica borde på træbukke og bænke uden ryglæn.. Nysgerrig stikker jeg næsen inden for. To store kobbergryder med blæksprutter damper. En lille ældre kone, iført gummistøvler og et gummiforklæde, står og rører rundt.

Først skylles blæksprutterne i flere hold vand, så klasker hun dem gentagne gange ned i cementgulvet. Dernæst bliver de kogt i tyve minutter, fortæller hun. Klippet i stykker på en træ tallerken. Krydres med paprika/cayenne peber saltes let og overhældes med rigelig olivenolie fra en stor plastikdunk så det siler ud over bordet.

Pulpoen spises med en tandstikker. Rødvinen, fra en lerkande, drikkes af en kop uden hank. Da hun ser mit henrykte ansigtsudtryk, lyser hun op med et muntert glimt i øjet. Barnebarnet står bagved langs væggen og vasker op. Alt så umiddelbart indbydende at jeg glemmer jeg

allerede har spist frokost en gang. Skal nok vise sig på livvidden, og at få rødvin også til frokost er snart mere en vane end en uvane.

Klokken er mange. Får lidt brød med. Har hørt at der ikke kan fås aftensmad på det næste refugio, og butikkerne har siesta lukket. Jeg får også lokket lidt ost fra barnebarnet, der står bag den interimistiske disk. Meget mæt og lidt snurrende i hovedet kommer jeg ud i den skarpe eftermiddags sol med 12 km til min overnatning.

Fire – fem km. efter min frokost møder jeg far og søn, som jeg tidligere har snakket med. Jeg tror først der er noget galt med drengen, at han er sur eller kedder sig. Han går på den specielle måde drenge går på, når de er sure eller bare trætte af det hele. Hele holdningen – ryggen fortæller, at det bare er for meget.

Da jeg kommer hen til dem, ser jeg, at faderen går meget besværet, nærmest humper. Drengens "surhed" er bekymring og usikkerhed over, at faderen har problemer. Jeg stopper og tilbyder at kigge på benet. Fortæller ham jeg er en slags læge og har nogen erfaring med de sager både hjemmefra og fra de mennesker jeg har kigget på undervejs. Det er en voldsom muskeloveranstrengelse, eller en fibersprængning. En øm og smertefuld hævelse, ikke noget at sige til han er i vanskeligheder. Jeg har stadig nogle Brufen tilbage. Han skal tage to nu, to til aften og to i morgen tidligt. Han er svær at forstå, jeg forstår ikke helt hvad han

siger. Han fortæller han har prøvet med noget antiinflammatorisk creme.

Jeg forklarer ham at tabletterne er noget af det samme, men mere effektive. Jeg har stadig et elastikbind og jeg lægger det stramt. Drengen lyser op da han kan se faderen har god gavn af bindet, og med et genert blik giver han mig den dejligste friske fersken. Tilsyneladende har jeg gjort dagens gode gerning.

Der er en drøj ende tilbage før jeg når refugiet. Caminoen går opad med nogle virkelige seje træk. Undervejs op bliver jeg overhalet af den mest spøjse fyr, midt i tyverne. Han kommer udenom mig med fuldt speed. Det er der jo ikke noget underligt i, men at han går baglæns, det vækker nu ens opmærksomhed. Han fortæller at han synes det er nemmere at gå opad på den måde. Mands vilje, mands himmerige!

Ribadiso de Baixo, dagens mål, ligger ved en lille flod midt i den mest typiske galiciske dal. Floden krydses ad en gammel stenbro. Alt er grønt og helt stille. Solen står lavt over de vestlige bjerge. Sollyset når ikke længere ned i bunden ved floden. Flodkonden eller hvad nu sådan en hedder på spansk er ganske småt begyndt at ”brygge”. Jeg går nærmere og kommer ind i det gamle restaurerede pilgrimshospital nævnt allerede fra 1523, nu refugio. Refugiet er dejligt roligt. Bag mit hovedgærde er en underlig stenhule. En lille kuppelformet stensætning. Lyser derind, synes at være fri for uhyggelige ting.

Spanieren og hans søn har fået køjen ved siden af. Drengen er stadig en lille dreng. Nyder at putte sig ind til faderen og blive aet lidt bag øret.

Går ud til hospitaleraen. En meget smuk kvinde omkring 35. Med sig har hun sin søn og den yndigste lille pige på 4 år. De bor i landsbyen. Her i Galicien er ansvaret for refugiet et kommunalt job og faktisk et heldagsarbejde. Sende folk af sted om morgenen. Gøre rent og holde alting i orden. Hjem, så åbne igen og være der, når pilgrimmene kommer om aftenen. Hun er glad for at have et arbejde. Der er stadig stor arbejdsløshed dog bedring de sidste par år, men for 10-15 år siden var mangelen på arbejde uhyggelig stor. Det er bleven lettere for de galiciske familier at klare sig. Man får ikke så mange børn som tidligere. Nu en eller to, hvor de tidligere fik en fem-seks stykker. Men de unge forsvinder, når de skal have en uddannelse og kommer ikke tilbage, så der er ikke mange på landet til at tage sig af de gamle.

Drengens far, José Antonius, dukker op spørger om der er nogen steder man kan købe mad. Det er der, trods det jeg har hørt. Det havde altså ikke været nødvendigt, at slæbe mad med. Jeg har dog noget som falder i drengen Fabios smag, nemlig min yndlings dessert i Spanien dognut, af den herlige, fedtede, søde slags. Nu sidder han og gumler, mens hans far og jeg får en lang sludder. Nu har vi ingen problemer med at forstå hinanden, har også fået lidt vin. Han er bankrådgiver i Zaragoza med landbrug

som speciale. Han og Fabio har 4 ugers ferie. De har næsten gået hele vejen fra Roncesvalles, men i Fromista havde Fabio vrøvl med benene, så der havde de taget bussen 100 km.

Det er efterhånden blevet mørkt. En ung mand sætter sig ved siden af mig. Flot, glad livlig, 22 år. Arbejder i sin fars forretning. Noget med eksport af prawns og fisk, blandt andet torsk. Tidligere arkitektstuderende. Har været udstationeret i Skotland. Taler et utroligt godt engelsk (af en spanier), med den mest udtalte skotske accent. Sjovt at høre, her midt inde i Galicien. Han er ikke ældre, end at han nyder at få ros for sit skotske. Inviterer mig at smage på en drik, som en flok er ved at tilberede på ildstedet i det gamle hospitals spisesal. Spil af ild fra ildstedet og gryden med alkohol der bliver antændt. Lysskæret flakker over det gamle rum. Nærmere kan man ikke komme til tidligere tiders pilgrimme og deres fællesoplevelser, når de trods alle farer var nået sikkert frem til dagens overnatning. "Skotten" begynder på Gallego at recitere fra et stykke papir, og flokken messer i veksler kor. En ung mand med briller og langt krøllet hår spiller på fløjte (Flauta) og en lille dreng forsøger at få lov til at spille. Det lyder ikke alt for godt. Så blæser drengen og manden flytter fingrene, og nu lyder melodien blødt og indsmigrende.

Væsken smager stærkt, lidt sødligt. Hvad der er kommet i har jeg ingen anelse om. Jeg er kun tilskuer, dog jeg holder lyset, mens "skotten" læser op i

sin vekslen med koret.

Ligger nu og fordøjer dagens mange indtryk. Forsøger at falde i søvn. Lidt længere om det end sædvanligt, skyldes nok stenhulen bag mig. Åbningen er helt op til mit hoved. Det kuplede stenrum, 11/2 m i højden og 3 meter i bredden med en del affald inderst inde, giver lidt uro i en livlig forestillingsevne. Nu kun to dage til Santiago.

Brev 2000 fra Ribadiso de Baixo

"Det har været en meget særegen, billig og på mange måder meget vedkommende oplevelse at bo på alle de refugier. Omgivet hele tiden af alle disse mennesker. Absolut helt ude på kanten for mig, sommetider har kun neglene holdt fast. Man fatter ikke, hvordan man skal undgå at flygte skrigende væk, men hvorhen? Også vidunderligt at føle sig som en del af et stort fællesskab. Refugierne er der hvor man mødes, hvor der udveksles små bemærkninger, hvor der føres "dybsindige" samtaler. Men også der hvor man kan føle sig knugende ensom, omgivet af folk der enten vandrer i flok, ikke taler et sprog en "nisse" kan forstå eller bare er nok i sig selv, men dagens refugio og aftenen i det gamle hospital har været inkarnationen af en middelalder pilgrims oplevelse"

Morgen 2000 i Ribadiso de Baixo nær Santiago.

Den herligste morgen. Tågen smyger sig stadig over floden. Vandet risler og

klukker. Ellers er alt stille. Ingen har rigtigt fået øjne. Sidder ved floden. Bred den er stenet og vandet glasklart. Broen ligger lige over for mig. Den romanske bue begynder at spejle sig i morgensolens stråler. Stedet er det smukkeste og mest oprindelige refugio jeg har boet på. Trods den meget fine restaurering af de gamle bygninger, er det ikke for meget. Vaskefaciliteter nede bagved de gamle bygninger er perfekte og ødelægger ikke indtrykket af de gamle bygninger. Jeg går en tur langs flodbred den. Det lille vandløb snoer sig, store træer med deres rødder når helt ud til kanten, stedet er næsten ikke til at løsrive sig fra. Går stille tilbage til refugiet. Folk er nu på vej ud, ivrige efter at starte dagens vandring. Fredeligt og langsomt går jeg gennem den lille by efter refugiet.

En serpentinevej fører brat op til Arzua. Lige hvor byen begynder, finder jeg en åben bar. José Antonio kommer ind, hilser, er lidt kort for hovedet, er vist trods dyrlægens behandling ikke helt ok med benet (skulle nu vise sig ikke at være rigtigt møder dem igen lige før Santiago på Monte do Gozo efter de havde gået 36 km uden problemer) Han falder i snak med en dame som jeg tidligere har mødt i Sarria. Jeg føler mig lidt som tredje hjul på giggen og går videre. I døren møder jeg Fabio. Jeg tror han hedder Pablo, fejlen gør han mig bestemt opmærksom på.

Vejret viser sig i dag fra sin smukkeste side, i modsætning til sidst jeg gik ruten.

Katedralen i Santiago de Compostela i al sin pragt

Foto: Peter Glunz

Interview med Benny E. Hansen

Redaktionen har denne gang besøgt Benny E. Hansen, som på tredje år er kasserer i Foreningen af Danske Santiagopilgrimme. Benny fik sin første tilskyndelse til pilgrimsvandring i forbindelse med en grim bilulykke. Men der måtte gå en del år før han fik mulighed for at indfri det løfte, som han dengang afgav. Nu planlægger han sin fjerde pilgrimsvandring.

Hvordan fik du den første tilskyndelse til en pilgrimstur?

Da jeg var ca. 35 år gammel, hørte jeg i radioen for første gang om pilgrimsruten til Santiago de Compostela. Jeg hæftede mig ved at den blev benyttet af almindelige mennesker. På det tidspunkt var jeg selvstændig med lange arbejdsdage med telefoner, dag ind og dag ud. Allerede på det tidspunkt besluttede jeg, at jeg en dag måtte lægge mit ur på hylden og gå denne tur som et frit menneske.

Senere, da jeg var 37 år, kom jeg ud for en grim trafikulykke, hvor jeg lå fastspændt på hospitalet i 3 mdr. med brækket nakke. Gudskelov kom jeg gennem denne oplevelse med ganske få mén. Men jeg lovede jeg

mig selv og Vorherre, at når jeg fik tid, skulle jeg ned til Jacobs grav i Santiago de Compostela og sige tak for livet, som var givet mig tilbage med en mirakuløs redning.

Benny E. Hansen er her fotograferet under et bestyrelsesmøde.
(Foto Bent Jul)

Hvornår kom du af sted?

Senere da jeg blev arbejdsfri måtte jeg jo indfri mit tidligere afgivne løfte. Så jeg opsøgte biblioteket for at få bogmateriale og evt. informationer. Biblioteket oplyste mig om, at der var en dansk forening med navnet ”Foreningen af Danske Santiagopilgrimme”, jeg kunne jo prøve der. Min første tur startede i året 2002.

Hvordan var turen?

Den første tur startede i Pamplona, hvor til jeg var kommet med fly og skulle returnere fra Santiago. Desværre var jeg ikke forberedt ordentligt, så mine hæle revnede og jeg kom humpende til Estella og måtte overnatte flere dage på samme Herberg med god hjælp af de på Herberget værende hospitaleros. De gjorde et hæderligt forsøg på at ordne mine fødder til fortsat at vandre, men ak, det var forgæves, turen var forbi for mit vedkommende. Turen til Santiago foregik med bus. Gudskelov kunne jeg ændre min afgang vederlagsfrit, og jeg vendte hjem en livserfaring rigere.

Men i året 2004 startede jeg igen sammen med min søn, denne gang fra Pontferrada. Vi skulle på vejen til Santiago være Hospitaleros i Triacastela ca. 135 km. fra Santiago.

Året efter i 2005 måtte jeg af sted endnu engang. Denne gang fra Saint Jean Pied de Port på den Franske side af Pyrenæerne. Her gik jeg med ro i sindet stille

og roligt til Santiago på 38 dage, vel at mærke uden en eneste vabel eller andre uheld. Nu var man blevet bedre forberedt, tak og lov for det.

Kan du huske ankomsten til katedralen i Santiago og hvad det gjorde ved dig?

Jeg ankom til Santiago for anden gang i året 2004 sammen med min søn, hvor vi naturligvis var til messe sammen med andre pilgrimme. Jeg husker den gysen der gik igennem mig, da præsten oplæste, ”dos Perigrinos de Dinamarca”, Den fornemmelse af at blive forstået med alle ens inderste følelser, trak jo lidt vand i øjnene, thi nu var jeg fremme og havde fortjent en velsignelse, syntes jeg.

I særdeleshed nu, hvor jeg havde opfyldt mit løfte.

Hvad har turene betydet for dig i et længere perspektiv?

Disse oplevelser med pilgrimme fra hele Verden, var for mig en stor oplevelse. Jeg nød den daglige vandring på ”Caminoen” i stilhed og med sig selv og enkle diskrete samtaler med Vorherre.

Man får tid til at gennemgå alle livets faser fra ende til anden. Det har givet mig et dybt indtryk som sidder i mig hver dag og som har gjort mit liv lettere efter en sådan ransagelse af sindet.

Ligeledes var opgaven som ”Hospitalero” en oplevelse for livet. Det at møde

så vidt forskellige mennesker og andre kulturer, kommer hele tiden tilbage som et positivt indtryk. Det kan her anbefales andre pilgrimme, at tage dette ulønnede arbejde med at støtte og hjælpe andre.

Det har samtidigt givet mig venner for livet, som jeg korresponderer med tit og ofte – ja, selv om disse venner bor helt nede i München i Tyskland, så har det været alle strabadserne værd. Vi har da aftalt, at vi sammen må af sted igen.

Du har været på flere pilgrims-ture, hvad driver dig?

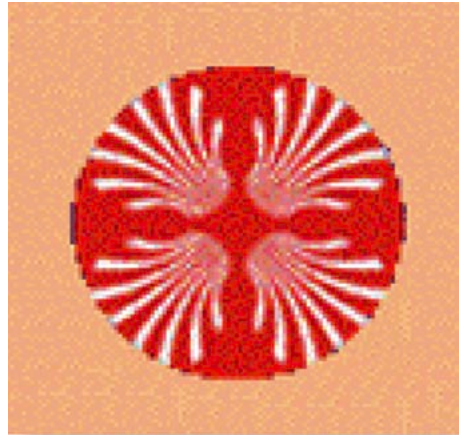
Det er lidt svært at forklare. Men, jeg føler at jeg må af sted igen. Når jeg går på ”Caminoen”, føler jeg at være et sted, hvor min sjæl varmer. Der er rart at være. Det kan opleves som et slags ”nu” hvor jeg er hjemme, hvor jeg hører til.

Det giver en god oplevelse, at have kastet noget af sit gamle ego af sig og en fornemmelse af, at være åndeligt rensset.

Er der noget i bestyrelsen, du er særligt optaget af?

Jeg er gået ind i bestyrelsesarbejdet fordi jeg føler, at de oplevelser som jeg har haft også skulle komme andre med samme interesser til gode. Selv er jeg blevet hjulpet til denne vidunderlige oplevelse med støtte og oplysninger fra foreningen. Så nu ønsker jeg, at give lidt tilbage til de nye pilgrimme.

Jeg har et ønske om, at vi i foreningen skulle kunne eje et herberg på ”Camino-en”, således at vore medlemmer kunne have et fast sted, hvor de kan tage hen for at hjælpe andre på deres pilgrimstur til den hellige stad Santiago de Compostela.

Jeg er fremmed, jeg er en pilgrim

Mel: svensk, 1859

Bernhard Christensen 1951

*Jeg er fremmed,
 jeg er pilgrim,
 kun en aften,
 kun en aften bor jeg her.
 O, stands mig ikke, thi jeg vil følge
 Guds folk til strid gennem ørk og bølge.
 Jeg er fremmed,
 jeg er pilgrim,
 kun en aften bor jeg her.*

*Rejsemåltid
 i hast jeg tager,
 som forjaget,
 som et tilbud, standser ej.
 Jeg står omgjordet om mine lænder,
 med vandringsstaven i mine hænder.
 Rejsemåltid
 i hast jeg tager,
 som forjaget,
 som et ilbud, standser ej.*

Lammets blod har
 mit dørtæ tegnet,
 mig beseget,
 mig beseget, jeg er hans.
 Jeg syndens surdej ej mer vil smage,
 af sted jeg haster, ser ej tilbage.
 Lammets blod har
 mit dørtæ tegnet,
 mig beseget,
 mig beseget, jeg er hans.

Op mod hjemmet
 mit øje skuer,
 evig stråler,
 evig stråler solen der.
 O, vandringslandet er mørket og farligt,
 jeg snubler ofte, forvildes snartligt.
 Op mod hjemmet
 mit øje skuer,
 evig stråler,
 evig stråler solen der.

Jorden har ej
 den ro, jeg søger,
 nej, jeg længes,
 nej, jeg længes mod Guds stad:
 dér græder ingen, dér ender noden,
 dér bor ej sorgen, did når ej døden.

Jorden har ej
 den ro, jeg søger,
 nej, jeg længes,
 nej, jeg længes mod Guds stad.

Fuldtro hyrde,
 jeg barnlig beder:
 Følg og led mig,
 følg og led mig altid du,
 at frem jeg iler med dig for øje,
 indtil jeg hviler udi det høje!

Fuldtro hyrde,
 jeg barnlig beder:
 Følg og led mig,
 følg og led mig altid du!

Jens Larsen 1856 (2.. Mos. 12)

Jeg er frem-med, / jeg er en pil - grim, / kun en af - ten, / kun en af - ten bor jeg her. / O, stands mig ik - ke, thi jeg vil føl - ge / Guds

folk til strid gen-nem ørk og bøl - ge. / Jeg er frem-med, / jeg er en pil - grim, / kun en af - ten, / kun en af - ten bor jeg her.

256. Jeg er fremmed, jeg er en pilgrim

Svensk melodi 1859

Jeg er frem - med, / jeg er en pil - grim, / kun en af - ten, / kun en af - ten bor jeg her. / O, stands mig ik - ke, thi jeg vil

føl - ge / Guds folk til strid gen-nem ørk og bøl - ge. / Jeg er frem-med, / jeg er en pil - grim, / kun en af - ten, / kun en af - ten bor jeg her.

The Passionate Man's Pilgrimage

Digtet er svært at oversætte. Hvis en af Pilgrimmens læsere har lyst til at prøve kræfter med at oversætte det, vil redaktionen være taknemmelig. Rekvirer eventuelt hele digtet og noget baggrundsmateriale fra redaktionen. Vi behøver jo ikke nogen gendigtning, men alene en oversættelse så teksten kan læses og forstås. Det er jo ret interessant med et pilgrimsdigt efter reformationen i England.

Af Sir Walter Raleigh (1554-1618)

*Give me my scallop-shell of quiet,
My staff of faith to walk upon,
My scrip of joy, immortal diet,
My bottle of salvation,
My gown of glory, hope's true gage,
And thus I'll make my pilgrimage.*

Sir Walter Raleigh blev født i Devonshire i England og fik et forunderligt liv som eventyrer, universalmenneske og renæssancedigter. Han opnåede en af Englands højeste poster, men endte med fangenskab og en domsfældelse for forræderi. Han er digter for ovenstående pilgrimsdigt.

Ovenstående er digtets første vers, hvilket er det mest berømte af de i alt 6 vers.

Gyldendals bog om pilgrimme og pilgrimsrejser

Gyldendals bog om pilgrimme og pilgrimsrejser

Forfatter: Jørgen Johansen

Forlag: Gyldendal Indbunden 332 sider, 299 kr.

1. udgave 2005

ISBN 8702026937

Af Eva Andersen

Det var med store forventninger, at jeg købte og gik i gang med at læse Jørgen Johansens nye bog og jeg synes den er rigtig god. Den er fyldt med dejlige billeder.

Den er rigtig godt disponeret indholdsmæssigt og jeg synes Jørgen Johansen kommer godt rundt i Europa og får set på tradition, tro og politik.

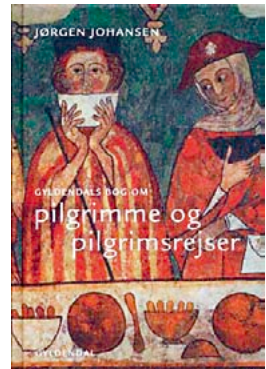
Jeg har fået endnu mere lyst til at komme af sted til nye mål og glæder mig over at gense og læse om de steder, jeg allerede har været.

Hvis man vil orientere sig om "markedet" for pilgrimsrejser, er den god som opslagsbog. Den er tung, så ikke til at tage med, men til at blive klog af, inden man rejser.

Det er rigtig fint, at der bag i bogen er en fortegnelse over mange af de steder, man passerer og der er et personregister over mange af de personer, man møder i bogen, men som man også vil møde i megen historisk litteratur om Europa, om religion, krige og politik, så den giver god paratviden og mulighed for at finde litteratur, der går dybere ned i stoffet.

Den giver en god redegørelse om pilgrimstanken og om fremtidens pilgrimme.

Det er en slags "pilgrimmenes opslagsværk", samtidig med at den er godt skrevet og virkelig giver en lyst til at komme ud på vejene. Kan bestemt anbefales Efter at jeg skrev denne anmeldelse, hørte jeg Jørgen Johansen holde foredrag i forbindelse med foreningens generalforsamling. Også dette foredrag inspirerer mig til fortsat at beskæftige

På apostlenes heste

En pilgrimsvandring fra Djursland til Santiago de Compostela.

Forfattet af Børge Jakobsen og Rie Pedersen.

Med Børge Jakobsens og Rie Pedersens bog er det svært at se, at der i Danmark nogen sinde vil udkomme en bedre beretning om det indre liv på en pilgrimsvandring. Enhver pilgrim kan spejle sig i den. Bogen beskriver Børges 3.500 km lange pilgrimsvandring fra Djursland til Santiago de Compostela. Det er ikke en vandreguide, men snarere en kristen vejviser til Selvet. Den er åbenhjertig og samtidig autentisk. Den er tilmed velskrevet.

Af Bent Jul

Få dage inden jul modtog jeg en postanmeldelse på et brev, som var for tykt til at komme gennem min brevsprække. Hvem kunne det være fra? Det var afsendt i Ebeltoft, så jeg fik en anelse om, at det måtte være Børges bog, der nu var kommet igennem en besværlig proces, som sluttede med udgives for egen regning på forlaget Books on Demand GmbH. Da jeg et par dage senere hente bogen, gav mit hjerte et lille hop, for jeg vidste allerede på dette tidspunkt, at jeg stod med en bog, som vil blive den førende danske pilgrimsberetning. Jeg besluttede mig til at få lidt forventningsglæde, og tog den uåbnede konvolut med for at lægge den under juletræet.

Børge Jacobsen er den tredje danske pilgrim som i moderne tid har vandret fra Danmark til Santiago. Jeg er ven med Børge og har fulgt med i hans 3 år lange planlægningsproces samt læst hans dejlige mails fra den 6 måneder lange tur. Jeg har også hørt om bogprojektet, som

er blevet til i fællesskab med hans kone Rie Pedersen, som er freelance underviser, journalist og forfatter.

Jeg fik flere bøger i julegave, men da der var faldet ro over Juleaften kunne jeg ikke nære mig. Jeg tog Børges bog frem og begyndte at læse. Det blev meget sent, inden jeg listede i seng for straks at fortsætte læsningen Julemorgen. Bogen er meget spændende, og samtidig meget anderledes end de fleste pilgrimsbøger med kulturhistoriske udredninger om steder undervejs. Det er en beretning om et moderne søgende menneskes oplevelser, refleksioner og motivationer undervejs.

Når man som Børge vandrer i 5 måneder, bliver der tid til megen refleksion. På hans meget forbilledlige hjemtur får han alle oplevelser på plads. Han brugte en hel måned til at ”får lukket alle cirkler”, som han siger. Han rejser baglæns og foretager ophold på det kæmpestore

økomeniske centret Taizé i Frankrig og det økomeniske kloster Chevetogne i Belgien. Der får han mediteret meget og opnår en yderligere fordybelse af pilgrimsturens erfaringer.

Jeg var naturligvis meget interesseret i Børges bog, for hans rute – med den undtagelse at han var nødt til at tage toget et par gange for at overholde nogle møder med familien undervejs – var stort set den samme, som den Karen Astrup og jeg benyttede i 1998. Men der skete det, som normalt sker, når jeg læser pilgrimsberetninger: Jeg bliver overrasket over de mange fællestræk i disse pilgrimsberetninger. Børges oplevelser ligner både mine og 10.000-vis af andre Jakobspilgrimmes. Vi har alle gået efter det samme mål og med samme udsnit af kristendommen (Jakob) i vore tanker.

Men da vi også er forskellige mennesker med forskellig baggrund, vil vandringer, vejen, naturligvis også afspejle vores sinds problemstillinger forskelligt.

Hvor spejlede Sankt Jakob – om jeg må sige – Børge på hans specielle måde?

Det er tydeligt, at Børge på turen får spejlet sit besvær med balancering af køns polariteten. Ja, han bliver hele tiden konfronteret med køn og forskelle mellem det feminine og maskuline. Dem, der har fået nok af den slags ved at læse Shirley MacLains pilgrimsbog, vil hos Børge kunne finde en meget mere grounded beskrivelse. Børge er åbenhjertig og ædruelig.

Det er også tydeligt, at Børges spirituelle dilemma kommer i spil på vejen. Da han kommer ud af Tyskland, begynder han at tvivle på om han skal til Santiago. Han kan ikke holde fokus og alternativer dukker op. Skulle han hellere rejse ned til et buddhistisk meditationscenter i Spanien for at tilbringe månederne der? Eller til et center i Frankrig? Han stiller sig selv det naturlige spørgsmål: Hvorfor går jeg her? Er der noget galt med min indstilling til det at gå pilgrimstur til Santiago? Hvad vil Jakob mig? I Le Puy foran den store Jakobsstatue fik Børge hjælp til at fortsætte energiopbygningen. ”Jeg stillede mig foran figuren, stirrede længe og intens på den og forsøgte at forholde mig åben, mens jeg indvendig stillede mig spørgsmålet: ”Hvad kan du give mig?” Pludselig faldt lyset ned over munden på den, så den virkede levende

som krucifikset før, næsten smilende. I det samme lød det inde i mig: ”Vent og se”.”

Enhver pilgrim kan spejle sig i Børges beretning. Den er tilmed meget vel-skrevet. Jeg har svært ved at se, at der i Danmark nogen sinde vil udkomme en bedre beretning om det indre liv på en pilgrimsvandring. Da jeg lagde den 192 sider lange bog fra mig til aften 1. Juledag, gjorde jeg det med en fornemmelse af, at have læst en beskrivelse af en kristen vej til Selvet. En bog med hjertet som perspektiv.

Børge er den moderne pilgrim, hvor individets frelse kommer i centrum – dette uanset hjerteåbninger og fællesskab undervejs. Som sådan er Børge og Ries bog et vigtigt dokument for moderne pilgrimme.

Faktisk synes jeg, at det er helt i orden at tænke på sin egen sjæls frelse. I det 3’die årtusinde skal vi hver især lever med en langt større individualitet end for bare 38 år siden eller for den sags skyld i middelalderen. Og desværre er sjælen for mange moderne mennesker blevet et næsten glemt fænomen. Den stigende interesse for pilgrimsvandring afspejler helt sikkert det moderne menneskes behov for at komme i dialog med sjælen. Jeg undrer mig kun over, at Børge ikke i den lange litteraturfortegnelse nævner Foreningen af Danske Santiagopilgrimme, som har udstedt credencialet (godskrivningsdokumentet) til pilgrimsvejen og de mange faciliteter han har benyttet

sig af. Vi bygger alle videre på tidligere generationers pilgrimserfaringer og ihærdigt opbygget infrastruktur.

Bogen beretter om et moderne søgende menneskes indre proces under og efter en 6 måneder lang og fordybet pilgrimsvandring. Den er autentisk. Vi er i godt pilgrimsfællesskab med Børge og Ries bog.

På apostlenes heste

Bogen kan fås i boghandlen til en pris af 198 kr.

En pilgrimsvandring fra Djursland til Santiago de Compostella.

Forfattere: Børge Jakobsen og Rie Pedersen.

*Forlaget: Books on Demand GmbH
ISBN 87-7691-047-4*

Foreningens medlemmer kan få bogen for 176 kr. (incl. forsendelse) ved henvendelse hos forfatterne på telefon 86336168.

En pilgrimstur til Lund

En pilgrimstur behøver ikke nødvendigvis at være en lang vandring. Det afgørende er indstillingen til den færd, man er ude på. Man skal have et mål og et ønske. Så kan man ikke gøre så meget mere selv andet end at tage af sted. Læs her artiklen som dækker alle faser i en pilgrimsfærd med forberedelse, modstand, besværligheder, nærvær, svar og forvandling.

Af Eva Andersen

Selvom en pilgrim er ”en fattig og en fremmed” har jeg ikke i år haft mulighed for at komme af sted på en længere pilgrimstur, så da jeg læste, at man hver dag holder en andagt med ”Kristuskransen” i Lunds Domkirke, tænkte jeg, at det måtte jeg prøve.

Jeg tog hjemmefra med den sædvanlige forventning og nåede i god behold til Københavns Hovedbanegård, selvom bussens motor hele tiden gik i stå. Chaufføren fik den heldigvis i gang igen.

Trods mange mennesker fik jeg hurtigt billet og en god plads i toget. Jeg glædede mig til turen, men som på alle pilgrimsrejser, er der også besværligheder. Et svensk par, meget berusede og meget højrøstede generede meget på turen. Jeg havde ikke lyst til sådan et par, da jeg prøver at komme over min udbrændthed og mit stress fra arbejde og de var ret uberegnelige, så jeg fik straks hovedpine og hjertebanken og tænkte, om de mon skulle med helt til Lund. Jeg ved godt, at man skal være

venlig og åben overfor alle, men det er ikke altid let.

Vejret var med byger, men over Øresundsbroen var der en dejlig udsigt og solskin. Jeg tænkte på, at jeg lige havde været med i broløbet også en dejlig solskinsdag, hvor jeg faktisk opnåede en pæn tid og i hvert fald gennemførte. Da vi kom til Malmö Centralstation, stod parret ud og satte sig på en bæk, hvor de heldigvis blev siddende, da toget kørte videre.

Da jeg kom til Lund, fandt jeg et sted, hvor jeg kunne få en kop kaffe og en bagel (jeg havde ellers termokaffe med til toget og en håndmad, men det fik jeg ikke frem) inden andagten i Domkirken skulle starte. Det viste sig, at ingen andre end jeg mødte op til denne andagt, så jeg fik andagtsholderen, en ung mand til at holde den med mig alene.

Lund Domkirke. (Foto Bent Jul)

Kristuskransen er ”de kristnes nye legetøj”, men god til at få tankerne samlet om, og ikke til at følge slavisk, som andre religioners kranse. Man kan nøjes med én perle eller tage dem alle. Denne andagt brugte domkirkens rum på en rigtig god måde og man kommer igennem mange følelser og tanker samtidig. For mennesker, der ikke er gode til at bede eller ikke er vant til det,

er det en rigtig god andagtsform.

Man kan også mærke, at man i Sverige tager det med troen noget mere naturligt, end man gør i mange kredse i Danmark. Det er ved at ændre sig, men man mærker det på deres måde at tackle det på. Havde jeg mon fået en andagtstur rundt i en dansk kirke, når jeg var alene?

I hvert fald fik jeg den samme fornemmelse af fred bagefter, som ved at nå frem til målet i Santiago de Compostela og da jeg bagefter glad vandrede ud i Lunds gader og var på deres frilandsmuseum, som ligger midt i byen, syntes jeg, at det havde været det hele værd.

Det havde regnet voldsomt, mens jeg var i domkirken og et par gange tog det tilløb til mere, men det blev først regnvej, da jeg efter en dejlig dag igen var hjemme i min stue.

Bogen ”Kristuskransen” er udgivet på dansk af forlaget Unitas og sælges med eller uden kristuskransen.

Kristuskransen

Forfatter: Martin Lönnebo

Unitas Forlag, 2005

1. udgave, 3. oplag

Indbundet, 91 sider

ISBN 87-7517-623-8

Bog og krans 178,00 DKK,

Bog 145,00 DKK, Krans 40,00 DKK

Citat fra bogen:

“Kristuskransen er en økumenisk bedekrans til hjælp i bøn og meditation. Dens opgave er at føre dig nærmere Gud, at finde dig selv og uddybe dit fællesskab med alt og alle.

Perlekransen er en hjælp til at samle sig. Man griber en perle og beder den bøn, som hører perlen til eller mediterer over dens budskab. Korte bønner, der ofte bliver gentaget, synker ned i sjæleens dyb og bliver til et med personligheden. Gør det derfor til en god vane at have en kort bøn med dig dagen igennem. Du bør bede ofte, ikke fordi at Gud glemmer dig, men fordi du glemmer Gud.

Du bør bede for at kunne se med kærlighedens øjne på alt og alle, du møder.

En god måde at anvende Kristuskransen på er at knytte en kort bøn til for hver af perlerne. Den kan du gentage hundredvis af gange, til den bliver et med dig. Da begynder den selv at bede. På pilgrimsvandring har du god tid. Du kan gøre det, at du ind imellem går over i stilhed og for hver del af vandringen meditere over en perle ad gangen. For at huske bønnerne må du måske skrive den ned på et stykke papir eller have denne bog i lommen. Hvis I er flere, kan I, når I holder hvil, tale sammen om de tanker, som er kommet frem undervejs. På den måde giver I perlerne et stadigt dybere indhold.”

På <http://home19.inet.tele.dk/silence/> kan man finde en online udgave af Kristuskransen.

Nyt fra bestyrelsen

Af Henrik Tarp

Bestyrelsen har på sit sidste møde lagt en stram plan for det kommende år. Bestyrelsesmøder er lagt ind i faste rammer: Der er også aftalt møder med alle, der har tilknytning til bestyrelsen, det være sig i form af underudvalg, ad hoc udvalg eller medlemmer, der har tilbudt hjælp i specifikke situationer.

Dette er en ændring af tidligere praksis, men foreningen er blevet medlemsmæssig så stor, at bestyrelsen har taget dette skridt for at fremme kommunikationen. Vi håber, at det må forbedre vores forening og gøre den mere nærværende end tidligere. Under alle omstændigheder vil der blive lagt op til mere udadvendt aktivitet samt en forbedret kommunikation gennem hjemmesiden.

Bestyrelsen har desuden behandlet en handlingsplan, der strækker sig lige fra ovenstående over bladøkonomi til ændring af formen for generalforsamling.

Vi håber at disse ændringer i sidste ende kan gøre vores forening endnu bedre.

På bestyrelsens vegne

Henrik Tarp

Billeder fra Generalforsamlingen i Oktober 2005 på Sorø Akademi. Læg også mærke til det smukke interiør i Sorø Akademis flotte sal. Det er altid en fornøjelse at komme på dette historiske sted.
(Foto Bent Jul)

Perspektiv på pilgrimsvejene

Foreningen er gået i samarbejde med en række nordiske og nordtyske pilgrimsforeninger om at forbinde de nordiske pilgrims-mål med vandreveje gennem Tyskland til Santiago de Compostela. Vi var repræsenteret på et koordinationsmøde i Lübeck lørdag d. 5. november 2005 arrangeret af 'Freundeskreis der Jakobswege in Norddeutschland'. På vores generalforsamlingen blev der efterlyst medlemmer, der er interesseret i dette arbejde, herunder specielt at beskrive vejene igennem Danmark.

Af Henrik Tarp og Bent Jul

Foreningen er gået i samarbejde med en række nordiske og nordtyske pilgrimsforeninger om at forbinde de nordiske pilgrims-mål med vandreveje gennem Tyskland til Santiago de Compostela. Initiativet er taget af 'Freundeskreis der Jakobswege in Norddeutschland' under den oprindelige overskrift 'Von Norddeutschland und aus dem Ostseeraum ans Ende der Welt'.

Vision

Det billede vi ser for os, er at Olavvejene i Norge til Nidaros (Trondheim) forbindes med veje i Sverige til hhv. Lund Domkirke (Nordens første domkirke) og Vadstena (kendt fra den hellige Birgitta). Vejene føres frem til Danmark, hvor vi må etablere veje, så man kan komme til de 2 vigtige pilgrims-mål, nemlig domkirkerne i Viborg og Roskilde. I Nordtyskland har man planer om at lægge pilgrimsveje fra den polske grænse over Rostock og Lübeck og videre syd over, så man kommer til de kendte pilgrimsbyer Bremen, Köln

og Aachen. Herefter kan man tilslutte sig allerede kendte veje gennem Frankrig til Santiago de Compostela i Spanien.

Hærvejen som pilgrimsvej i Danmark

På generalforsamlingen redegjorde Eiler Prytz for ideerne med at forbinde de norske veje med Hærvejen.

Han har været i kontakt med myndigheder for at forbedre hjemmesiden www.haervejen.dk med en række forhold, som er af vital betydning for vandrerne turister og pilgrimme. www.haervejen.dk beskriver vejstrækningen fra Viborg til Flensborg.

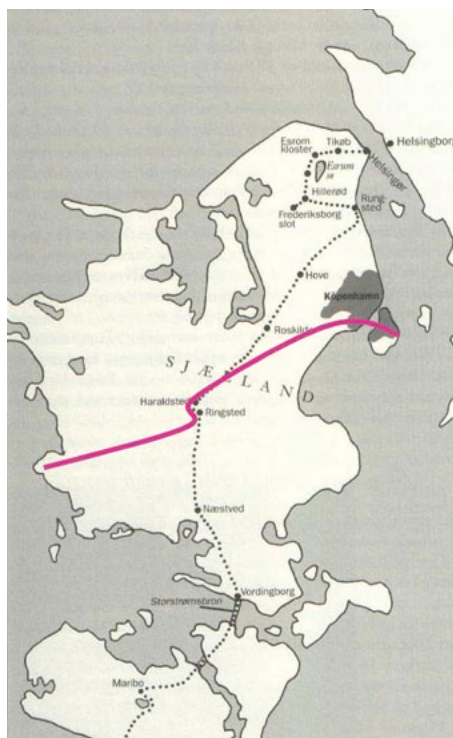

Desuden redegjorde han for drøftelser med Nordjyllands Amt om at iværksætte en beskrivelse og mærkning af Hærvejens forlængelse, så man kan vandre fra Frederikshavn over Aalborg til Viborg.

Sjælland og Fyn

I tidligere numre af Pilgrimmen har der været beskevet tanker om hvordan man kan anlægge en vej fra Helsingør over Roskilde til Rødby.

Dansk Vandrelaug har desuden beskrevet en vej fra Kastrup tværs over Sjælland, så man kan komme over til Hærvejen. Den vej indgår i det Europæiske stisystem som en del af E6.

Arbejdsgruppe

På generalforsamlingen blev der efterlyst medlemmer, som vil være med i arbejdet. Arbejdet kommer til at bestå i koordinati- on og kontakt til Freundekreis samt sam- arbejde med danske og nordiske interes- senter. Vi skal have fastlagt og beskrevet disse veje i Danmark samt sikret den nød- vendige publicering og information. Det kan komme på tale at samarbejde med danske myndigheder (og ministre ?).

På sigt må vi også prøve om vi kan få vejene mærket. Dette er imidlertid et kæmpearbejde, hvorfor vi må starte i det små. Man har jo altid mulighed for at få lavet et pictogram, som kan bruges på hjemmesider og i trykt materiale. Men man kan måske også få et sådant pictogram støbet og sat op på enkelte centrale enkelte steder. Pilgrimsstenen på Hærvejen syd for Viborg er et eksempel på en sådan markering, som kan være kærkommen for mange pilgrimme.

Pilgrimsstenen ved Hærvejen fotograferet ved en lille pilgrimsvandring arrangeret af Viborg Pilgrimscentrum i sommeren 2005. (Foto Bent Jul)

Deltager i samarbejdet

Koordinierungskreis Norddeutschland:

Regionalgruppe Schleswig-Holstein / Hamburg:

Regionalgruppe Niedersachsen / Bremen:

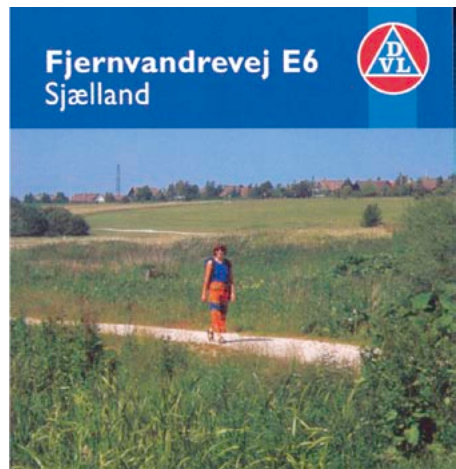
Regionalgruppe Vorpommern / Ost-Mecklenburg:

Regionalgruppe Westmecklenburg:

Sydsverige, Jürg Lindemann, Malmö

Pilgrimscentrum i Vadstena, Sverige, Sten Danielsson

Pilegrimsfellesskapet St. Jakob, Norge, Eivind Luthen

Tyske forslag til pilgrimsveje i Tyskland

Ochsenweg fra den danske grænse over Flensburg - Itzehoe – Glückstadt og Stade videre via Bremen til Osnabrück

Fra den Polske grænse på øen Usedom - Stralsund - Rostock - Lübeck - Hamburg og eventuelt til Stade og videre til Bremen og Osnabrück

Rostock - Tempzin (Pilgerkloster) – Lüneburg til Osnabrück

Rødby / Puttgarden, øen Fehmarn - Lübeck - Lüneburg til Osnabrück

Vision

Norden forbindes fra Nidaros med Santiago de Compostela

Olavvejene i Norge til Nidaros (Trondheim)

Lund Domkirke (Nordens første)

Viborg Domkirke

Roskilde Domkirke

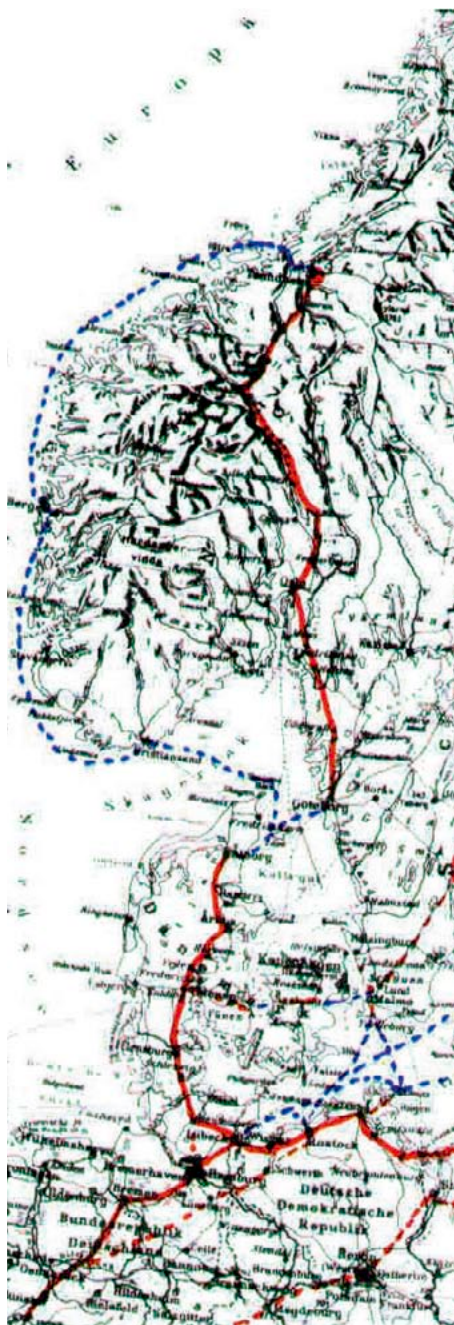
Vadstena (Birgitta)

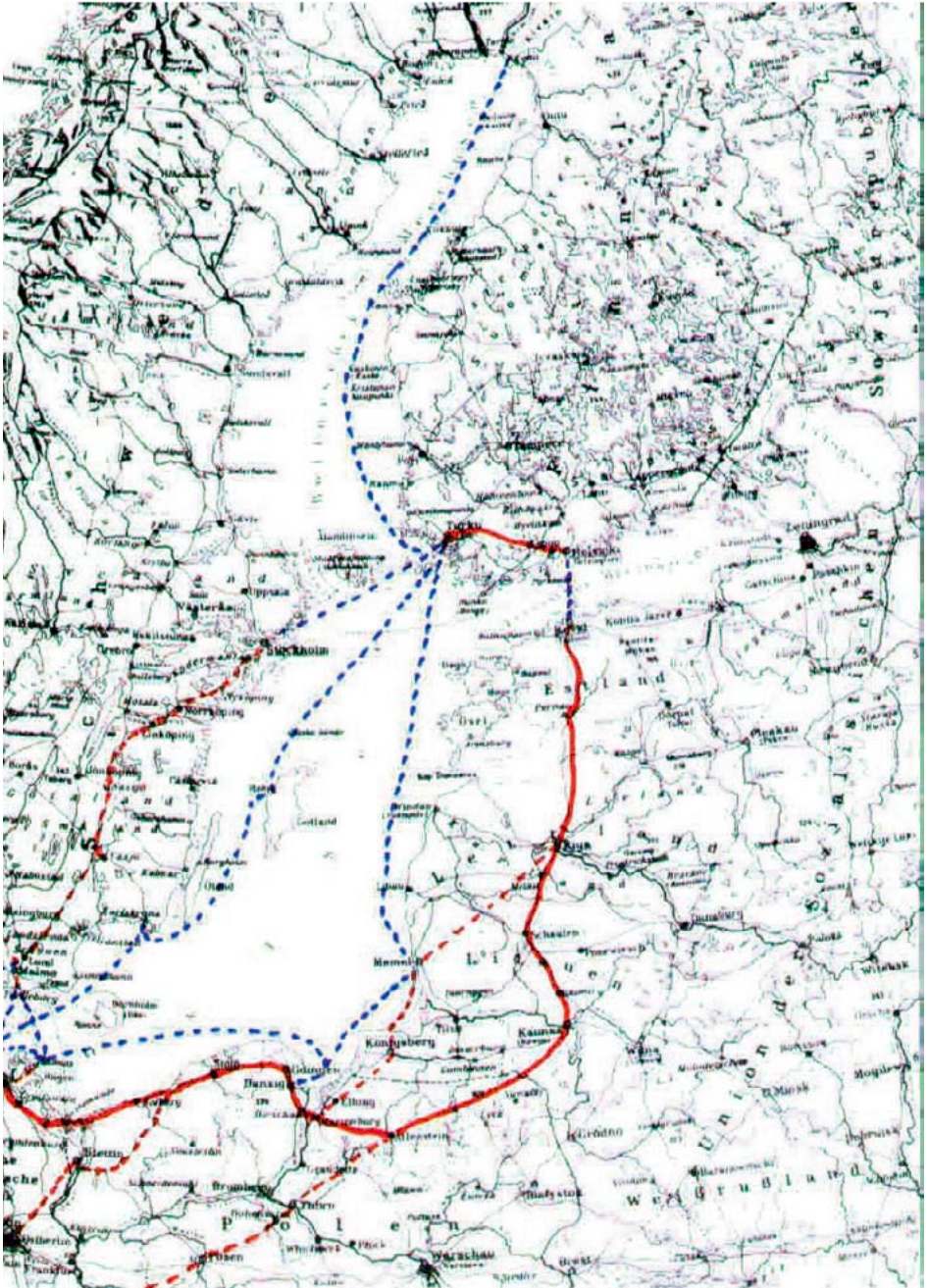
Bremen

Köln

Aachen

Santiago de Compostela

Dokumentation for vandring til Finisterre

Af Nils Henrik Lieberkind,

I sidste nummer af Pilgrimmen havde Annelise Bruus en spændende artikel om det Compostela, som udstedes til troende på pilgrimskontoret i Santiago. Det var dejligt for os ikke latinkyndige at få en oversættelse, så vi nu også ved, hvad det er, der står.

Det gør dokumentet til et endnu kærere eje.

I fortsættelse af Annelise Bruus' artikel, kunne det være interessant at få omtalt hvilke andre dokumenter, der udstedes på pilgrimskontoret til dem, der ikke vedkender sig et religiøst aspekt i deres vandring til Santiago. Jeg har hørt, at der er sådanne certifikater, til personer som oplyser, at de er vandret af kulturelle, historiske, sportslige eller andre grunde. Jeg håber, at nogen vil skrive om disse i et kommende nummer.

Når man har bevæget sig fra Santiago og de sidste knapt 100 km ud Finisterre, og får stemplet sit pilgrimspas, udsteder herbergsværten samtidig et certifikat, som på galicisk bekræfter, at man også har fuldført den sidste bid ud til 'Verdens Ende'.

Med respekt og forståelse for Compostela's betydning, kan man til gengæld godt kalde dokumentet fra Finisterre for et 'bevis'. Det har nemlig ingen religiøs betydning, men er blot et certifikat, som ikke desto mindre kan være en god souvenir.

Peter Christensen, Køge, har været så venlig at give følgende oversættelse:

*Det Fisterra'ske Råd bekræfter hermed at
Niels Henrik Lieberkind
ankom til disse egne ved Dødens Kyst
og afslutningen på Jakobsvejen.
Fisterra 22. oktober 2004 sign. af O. Alcalde*

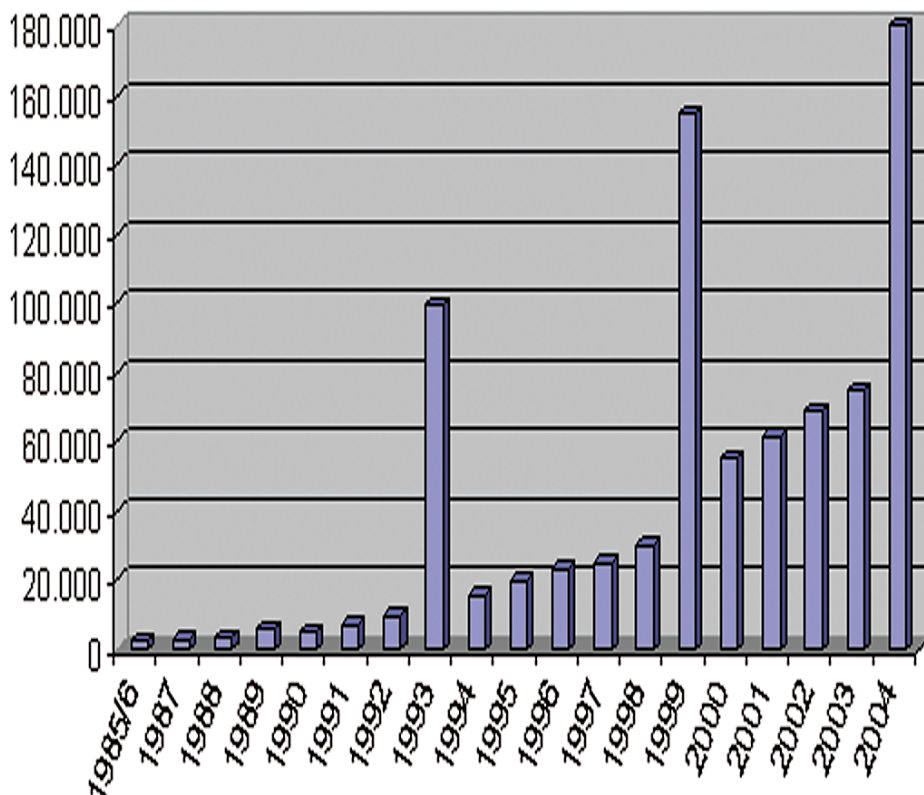

Antallet af Pilgrimme

Der bliver ført statistik over antallet af pilgrimme, der får udstedt et Compostela, som bevis på at man er vandret til Santiago de Compostela. Statistikken føres i Pilgrimskontoret i Santiago. Tallene for 2005 er endnu ikke opgjort.

Som man kan se er antallet meget stærkt stigende. Det største antal kommer frem i Juli og August måned. I de hellige år øges antallet ganske betydeligt.

Der kommer naturligvis mange gange flere pilgrimme til Santiago end de optalte vandrende pilgrimme. Specielt I de hellige år tælles disse i millioner.

Foreningens hjemmeside: www.santiagopilgrimme.dk

Testrup Kirke ligger på den nye pilgrimsvej fra Frederikshavn til Viborg. Foreningen arbejder på, at beskrive denne pilgrimsvej. Kirken har tidligere haft et pilgrimshospital. Læs artiklen "Perspektiv på pilgrimsvejene" på siderne 91 - 95.

Billeder

Send redaktionen nogle gode billeder,
som egner sig til illustration af artikler.

Vi vil gerne bruge dem i Pilgrimmen
og på hjemmesiden.

Forderagsholderen Jørgen Johansen ved årets generalforsamling. Han har i sit forfatterskab og i radioudsendelser haft stor betydning for den danske interesse for pilgrimsfærd. Hans seneste udgivelse er Gyldendals "Pilgrimme og pilgrimsrejser". Læs Eva Andersen's boganmeldelse på side 83

